

ARGIA

1.984 - Ekaina 3 - XLVII garren urtea - 1018 zenbakia. 100 pezta

HIZKUNTZA ZAPALDUEN BILKURA EUROPAKO KONTSEILUAN

Ibilaldia 84:
ikastolen bidetxidorra

*Herrera de la Mancha:
gizonak hausteko makina*

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU

DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honantz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxekoek

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

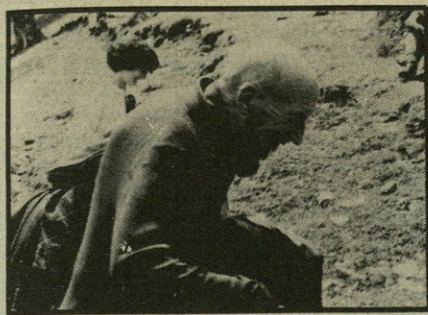
Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

Bada Tolosan ekintza bat toki askotan ezaguna dena: **XIV ordutako martxa**. Olinpiada urteetan bakarrik antolatzen da. Aurten ere antolatu da Maiatzaren hirugarren igandean, berebiziko arrakasta izanik gainera, nahiz eta eguraldia etxean geratzeko modukoa izan. Bertan 78 urtetako **Joxe Albero**k parte hartu zuen. Berarekin hitzegin du, eta martxaren kronika egin, Josu Iztuetak **19. orrian**.

Kultur sail berrian ere makina bat gauza badaukazu aukeratu ahal izateko moduan. Elkarrizketak, kritikak... Musika (**Imanol**), literatura (**emakumeen literatura**), antzerkia (**Karlos Panera**), zinema (**Iñaki Nuñez**)... etabar luze bat, **31. orrialdetik aurrera**.

4. Aste giroa
10. Ttanttaka.
11. Herrera: gizonak hausteko makina. **I. Zubiondo**.
15. Mundua ez da borobila.
16. Nazioartekoa: Iran eta Irak. **P. Sastre**.
18. Einstein-en erakutsiak Zorroagan. **Artaso**.
19. 78 urtetako Joxe Albero eta XIV orduko martxa. **J. Iztuetak**.
22. Europako parlamenduan hizkuntz minoritarioekin. **L. Mintegi**.
25. Ibilaldia 84: Ikastolen bidetxidorra. **J. Mollarri**.
28. Euskal Kulturaren Batzarrea.
31. Kulturaren ataria.
32. **Bertsolaritza**: Abel Enbeita eta Arabako bertsolarien I. txapela.
33. **Musika**: Imanolekin patxadan.
34. **Literatura**: «Txistu y Tamboliñ» Durangoko gazteen literatur aldizkaria.
35. Emakumea eta Literatura: T. Irastortza eta L. Mintegiren hitzetan.
36. **Zinemagintza**: Iñaki Nuñez eta bere filme berria.
37. **Antzerkia**: «Maskarada»ko Karlos Paneraren iritziak.
38. Txutxumutxuka.
39. Argazkinobela.
40. Jo...Adarra.
41. Bertsoak: Udaberrian negu gogorra. **Zaldubi**.
42. Azkena: Txillardegiri erantzunez. **L.M. Bandres**.

*Erdiko orrialdeetan **Strasbourg** hiriko Europako parlamenduan ospatu diren topaketa batzuei buruzko erreportaia dakargu. Topaketak Hizkuntza minoritario eta zapalduen buruzkoa izan dira. Euskal Herritik ere baziren han bat baino gehiago. **22. orr.** dago horren berri.*

*Gure artean behar bezala ezagutzen ez den borroka bat daramate **Herrera de la Mancha**n atxiloturik dauden preso euskaldunek. Arau zanpatzaile batzuei burua ez makurtzearen hiru hilabete terdiko isolamendua ari dira jasaten han dauden militanteak, eta atera berri diren «**Jopi**» **Alkorta** eta **Anjel Ansola** Ondarrutarrek kontatzen digute **Herrera**ko egoera. **11. orrialdean**.*

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

Donostiako erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokapros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpu-

rua, Enrike Amonarriz (Jo...Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmen-
di, Balere Bakaikoa, Luis Mari
Bandres, Xabier Erro, Iñaki Ka-
mino (Aste Giroa), Emilio Lopez
Adan «Beltza», Alfontso Marti-
nez, Mikel Nabarro «Trikuharri»,
Eneko Olasagasti, Xabier Portu-
gal, Koldo San Julian, Andoni Sa-
rriegi «Murumendi», Joseba Sa-
rrionandia, Pablo Sastre, Joxean
Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio,
Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema
Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del
Carmen, z/g. Ramonenea behea.
DONOSTIA-12.

Telefonia: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria, Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Ipar Euskal Herria, Beste alzerriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarra.....	100 pta.

EKAINA 2 EKAINA 8

6-an ilgora

mareak (igandea
3koak)

gora: 07.45 eta 20.02
behera: 13.45 eta
02.28 (astelehenean)

eguzkia: (igandea 3an)
irten: 06.47
sartu: 21.39
(ordularen ordutan)

liburuak

Iñaki Kamino

ZAHAR HITZ, ZUHUR HITZ.

BERTSULARIEN LAGUNAK

Titulua: Zahar hitz Zuhur hitz.

Egilea: Bertsularien Lagunak.

Argitaletxea: L'Imprimerie artisanale. Baiona.

Ezaugarriak: 72 orrialde.

Lan polita Kanboko Bertsularien Lagunak taldeak oraintsu eskaini diguna. Gure arbasoen zuhurtzia ez dadien izan ahanztia diote aurren orrialdean, eta horretarako esaera zahar andana bildu dute liburuxka honetan. J.L. Laka, E. Alkat, F. Mihura, I.

Etxeandi eta M. Lekuona ditugu lankide, eta marrazkiak Mikel Duvertenak. Piarres Laffite da atsotitzen zahartasuna eta balioa goستن dituen hitzaurrean. Atsotitzak sailka bildu dituzte, eta sailak hauetxe dituzte: Jainkoa, Zerua eta Fedea. Adimendua, Zuhurtzia, Lagunartea. Etxea, Lurra. Familia, Bizia. Bihotza, Amodioa. Dirua. Ontasuna. Lana. Jan edanak. Gorputza. Aroa. Sasoinak. Abereak. Herriak.

Azkenik zenbait erran-molde agertzen dira eta bukatzeko asmakilo bakan batzu.

Titulua: !!No, General!! fueron más de TRES MIL los asesinados.

Egilea: Colectivo AFAN.

Argitaletxea: Mintzoa.

Ezaugarriak: 600 pta. 176 orrialde.

Orain urtebete eskas sortu-tako tirabira bati erantzuten dio zenbait nafarren artean eginiko lana biltzen duen liburu honek. Orain urtebete Salas Larrazabal generalak artikulatu batzu ateratu zuten Diario de Navarra aldizkarian, hauetan Nafarroan Gerra Zibilean izandako hildakoen kopuruak eta politikazko zenbait aburu emanez.

Ondoren Salas Larrazabal generalak liburu bat ateratu du, guzti honen berri emanez, eta ikusi ondoren Salas Larrazabal-en liburu lotsagarritzoki kritika egin eta aurre ematera dator beste hau. Generalaren datuek gertatutako heriotzen laurdena besterik ez dute aipatzen, gezurra nagusi da liburuan zehar pentsaezinezko mailetara iritsiz. Horretaz gain, Salas Larrazabalek historigintzaren izpirik ere ez du ezagutzen antza denez. Eufemismoa nagusi da berari komeni zaionean, batzu afusilatuak baitira, besteak Asesinados diren bitartean. Altsasun adibidez 30 pertsona garbitu zituen frankismoak eta berak 8 besterik ez ditu aipatzen. Hiru mila baino gehiago izan omen ziren akatutakoak, gainera oso kontutan hartzekoa da nola Ifarraldeko Nafarroan ez zen ia garbiketarik egin. Lodosa batean adibidez populazioaren %3,20 hildako izaki. Eta asko eta asko luzatu liteke gai honekin, baina liburu irakurtzea hobe duzue, eta harrigarriena, gauza hauek gaur egun gertatzea da, eta Diario de Navarra beti egon da Generalarekin, honen aurka eginiko gutunak ez bait ditu ia bere orritan agertu. Liburu honek hildako guztien edota gehien izen deiturak, jaioterria eta heriotze garaiko urteak demazkigu.

patzen, gezurra nagusi da liburuan zehar pentsaezinezko mailetara iritsiz. Horretaz gain, Salas Larrazabalek historigintzaren izpirik ere ez du ezagutzen antza denez. Eufemismoa nagusi da berari komeni zaionean, batzu afusilatuak baitira, besteak Asesinados diren bitartean. Altsasun adibidez 30 pertsona garbitu zituen frankismoak eta berak 8 besterik ez ditu aipatzen. Hiru mila baino gehiago izan omen ziren akatutakoak, gainera oso kontutan hartzekoa da nola Ifarraldeko Nafarroan ez zen ia garbiketarik egin. Lodosa batean adibidez populazioaren %3,20 hildako izaki. Eta asko eta asko luzatu liteke gai honekin, baina liburu irakurtzea hobe duzue, eta harrigarriena, gauza hauek gaur egun gertatzea da, eta Diario de Navarra beti egon da Generalarekin, honen aurka eginiko gutunak ez bait ditu ia bere orritan agertu. Liburu honek hildako guztien edota gehien izen deiturak, jaioterria eta heriotze garaiko urteak demazkigu.

Titulua: Brujería y brujas. Testimonios recogidos en el País Vasco.

Egilea: Jose Miguel de Barandiarán.

Argitaletxea: Txertoa. Aska-tasun Haizea bilduma. 67.

Ezaugarriak: 154 orrialde. 600 pta.

Aspaldi bildutako kontuak

dakartza liburu honek. Gerra aurrean herriz herri amona zaharren ahotatik jasotzen zuten Barandiaranek sorgin eta antzeko kontuei buruzko berriak. Guzti hori argitaratu egin zen pixkana eta azkenik ere Barandiaranen lanen bilduman. Txertoarako aukera egin du oraingo honetan Joxemielek. Atso eta agure zaharren kontakizunak dira ugari liburuan, Gipuzkoa, Nafarroa, Bizkaia, Arabako zenbait herri eta Ifarraldean jasotako ipuiak, askotan elkarren artean zerikusi handia dutenak.

Barandiaranek idatzitako zenbait ere badakar, teoria zenbait alegia. Sorginak bato diren, non biltzen diren, toponimian duten harrera, sorginak ezagutzeko taktikak, biltokiak, noiz biltzen diren, berekin lotutako tresnak eta herriaren ahotatik jasotako hainbat eta hainbat gertaera.

Titulua: Historia Lingüística vasco-románica. Intento de aproximación.

Egilea: M. Teresa Etxenike.

Argitaletxea: Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probertziala. Lingüística y filología saila 3.

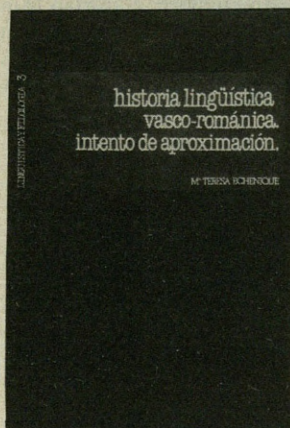
Ezaugarriak: 600 pta. 103 orrialde.

Lantxo berri bat ateratu du filologia sailak Aurrezki Kutxaren eskutik. Oraingoan lana ez da besteen neurrikoa izan, liburuki bakar batekoa baita. Euskarak latina eta erromanikoarekin dituen erlazioen kontua aztertzen du Etxenikek. Hurbiltze lana da berak aipatu bezala, bide batzu eskaintzen dituen, ez noski arazoak konpondutza uztera datorrena. Euskara eta penintsulatik kanpo dauden hizkuntzen arteko erlazioa (Kaukasokoak, kamitikoak), hizkuntza moeta eta lexikoaren kontuari lotzen zaizkion estatistikak. Bigarren atalean Hispanian erromanizazioaren aurretik zegoen egoera lingüistikoari begirada egiten zaio (baskoiberismoa, idazkera hispanikoak e.a.).

Ondoren garai erromaniakoan sartzen gara: latiniza-

zioa, kristautasuna, ondoko herrietako latinizaketa, euskara eta erromantzea Erdi Aroan (bisigotuak, arabeak e.a.).

Berpizkunde eta barroko garaietan euskara ifatzia, apologistak, gaztelaniak jasandako garapen fonetikoan euskarak izandako eragina, eta Ameriketaraino iritsi zen euskal eragina hizkuntzari dagokionean. Ondoren XVIII eta XIX mendetako euskara idatziaren gorakada aipatzen da, kanpotarrek euskara arlotan eginiko lanak aditzera emanik. Azkenik XX. mendeko egoeraren azalpen laburraz bukatzen du. Lanak esan bezala zenbait bide irekitzeko balio du, aldi berean Etxenikeren teoria bakan batzu ere sartzen direlarik. Euskal hizkuntzaren historia labor honek gaur egun euskararen ikerketek bai euskal filologia eta bai erromanikoa beharrezkoak direla diosku, ezpaita euskara bakar bakarrik ageri den uhartea. Beraz eta horretarako zenbait aburu eskaintzen du Maria Teresak. Berak ere bi hizkuntza moitek historian zehar izandako interakzioak ikertzeari jarraituko zaiola esaten digu Maria Teresak. Lana oso ongi dago jakin behar genituzkeen gauza askoz jabetzeko.

diskak

Kaki

Izena: Violent Femmes. Slash records rough trade nuevos media.

Gordon Gano. Kitarrak ahotsa.
BRIAN Ritchie. Baxuak.
Victor de Lorenzo. **Bateria, perkusio eta ahotsak.**

Aurrekoan Liverpool-eko talde berriengana hurbildu ginen Pale Fountains-en Lp-az. Gaurkoan berriz EEBBetako mendebaldera goaz Kalifornia aldean sortu den talde labekada berriaren bila. R.E.M., Dream Syndicate, X. eta honako Violent Femmes hau ditugu belaunalditxo honetan izenik nabarmenenak.

Violent Femmes taldearen lan hau 82an grabatu eta 83an argitaratu zen SLASH RECORDS eta ROUGH TRADE etxeen bitartez. Hemen ordea, ohi den bezala urte luze bat itxaron behar...

Ez du hala ere, atzerapen honek diskaren soinua zahartzen, zahartezina baita RRaren oinarri tinkoak jarraituz, bitartekorik gabe. Violent Femmes-ekoek eskeintzen diguten gaztetasuna, olgetarako izpiritua, zorroztasuna.

Argi eta azti jokatzaren dute kitarra baxu ta bateria direla medio mutiko hauek, hiru osagarriak ahotsari lotuz berriro ere xinpletasunaren indarrak noranahi eraman gaitzakeela adierazten digutelarik. Ez dira azken teknika berrien lagun, ez dute handikeria epikoaz baliatu nahi. Bai ordea kontrako joera hartzen 60 eta lehenetarikoa garaje bandak bailiren, jendearenganako hurbiltasuna halegia.

Ez da oraintsuko joera berri bat. EEBBetako geografia zabal horretan norabide zehatzik gabe Rythmbluesaren seme galduek betidanik bizi izan duten musika baizik. Willie Alexander, Tom Wits,

Johnatan Ritchman lekuko. Izen arrotzak, galduek, Violent Femmes gazteenak bezalatsu. Eta beraien taberna zuloatik atera ez ditzaten espero dugu.

Ekintzak

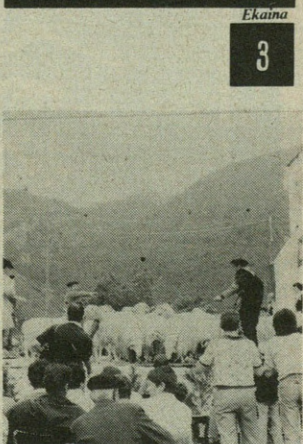
Preso eta errefuxiatuen alde hitzaldiak

ekaina
7 Amnistiaren Aldeko Batzordeek preso eta errefuxiatuak bizitzen ari diren egoera larria salatzekeo prestatu dituzten hitzaldietan, hauek ditugu datorren asterako:

Legazpi, ekainak 7, arratsaldeko 8retan. Lekanazpi Elkartean.

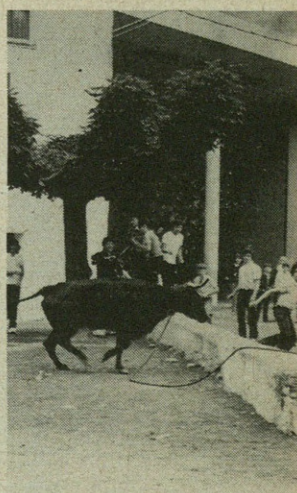
Pasai Antxo, ekainak 7, arratsaldeko 8retan. Alkartasunan.

Antzerkia

ekaina
3 Donapaleu, oraindela gutxi berpiztu den Hirurak Bat taldeak Gillaume Irigoyenen 800 Ahari obra antzeztuko du. Ainiztar honek iazko Telesforo de Monzon antzerki saria irabazi zuen eta harrez gero inguruko hiri herri bilduz talde bat osatu dute. Igandean, ekainak 3an, Donapaleuko zinema salan eskainoko da obra hau arratsaldeko 5.30etan antolatzaileak Donapaleu bertako eta Oztibarreko gau-eskola direlarik.

jaiak

Legorretako jaiak

ekaina
2 Larunbata, ekainak 2: 11.30etan koadrilen arteko apostua. 12.30etan kalejira Ipurtargiak txarangarekin. Ordubatat, sokamuturra. Arratsaldeko ordu-bietan koadrillen arteko paela txapelketa. 3retan anaiarteko bazkaria. 4retan, plater-tiroa. 6retan, berriro, koadrila arteko apostua. 7.30etan kalejira Ipurtargi txarangarekin. 8.30etan haur danborrada. Gaueko 11.30etan dantzaldia Oñatiko Irrintzi taldeak amenizatua. 12.30etan mozorro dantzaldia. Ordu-bietan sari-banaketa eta goizaldeko lauretan sokamuturra.

ekaina
3 Igandea, ekainak 3: Jubenilen arteko txirrindulari lasterketari irteera emango zaio goizeko hamaretan. 11etan meza nagusia. Bazkalondoan, lauretan, tiro-pitxon. 6retan halterofilia agerraldia. 7retan musika errezitala. Gaueko 11.30etan eta goizalderarte Joselu Anaiakekin dantzaldia. Hamabitai jaietako amaiera emanaz. Gizon-piku maskota jeitsiko da eta enparantzan erre.

txapelketak

Ekaina

3

Aurreku Txapelketa

Igandean, ekainaren 3an, eguerdiko hamabietan, Pasai Antxoko Zumardian, Euskadiko IV. Gipuzkoar Aurreku Txapelketa ospatuko da. Antolatzaile Pasaiako Udala dugu, eta laguntzen aritu dira bai Euskal Dantzarien Biltzarrea bai Pasaiako Alkartasuna Dantza Taldea. Ohizko jaskiz hornitua dantza egitea eta parte hartzaileak 15 urte-tik gorakoak izateak dira jartzen diren bi baldintzak. Izen emateko epea maiatzaren 2an bukatu zen. Irabazleak Nestor Basterretxea Trofeoa eramango du bere herriko udalera. Euria ariko balu txapelketa La Anunciata Ikastetxe-ko Ekintza Gelan ospatuko litzateke.

ihardunaldiak

Iruñeako Mobida

ekaina

2

Arrakasta osoz eta ekintzaz josirik ospatzen ari den Iruñeako Mobida ere asteburuan amaitzen da. Larunbatean, goizeko hamarretan, umeentzat krossa izango da, eta baita jolas eta joko ezberdinak; Larribiden berri, Kirol Topaketak. Arratsalde, 6rak inguru, Gaztelu Enparantzan Dantza Taldeak arituko dira, baina

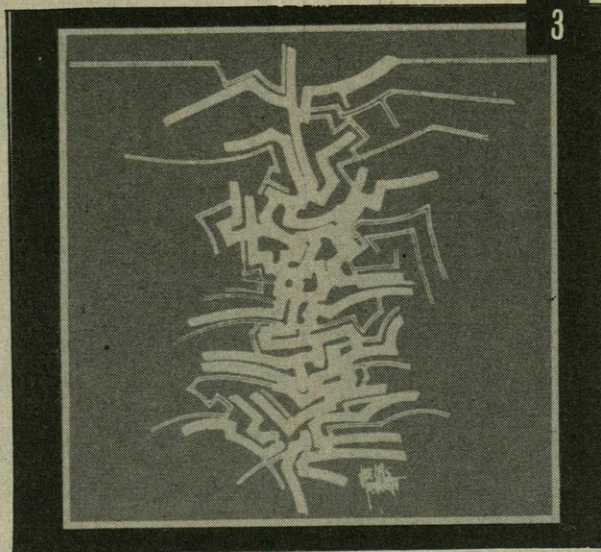
ohizkoa denez kanpo jendea- rekin arituko dira dantzari. Ilunabarrean fanfare eta txar- rangek biztuko dituzte Iruñeako kaleak eta gaueko 10.30etan San Nikolasen hel- duentzako Zezen-suzkoa izango da. Eguna amaitzeko San Franciscon berbena.

ekaina

3

Ekainaren 3an, goi- zeko 10etan Hiri Bizi- garriago baten aldeko VII. Txirrindulari Martxa hiriko kaleetan zehar. 1.30etan emango zaio nolabaiteko bu- kaera ondoren nuklear gerra eta eztanda batetarako entse- gu orokorra egingo dutelarik Gaztelu Enparantzan berta- ratzen diren guztiek. Jiuda- delan bazkaria eta jarraian jaialdia musika eta joku uga- rirekin Mobida Handi honi azkena emanez.

IBILALDIA '84

Ekaina

3

Senperen ospatu zen Herri Urratsen oihartzunak orain- dik isildu ez direnean, Bizkaia aldean **IBILALDIA '84** ospa- tuko da ekainaren hiruan, igandez. Aurtengo **IBILAL- DIA** Uribe-Kostako sei ikas- tolek antolatzen dute Getxo aldean. Ekintza hauetan ohi denez zirkuitoan zehar ema- naldi eta ikusgarri mordoa dasta ahal izango da egural- dia lagun baldin bada. Ze- hazki lau puntu nagusi bereizi

dituzte antolatzaileek zirkui- to osoan zehar.

Lehena, Santo Domi- go-Berangon, goizeko 9tan zabalduko da txori leihaketa; 10.30etan ikastolako lanen eta esku-lanen erakusketa; 11etan fanfarreak hasiko dira ingurua girotzen eta ordu erdi beranduago dantza taldeak; eguerdian harrijasotzaileak eta ahari talkak. Ordubatetan bertsolariak arituko dira.

Santa Ana auzotegian ikastolako lanak aurkeztuko dira eta hamar t'erdietan fan- farria arituko da inguruetatik. Dantza taldeen emanaldiak izango dira, eta era berean asto probak ikusi ahal izango dira, giroa alaiagotuz trikiti- laria bertan arituko direla- rik.

Alberdi Autoeskolán, Maskarada antzerki taldea- ren emanaldia ikusi ahal izango da, eta segidan, ordu- bata inguruan karate leiha- ketari hasiera emango zaio.

Faduran, 11etan alpinismo

na, Euskadiko Ipar eta He- goaldeko selekzioek aurrez aurre egingo bait dute. Arrat- saldeko 6retan herri-kirol saioak eta 7retan Pelotari Es- kolako Gaztetxoaren arteko partiduak. 8retatik 10etara erromeria.

Lau puntu berezi hauetatik aparte ere izango da ikuski- zun eta animaziorik zirkuito guztian zehar: Lekeitioko buru-haundiak, euskal esku- lan eta artelaren erakusketa, dantzak eta umeentzako jolas ugari. Zalantzarik gabe ber- tara hurbiltzen garenok zer ikus eta zertan denbora bi- kain pasa izango dugula.

kantaldiak

ekaina

8

Ekainaren 8an Bea- saingo Polikirólde- gian gaueko hamabietan Jo ta kio eta Itoiz taldeak jaialdi bikain bat eskeiniko dute. Hara urbiltzen zaretenok martxa ziurtatua duzue.

kirola

Futbola

Lehen mailako partiduak bukatu direlarik euskal tal- deentzat, orain interesa behe- ko mailetan dago.

Igandean, ekainak 3, Ipu- rua futbol zelaian 2.B maila- rako promoziozko partiduen barne Eibarrek Menorcako Constanciaren kontra jokatu- ko du arratsaldeko bostetan.

Igandean ere eta arratsal- deko bostetan Santurtzin, ai-

probak eta Euskadiko Igo Aeromodelismo Txapelketa. 11.30etan txirrindulari probak Galea Kirol Elkartearen eskutik. Eguerdian futbol partidu polit bat Bilboko At- lethic eta Realeko jokalaria ospetsuen artean. Ordubate- tan bertsolari gazteen txapel- keta eta ondoren Kukubiltxo taldeak animatuko du ingu- rua. Arratsalderako ekital- diak ere izango dira Faduran. 4.30etan rugby partidu bikai-

patutako promozio bera jokatzuz Santurtzi eta Orense arikuko dira.

Egun berean, ekainaren 3an, baina oraingoan promozioa hirugarren mailara igotzeko izango delarik, Bizkaia eta Gipuzkoako subtxapel-dunak, Balmaseda eta Hernanik jokatu dute partidua Balmasedan arratsaldeko bostetan.

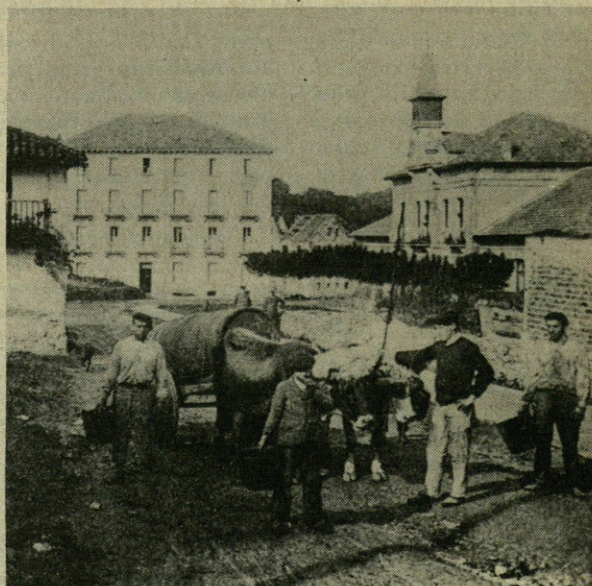
Txirrindularitza

Igandean goizeko 9,15etan Beasainen hasiko da bigarren mailako zaletuentzat Loinaz Txirrindulari Elkartek eraturako froga. Froga honek 124 Km. korritzen ditu inguruko zenbait herritatik igaroz.

Datorren asteburuan

amaituko da Nafarroako XXIII. itzulia, zazpigarren eta zortzigarren etapak korrituz egun horietan. Larunbatean, ekainak 2, bi sektore izango dira egin beharrekoak. Lehen a goizeko hamarretan hasiko da eta 76 Km. tako ibilbidea izango du Elizondo eta Lesaka artean. Bigarren sektorea, arratsaldeko lauretan hasiko dena, Lesaka eta Agiñako gaina artean korritu beharreko kronoeskalada zortzi kilometrotakoa izango da. Iarahun metrotako desmailarekin.

Azken etapa esan bezala igandean izango da, Lesaka eta Iruñea artekoa, 136 Km. takoa. Goizeko 9,30etan hasi eta eguerdiko ordubatean bukatzeko da azken etapa hau.

Astigarragako Kultur Astea

Larunbata eta Igandea izango dira Kultur Aste honen azken bi egunak. **Ekainaren 2an, larunbata**, goizean zehar Euskararekiko egitekoak. Goizeko 11etan, haurrentzako bideo, txotxongilo eta jokoak. Arratsaldeko 7retan, Euskal Jaia haurrentzat: bertso saioak, txalaparta, euskal dantzak, kontuak, etabar. Gaueko 11etan Gaujaia, Pantxo Albistur Iparraldeko kantariarekin eta Trakets taldearekin.

Kultur Aste honi bukaera emateko, **igandean**, Iparralde Eguna ospatuko da. Aipatzekoa da azken egun honetan bi Kultur Aste ezberdinek bat egiten dutela, Astigarragako honek alde batetik, eta Donostiako Alde Zaharreko Arranobeltza Euskaltokiak eraturakoak bestalde. Denetarik izango da egun haundi honetan: trikitixa, dantza, pelota partidu, bertsolari, gaitero, haur txotxongilo eta, nola ez, herri bazkaria.

Arratsaldeko 7,30etan dantza egin nahi dutenek Oialume dantzatokian izango dute aukerarik.

Donostiako Alde Zaharreko Igo Kultur Astea

ekaina

2

Kultur Aste hau ere asteburu honetan bukatzen da. Larunbaterako ekitaldi mordo bat prestatu dute Arranobeltzakoek. Kostitutio Enparantzan, goizeko hamarretan eta arratsaldeko 5etan, Haurren Eguna ospatuko da, bertan antzerki, pailazo eta joku ugari izango da. Gauean berriz, hamarrak inguru Kantaldia Trinitate Enparantzan, Etxamendi eta Larralde eta Martinikorenarekin. Gaueko 12tan ikuskizun oso berezi batek alaituko ditu Alde Zaharreko kaleak: Asto Karrerari emango bait zaio hasiera.

ekaina

3

Igandean, beste leku batean aipatu bezala, Iparralde Eguna ospatuko da egun osoz Astigarragan bertako Kultur Astearekin bat eginez.

Hendaiako 10. Kultur Astea

Ekainaren 2an, larunbatez, amaitzen da Hendaiako Kultur Aste hau Alaitasuna Hiri-erdian lemapean.

Goizeko 10,30etatik 12,30etara, Portuko karrikaren gainekaldean. Errepublik Enparantzan, artisau eta artelan erakusketa, aste guztian bi ordutako erakusketa egin duten artisau eta artistekin.

Arratsaldean, eta astea alaiki bukatzeko kalejira sorpresa bat izango da.

GEORGIAKO Igo KULTUR ASTEA EUSKADIN

Ekaina

5

Ekainaren bostetik, astearte, ekainaren bederatzira, larunbata, kultur aste bitxi bezain interesgarria ospatuko da Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan zehar. Hain zuzen Sobiet Batasuneko estatu den Georgiati kultur enbajada bat etorriko bait da. Kultur topaketa hauek Euskadiko Sobiet Batasunaren Adiskideen Kultur Elkartek antolatu ditu eta Georgiako Dantza eta Abesbatzen taldeak etorriko dira Kolgeti laukotearekin batera.

Lehen aktuazioa Donostian izango da, ekainaren bostean esan bezala, astearte, Victoria Eugenia antzokian. Ondoren, ekainaren 6an, Mendizorrotza polikroldegian izango dira; ekai-

naren 7an Iruñeara iritsiko dira Anaitasuna pabilloiean aktuatzeke. Ekainaren 8 eta 9an Bilbon izango dute emanaldia oraindik zehaztu ez bada ere ziuraski La Casilla deritzon kiroltokian.

Emanaldi horiez gain, talde hauekin batera etorriko den enbajadak hitzaldi batzu emango ditu. Horieta bat Shota Dzhidzhiguri akademikoa izango da. Tbilis Unibertsitateko georgierazko katedraduna eta euskaraz ezin hobeki mintzo dena. Georgiar Errepublikako Kultur ministraria ere badator.

Interesgarri izango da Georgiako kultura ezagutzeke hauek emankizunen batetara hurbiltzea.

Eztabaida eta Ekintza

Ekaina

3

EZTABAIDA ETA EKINTZA	
Hitzaldia 1	BIEN ADIBEN KULTURAREN AZALPENA
Hitzaldia 2	PARRISBURG-EN DUTERREKIN
Akzioa 1	"E.T.N." ETA ALTERNATIBAK
Akzioa 2	ELEKTRIKEN MONOFOLIOA
Hitzaldia 3	ONDARAKIN ERRAZKATZIOAK (Adagor eta Green Peace)
Hitzaldia 4	LIBRO DEAL - ONDORIOAK ETA PROIEKTU BERRIAK
Hitzaldia 5	UDALAKA ETA ASARRE
Hitzaldia 6	ABRAMENTUEN GEHIAGOTZEA ETA O.T.A.N.
Hitzaldia 7	GARRAIGAREN ARAZON
Hitzaldia 8	GLADYS-EN URTEURRENA
Hitzaldia 9	AUTOBIDEAK EUSKADIN
Hitzaldia 10	TXIRRINGAZ MARTXA

ANTOLATZAILEAK

Ekologisten Asanbladak eta Donostiako Batzorde Antinuklear eta Ekologistak antolatutako ihardunaldi hauetan ekainaren 3an Gladysen urteurrena ospatzen da, jakina bait da Tuteran hil zuela Goardia Zibilak gazte hau. Ibilaldi bat eta bazkari bat egingo dira Donostian, beste zenbait ekintzen artean egun hori oroitu.

Bestalde, Donostiako Alde Zaharreko Udal Liburutegian arratsaldeko zortziretan, ekainaren 6an Autobideak Euskadin gaiarekin hitzaldi eta eztabaida bat izango da.

erakusketak

Bilbo

ARTETA. Iparragirre, 15. Luis del Olmo bizi garen mundu hau.
EL CORTE INGLES. Gran Via, 9. Ricardo Juarezen oleak.
ESPIN. Marques del Puerto, 1. Manzanoren obra ikusten ahal da.

Iruñea

AURREZKI KUTXA MUNITZIPALA. Conde Rodezno, 5. Rufi San Martin.

Donostia

AURREZKI KUTXA MUNITZIPALA. Arrasate 12. Ekainaren 4a bitartean. Jose Ramon Salsamendiren pinturak.
AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA. Garibay 20. Alejandro Tapiaren pinturak eta eskulturak.
POSTA ETXETOKO ARETOA. Garibay 34. Ekainaren 6a bitartean. Robert Royalen erretratuak.
ETXEBERRIA galeria. Zubietan 20. Euskal akuarelistak.

Gasteiz

KULTUR ETXEA. Paseo de la Florida. Arabar egunkari buruzko erakusketa.
ZALDUENDO. Larrazagatarren Jauregia. Gure herriaren lehen urratsak.

ihardunaldiak

ASTE KIROLTSUA Usurbil

ASTELEHENA 4. Bideo emankizuna, «BESTE KIROLAK»

ASTERATEA 5. Hitzaldia, «KIROLA GUZTIONTZAT», Santi Dosuna.

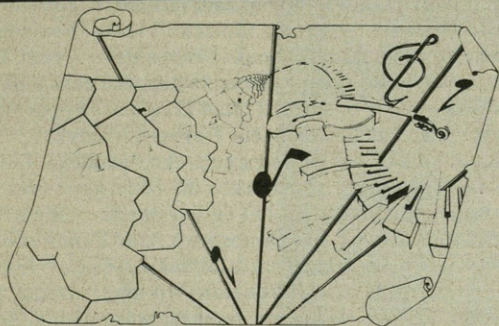
ASTEAKZENA 6. Hitzaldia, «KIROLARIKETA NATURISTA IKUSPEGITIK» Ibai Molero.

OSTEGUNA 7. Mahai inguru, «USURBILGO KIROL TALDEAK, USURBILGO GIROAZ», moderatzailea Tito Irastusta.

OSTIALARA 8. Bideo emankizuna, «ADIN DESBERDINETAKO KIROL PLAN-GINTZA», Usurbilgo ZIRKUITO NATURALaren aurkezpena.

EKINTZA GUZTIAK UDAL ARETOAN ARRATSALDEKO 8-RETAN. Antolatzailea, UDALEKO KIROL BATZORDEA.

musika

VII EUSKAL MUSIKASTEAK Markinan

Ekainaren Setik 9ra Markinan, Xemeingo elizan ospatuko da VII Euskal Musikastea. Aurtengoa Aita Jose Martin Arrue eta Fernando Remacharen omenez izango da. Saioak gaueko 9,30tan hasiko dira larunbatekoa ez beste guzietan, larunbatekoa haurrentzat denez gero 6,30tan izango da.

Egunetik egunera hauek dira musikazale den inork entzun gabe utzi ezin ditzakeen saioak:

Asteartean Bizkaiko musika kontserbatorioko perkusio bostekotea. Asteazkenean Opera eta Pianoa izeneko ekitaldian Idoia Garmendia (sopranoa) Eustakio Iraola (tenorra) eta Javier Gonzalez Sarmiento (pianoa) izango dira. Ostegunean Migel Angel Otaegui emenikako piano kontzertua eta ostiralek Aretxabaletako abesbatza. Azkenik eta egitaraua bukatzeko larunbatean haurrentzako musika aurkezten dute Bizkaiko Musikeskolako Ikasleak.

Saio hauek Xemeingo Abesbatzak antolatu ditu.

asteko zinema

Martin GOIKOETXEA

Inuxente guziak dira Santu batzu

Filmea: Los Santos Inocentes. **Zuzendaria:** Mario Camus. **Gidoia:** Miguel Delibes-en nobela batetan oinarritua. **Aktoreak:** Alfredo Landa, Paco Rabal, Mari Carrillo, Agata Lys etabar... **Produtorea:** Julian Mateos.

Mario Camusen azken pelikula honen aurretik espektazio handia egon da. Alde batetik estatu mailan egin zaion publizitatea dago. Bestetik, Pilar Mioren ministroaren laguntza ederraz Cannes-era Espainia errepresentatzeko hautatua izatea. Gero, Paco Rabal eta Alfredo Landa izatea zinemaldi horretako aktore sarituak.

Lagunen komentarioak entzuten hasten zara orduan: oso ondo dago, oso ondo. Zenbait pelikulekin bakarrik gertatzen dena: inguruak bultzatuta bezala zoaz zinera. Ez dute alferrik «La mejor película española del año» bezala izendatu.

Eta horrelako pelikulan bakarrik gertatzen dena: ez zen hainbesterako!

Ondo egina dago, ezin uka. Historiaren narraketa ederki antolatuta dago lau pertsonai hautatzen direlarik ekintza bat, edo hobe egoera bat, bizimodu bat, zapalketa bat deskribatzeko. «A mandar que para eso estamos» litza-

teke filmea laburtuko lukeen fraserik laburrena.

Hau da trama: Markesaren kortijoan hainbat familia pobreren artean Pacorena bizi da (Alfredo Landa). Emaztea, semea, alaba, beste alaba bat erabat elbarria eta koñaua (Paco Rabal), Azarias, burutik jota dagoena. Denak daude markesaren zerbitzuan, bereziki «señorito»aren zerbitzuan. Pelikulan zehar bi familien bizimodua alderatuko da: batzuren ehiak eta besteen ehiak txakur baino gutxiago izatea.

Pelikulak kritikoa izan nahi du eta karrikatura bat da ia, benetan oso sentimentala izanik batez ere Landa eta Rabalen lanari esker eta aberatsen gogorkeria medio.

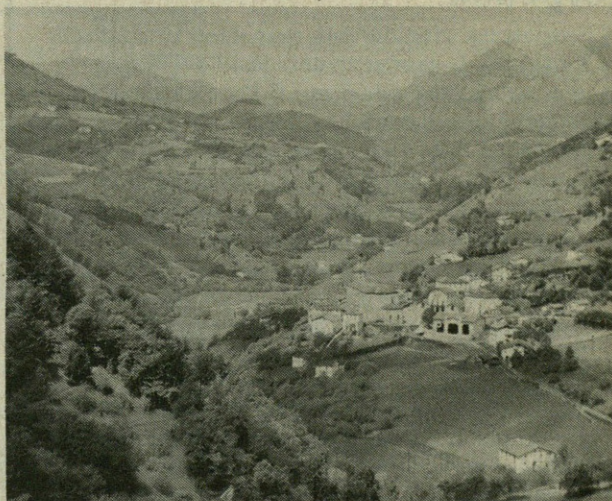
Fotografia ere oso ederra da.

Hitz batez: ikus daiteke. Ondo dago, baina gure ustez ez du lortu gaiak eskeintzen dituen posibilitateak betetzea. Gosearen eta zerbilismoaren gaiak tratamendu egokiago bat merezi dutela-koan gaude.

zine-klubak

BILBON, El pecado de Cluny Brown, Ernest Lubitch. Cine Club FAS. Maiatzaren 4ean, astelehena, arratsaldeko 7,30etan, San Vicente-2; BILBO-1 (423.59.49).

ERREENTERIAN, La mujer infiel, Claude Chabrol. King Kong Zinema Taldea. Ekainaren 7an, osteguna, arratsaldeko 7,30etan. Alameda Zinematokian.

mendi ibilaldiak

Ekaina

3

(ekainaren 3-rako)

- Artibai (Markina): Palomares (1.436 m.)**
Gasteiz: Urkiaga-ko portua Okoro (1.259 m.). Alba (1.075 m.) (Trabesia). T. 25.03.54
Ganerantz (Portugalete): Aratz (1.442 m.). Araia-n barrena (egun gutzirako).
Anaitasuna (Azkoitia): Zazpi Kurutzetako ibilaldia.
Lagun Onak (Azpeitia): Pagoeta. T. 81.20.25
Antiguo (Donostia): Arantzazu -Duro -Bioskornia -Artzanburu -Akaitz -Putreaitz -Oñati. T. 21.14.40
Miru-gain (Otxandio): Ibilaldia neurtua. (Informazioa: Iñaki, T. (945) 45.00.75, (lan-orduetan).
Meategi-eskualdearen mendi taldeak (Bizkaia): Pipaon-Escamelo (1.287 m.).
Arrola (Antzuola): Aralar-Larraitz (egun gutzirako).
Club Vasco de Camping (Donostia): (Ekainaren 2-an) Ski tenporadaren amaia eta trofeoan ematea. David Hernandez mendizaleari afari-omenaldia. Inskripzioak: San Marcial, 19. Donostia. Tfnoa. 42.84.79.
Sestao Alpino Club: Mendigoizalearen jaia. Gándara de Soba-n, umeentzako jaiak e.a. T. 425.86.63
Tabira (Durango): Mendi garbiketa.

Banca Catalana, sozialisten torpedoa

Sozialistek aspaldidanik ezagutzen zuten dossier bat izan da gaur egun desagertutako Banca Catalana hartako zuzendaritzari fiskal eta juezak atzetik jartzeko erabili dena. Legez kontrako diru jokuak egitea egotzi nahi zaie eta epailariak aztertuko dituzten artean Jordi Pujol presidentea bera dago.

Bi ondorio bilatzen dira operazioarekin. Batetik, hauteskundeak hainbestearainoko alde irabazi dituen Pujoli irudia zimaurtzen hastea. Nahiz eta alderantzizko ondorioa ere posible den: katalanista guztiak bere alde jartzea. Baina beti ere izorratuko dute eta sozialistek galtzekorik ezer gutxi dute, dena hauteskundeetan galdu zuten.

Bigarrena: Miquel Rocaren operazioari torpedoa. Erdi-eskuina bildu lezakeen operazio berria geldi erazi behar da hedatu dadin baino lehen, hurrengo hauteskundeetan berriz Fraga zaharraren kontra aritu behar izateko.

Squatterrak kalera

Squatter mugimenduak hiru squatt edo etxe-okupatze dauzka eginak Iparraldean, eta hirurak Baionan. Oraintsu izan berri duten epaiketaren ondoren 15 egunetako epea jarri die juezak etxeetatik irten daitezen. ARGIA hau kaleratzerakoan astebate exkax geratzen zaie.

Pazifistek zail daukate Euskal Herrian

Espainiako armadaren egunerako egin behar ziren manifestaldien artean, Donostiakoa egiteko ez ziren denak ados jarri. Giza-kate bat egin behar eta batzuek benetakoa pakezale izateko Gobernu Militarren eta Zibilaren kontra protesta egin behar zela planteiatzen zuten artean besteek gauza berriak egitea nahi zuten, eta katea bi puntu haietatik ez pasatzea.

Lehenegok (antimilitaristak, ekologistak, antinuklearrak, ezkerreko zenbait...) protesta egin eta poliziaren egurra jaso zuten. Bigarrenek (Juventudes Socialistas, Euskadiko Ezkerra, Foro por la Paz, PCE, kristau batzuk...) katea ezin osatu ahal izan zuten; eta oinez ibilaldia bukatzean besteen bronkarekin egin zuten topo. Poliziak aski zela esan eta kateatu pakezaleak sakabanatu zitezten «marroiei» megafonoa eskatu zien katearen antolatzaile batek, albistea pasatzeko.

«Euzkadi»ren estuasunak

Prentsak Euskal Herrian larre motxa dugula eta PNVren «Euzkadi»astekariari ere ez dirudi azkenaldian egin duen promozio kanpainak fruitu haundiegirik eman dionik. Alderdian batzuk hasi dira isteko posibilitatea aztertzen ere, eta bere orde «Deia» egunkariak astekari bati ekitekoa.

Salmenten kopururik ez dugu esanen, baina bai argitu irakurleari ARGIAko zenbakien inguruan dabilazala.

McDonnalds-i txapelarik sartzen ez

Mende balde osoan aurrerapenaren izenean urdailak izorratzeko modaren nagusi egin direnek, anburgesategiek, Hegoaldeko hiriburuak aztertu dituzte, McDonnalds-ek hain zuzen. Inkestak egin dituzte eta gure hirietan beren komertzioak jartzera ez etortzea etabaki. Ez dakigu edo jadanik nahiko ostatu badugulako edo euskaldunok sabela ongi gobernatzea maite dugula konturatu direlako.

Iparretarrak «Enbata»ren kontra

Agiri gogor bat plazaratu du Iparretarrak erakunde harmatuak, «Enbata-k itzaltzen, moztzen eta manipulatzeko du argibidea» izenburupean. Ustelkeria eta Ipar Euskal Herriko askapen borrokaren aurka azpi-lana egitea egozten dizkiote IKkoek. Borroka armatuaz Iparraldean irekia dagoen eztabaidan Iparretarren boza ez duela argitaratu nahi izan eta «Enbata» ere erreformazaleen interesak bultzatzen dituen estrategian sartua dagoela. Eta preso dauden militanteen defenditzeko zuzena ukatzen diote, «Enbata»ren eta Iparraldeko militanteen hautuak elkarren «aurka joaiten eta batera ezinak dira!» azpimarratuz.

Tartean, «Enbata»k mehatxutzat hartu duen esaldi bat: «Iduriz, Enbata-k zozolotzat hartzen ditu abertzaleak... baina goiz edo berant ondorioak jasanen ditu!».

Cabasesek zer negoziatu zuen?

Jelkideek Nafarroan zuten egitura Euzkadi Buru Batzarrek desegin zuenaren ondoren, Iruñeko Gobernuak lehendakaria aukeratzeko izan ziren tirabira eta negoziaketak jakinaz doaz. Cabasesek urte honen hasiera aldean elkarriketa batzuk izan zituen Antonio Aragon sozialistarekin (Urralburuk bere historiagatik ezin bere aurpegia azaldu), eta horien ondorioz dimititu zuen Nafar Buru Batzarretik Elias Agorretak. Garai hartan planteiatu zuen publikoki Urralburuk «Consejo Vasco-Navarro» bat egiteko posibilitatea, eta Garaikoetxea ere interesaturik omen zebilen.

Iñaki Agorreta da EBBk zigortu ez duen burukide nafartar bakarrenetakoa.

Irten berri diren Ondarrutarrekin

Herrera: gizonak hausteko makina

Munduko gauzei berriz neurria hartu ezinik eta espetxean utzitako lagunak gogoan.

Oraintsu irten berriak dira Herrera de la Manchako espetxetik «Iopi» Alkorta eta Anjel Ansola Ondarrutarrak, zuloan lau urte eman ondoren. Komunikabideok behar bezala ezagutarazi ez dugun borroka latz baten berri ematen digute, kartzelako arauak aldatu nahian hiru hilabete t'erdiz isolaturik egotera eraman di-tuen ekintza.

ARGIA.— Zuen historiekin nobela-rik ez duzuela kontatu nahi diozu. Bai-na kartzelan ezagutu duzuen espe-rientzia behintzat aipatu ezazue.

Ondarrutarrak.— Hasieran Sorian egon ginen, eta han egoera benetan txarra zen. Egun osoa poliziak bar-ruan, egurra asko eta beste. Gero lor-tu zen txakurak Soriatik atera eraz-tea, transizioaren itxura emateko edo, gose greba baten ondoren lortu zen handik ateratzea. Egoera nahikoa kal-matu zen.

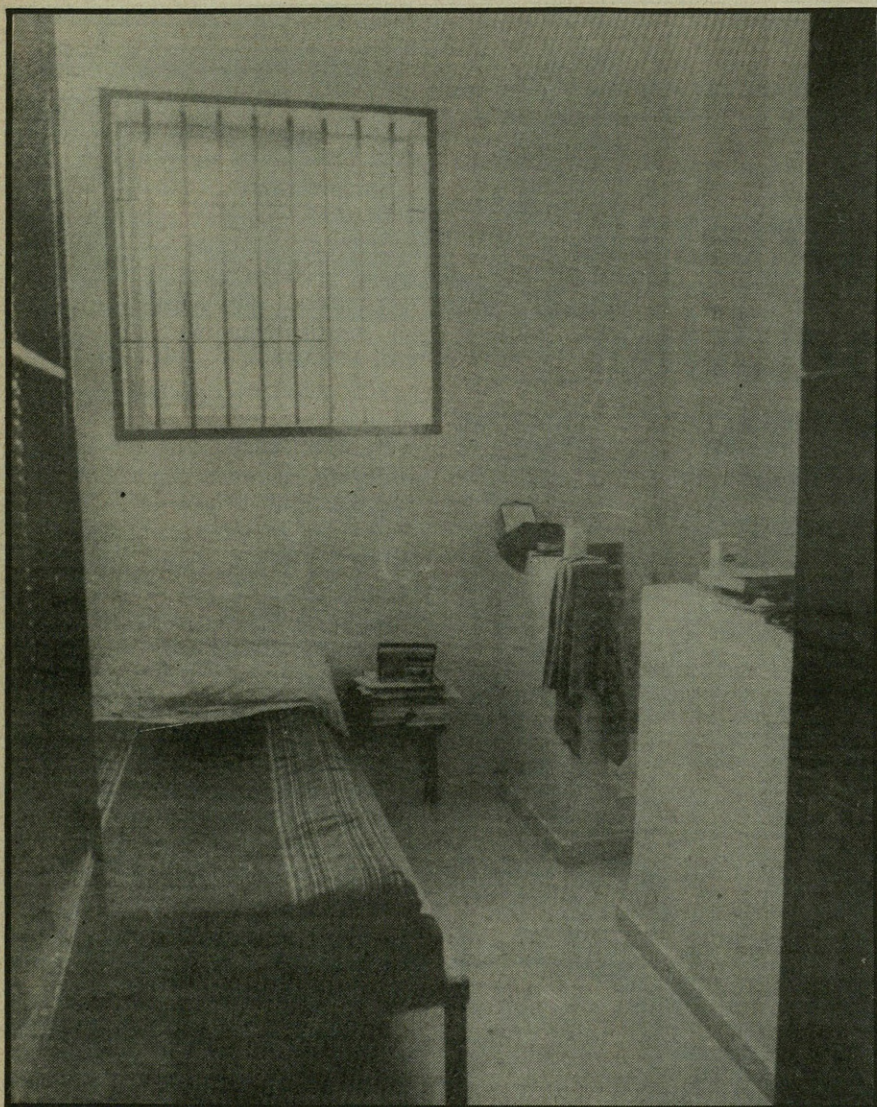
Handik Alcalá de Henaresa eraman gintuzten, eta urrats gogorra izan zen. Alcaláko egitura oso errepresiboa zen, eredu alemanetatik-eta kopiatua. Fi-sikoki Soriakoak eragin haundiagoa bazuen, psikikoki gogorragoa zen Al-calakoa. Barrote bat ez da ikusten, de-na lehiatila txikiak dira, burua atera ezin duzun horietakoak, dena berdez pintatuta, kamarak. Lehengo aldean abantaila batzuk bagenituela erakutsi nahi zuten: futbol zelaia, «vis a vis» bixitak, eta horrela. Baina hango erre-presio kalkulatuak buruan kristoren efektoa egiten dizu. Hala ere, Alcalán ere izan ziren istiluak poliziarekin.

A.— Soriako gartzela beteegi egin zela eta zuek Alcalára eraman zintuz-ten bezala beste asko Puerto de Santa Mariara joan ziren.

O.— Han bai zapaldu zituztela tope, gaur Herreran bezala. Ez zieten uzten ezertan. Katxeok bilutsik, edozen kexurengatik poliziak sartzen ziren, lau hankako txakurrekin. Gose grebak ere egin ziren baina zuzendariak ez zien kasu putarik egiten. Beno, eta hainbeste gose grebaz kristo bat egi-nak bukatu zuten. Jende asko lur jota dago gorputzez, giltzurrintatik bat-zuk, gibeletik besteak...

Eta Puertotik etorrita ezagutu du-gun bati baino gehiagori igertzen zaio ikutu bat. Bati adibidez burua joan egiten zitzaion, memoria zuri geratzen zitzaion eta ez zuen inor ezagutzen. Ama etorri bixitara eta ezta ezagutu ere. Tratamentua behar zuen horrek, eta ezta ezer ere ez zioten ematen. Se-guru irten denean ere gaizki ibili dela. Eta beste batzuei ere ikutu bat nabari zaie. Gogor jo du, bai, Puertok. Eta Puertotik pasa zirenek diotenez, He-rreira antzekoa da. Hemen famili-koentzat gertuago geunden, baina ge-ro «vis a vis» ez genuen.

A.— Herrerak beti izan duen fama-rekin eta zuek hara iristean ez zen bro-makoa izango.

Humiliatu eta zainatzeko ezarri dizkieten arauen kontra oldartu dira.

Inaki Zubiondo

*Patiora jaitsi nahi baduzu bilutsik
katxeatu nahi zaituzte. Eta jendeak
esaten du ezetz, horrela ez direla
aterako.*

O.— Sartu ginenean harrিতa gelditu ginen. Funtzionariak txakurrak baino okerrago. Bultzaka, aginduka... Gu ginelako ez gintuzten jo, atzetik laguntza daukagula dakitelako. Funtzionari haiek preso sozialekin ohituak zeuden. Eta badakizu nola tratatzen zituzten preso sozialak, hango torturengatik-eta eduki duten juizioa frankotan aipatua izan da. Horiek zeuden gu iritsi ginenean. Txakurrak baino okerrago tratatu gintuzten: «A la pared!», bilustu, «Abre la boca!», fle-xioak, mespexu ikaragarri bat. Guta-

ko bat hainbeste tentsiorekin moskeatu egin zen, ezta?, eta esan zien pakean uzteko: lau etorri zitzaizkion gainera.

Zerbait egin behar zela garbi zegoen. Baina moduloen artean ez genuen elkar ikusi ere egiten. Hori da hain zuzen orain eskatzen den gauza bat, modulo ezberdinetako presoek elkar ikusi ahal izatea behintzat. Zure lagun bat bestean dago, edo herriko bat, eta ezin hitz egin, ezin jakin bizi den ere, ormaren beste aldean dagoelako.

Hasieran ez ginen ezer egitera au-

sartzen, bai bait genekien edozer egiten genuela berehala txakurrak zeto-zela barrura. Ez dago polizia kartzela barruan egotea baino gauza txarrago-rik, Sorian ederki frogatu genuen, eta Herreran beti dago kartzela ondoan reten bat.

A.— Hasiera batean ez zenuten erreazionatu.

O.— Apur bat zai egon ginen, zuzendaria eta errejimenaren tanteatzen, eta guregana ze indarrekin zetozen. Azkenean gu humiliatzera a tope zetoze-la ikusi genuen eta borrokan sartu gi-nen.

Honetan gauza bat esan behar da: kartzelako borroka gose greba dela uste du jende askok, eta gaurko egoera gose greba eta asko gehiago egiteko ere bada. Gose greba gogorra da baina pasiboa da, ez duzu jaten baina bar-neko arauak betetzen dituzu. Orain-goan otsailaren 22tik ez dugu arau bat ere betetzen. Beno, kartzela batean arau batzuk kendu ezinezkoak direla garbi dago. Adibidez funtzionari ba-tek noizean behin zure gela ikusi behar duela eta lehioko budinak osorik dau-dela erreparatu, hori ezin da ukatu.

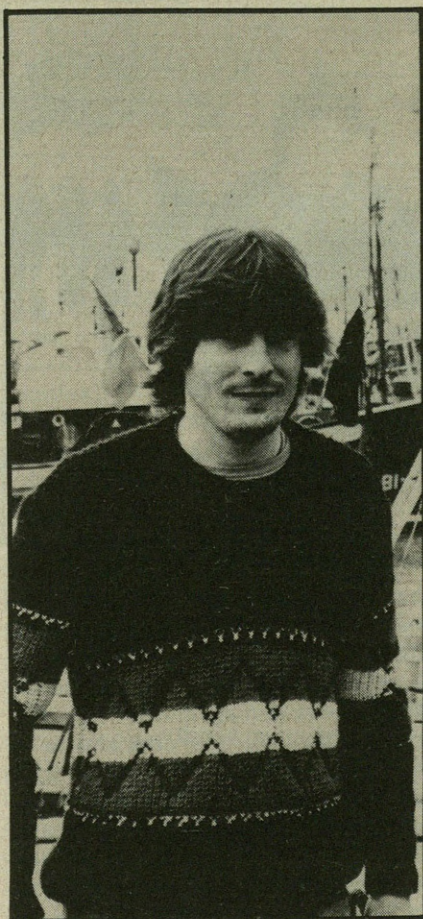
Baina modulo ezberdinetako jen-deak elkar ikustea eskatzen dugu, guk ihes egin dezagun horrek zer ikusirik ez duelako. Katxoa ere onartzen da, baina onartu ezin dena da hogeitalau orduak zelda batean egonda gainetik bilustea, inorekin eta ezerekin kon-taktarik eduki ez denean: hori humi-liatzeko besterik ez da.

Orain presoak ez dira ateratzen zel-datik ezertarako egun osoan. Astean bitan duxatzeko irteten dira, eta ha-sieran horretarako ere katxeatu nahi gintuzten. Esan genion medikuari ho-rrela ezetz, eta ez duxatzeagatik gure osasunari edozer gertatzen bazitzaion bera dela errudun.

A.— Baina presoak beti dauka pa-tiora ordu betez jaisteko eskubidea.

O.— Horretarako ere bilutsik kat-xeatu nahi gaituzte eta ezetz esaten dugu, horrela ez goazela. Patiora jait-siko dira baina baldintza minimo bat-zuekin behintzat.

Zeldetara ere joaten dira katxeatze-ra, eta nola bilustu egin behar duzun ez du jendeak amore ematen. Orduan etortzen da zerbitzu burua, gizon fa-matua, torturen arazo hartan ere azal-du zena, eta sei edo zortzi funtzionari-rekin bilusten zaituzte. Preso batek behintzat sartu zuen denuntzia bat, baina han egongo da juzgaduan artxi-batua.

«Iopi» Alkorta.

Iñaki Zubiondo

A.— Ikusten denez, ez da hasieran zabaldu zen «komunikazio greba» bat, gauza gogorragoa da. Erreibindikazio zehatzak zeintzuk dira?

O.— Katxeoarena aipatu dugu. Gero funtzionarioek trata gaitzela pertsona bezala. Hirugarrenik, zeldak zabalik egon daitezela. Orain «comedor» izeneko batean sartzen gintuzten, hantxe hirurogei lagun, batzuk ikasi nahian, besteak kontu kontari, beste batzuk jokoan... eta hola ezin da ez ikasi eta ez ezer, UNEDen karrera egiten dutenek adibidez. Kontrolatu nahi bagaituzte, nahiko medio badute, kamarekin eta. Modulo batekoak besteetakoekin egon ahal izatea da beste eskaera bat. Eta «vis a vis»ak: bixita intimoak.

Eskaintza batzuk egiten hasi da zuzendaritza: pasiloetan zigarroa errez ibiltzen utziko digula, familiarrei utziko zaiela autobusak eta bixitak antolatzen... baina beti patiora jaisteko baldintzapean. Eta noski, guk eskatzen duguna errejimena aldatzea da. Kartzelan bagoaude ere bizitzen uztea, bakoitzari arnasa hartzen behintzat

Jendeak ez du ulertzen hogeitalau orduz eguna joan eta eguna etorri, lababoa, ohea eta komuna hamar metro koadrotan direla, egun osoa itxita pasatzea zer den.

uztea.

Behar ez den sufrimendu bat ezartzen zaie presoek. Funtzionarioak atea irekitzen dizunean ormaren kontra zutik egon behar duzu, «salgan!» esan arte irten ez, irtendakoan ate ondoan firmes itxoin «bajen!» esan arte eta mila holako.

A.— Aldatu al da funtzionarioen jarrera hiru hilabete t'erdia hauetan?

O.— Heurek kristoren indarra zuten, eta gu burua makurtuta genbiltzan, dena kunplitzen. Preso bati esate baterako egurra eman zioten, eta hori ez da sekula gertatu funtzionarioekin. Baina orain zeldetan sartu direnean zer egin ez dakitela dabilta, arau guztiak apurtuta daude.

Zuzendariak gure familiarrei adierazten die zerbait eskainiko baligu bezala, txorakeria batzuk besterik eskaintzen ez duenean. Gero bixitak etorri eta esan beharko zenieke deputamadre zaudela, elkarriketa guztiak grabatzen bait dira. Orduan egin duguna izan da batzorde bat mintzatu familiarrekoekin egoera esplikatzeko eta kitto. Geroztik abokatuekin baka-rrik hitz egin dugu.

Prentsak esan du «komunikazio mozketak» bat dela, eta ez da horrela, gogorragoa da: hogeitalau orduak zeldan, arauak ez betetzearen. Eta bakarrik egin behar duzu, funtzionarioa datorrenean ezetza eman behar diozu, jakinik nahi badute goardizibilak ekarri ditzaketela edo edozer gauza egin. Kristoren tentsioa eta nerbioak hausteko modukoa da.

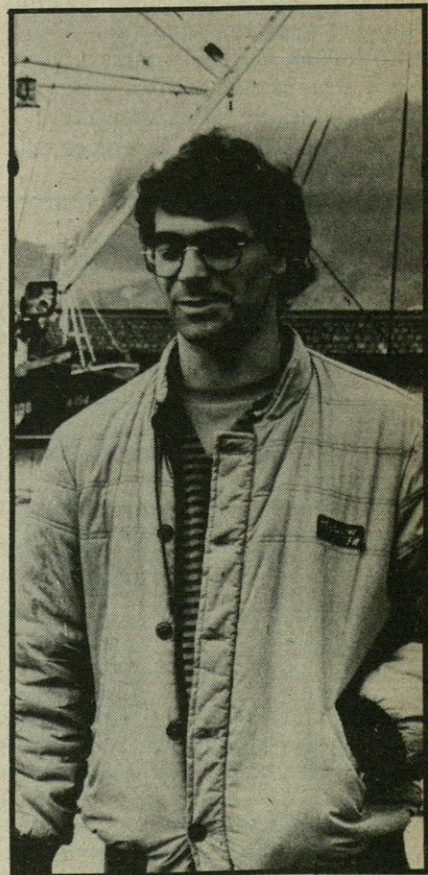
Funtzionario batzuk ere hasiak dira urduri jartzen, ez bait zaie gurekin gaizkiegi etortzea komeni, baina agintzen dietena egiten dutela esanaz garbitu nahi dituzte beren eskuak. Zuzendariak berriz goiko aginduek aipatzen ditu.

A.— Zuek irten zinetenean zein

egoeratan geratu zen han jendea?

O.— Orain dela egun batzuk irten nintzenean animoz-eta jendea ondo ikusi nuen, datorrena datorrela agoantatuko dugula. Hori da okerre-na, egunetik egunera torniloa estutuz doala. Egia esan horrek beldurra ematen dit, edozer pasa litekeela. Tentsioa gero eta gorago igotzen ari da. Orain dela hilabete pare bat azkenean lehertu egin zen bat eta sekulako paliza eman zioten. Eta hori gero eta gehiago gertatu liteke.

Jendeak ez du ulertzen hegeitalau orduz, eguna joan eta eguna etorri, lababoa, ohea eta komuna hamar me-

Anjel Ansola.

Iñaki Zubiondo

tro koadrotan direla, egun osoa itxita pasatzea zer den. Kaiola batean zaude eta bakarrik, ez duzu inoren babesik. Gose greba egiten zenean kalea mugitzen zen, eta orain aldiz hiru hilabete pasa eta oraindik ere kostatzen zaio jendeari arrankatzea. Horren beldurra du presoak, kaleko lagunek ez dezate-la ulertu bere borrokaren zentzua.

A.— Eta sei-zazpi urte kartzelan daramazkienak zer pentsatzen du, nola ikusten du momentu hau?

O.— Jendeak, garbi dago hau ere, sartu zenean badaki nora sartu zen, eta bizirik dagoenean ere suertea du, ez? Kartzelan dago eta pentsatzen du urteak eman beharko dituela, baina «arrepentido» eta horretan prolemarik ez dago. Sei urte kartzelan eraman arren, asumitua daukate han egon behar dutela, eta ondo izorratuak gainera, baina paper hori jokatzeko tokatu zaiela. Horrela, «esperando a lo que venga».

A.— Baina orain dela lau urte ez al zen gauza gertuago ikusten?

O.— Bueno, hori ere egia da, apur bat hurbilago ikusten zen. Baina ikusten da orain gogor datozela gu puskatzera, beren Plan ZEN eta guzti. Jendeak ere kalean beldur haundia go du, bakoitzak bere prolemak ditu, langabezia ere kristorena da... Guzti hori ikusten da, baina jarraitu egin behar dela. Esan nahi dizut, jode, urte batzutarako lana dela ikusten da baina eutsi behar zaio, beste biderik ez dela

Lau urte ondoren itsasoaren kresala usaindu, baporeak ikusi eta goardasola berriaz erabili.

gero eta garbiago ikusten da.

Herria nola ikusi dugun galdetzen badidazu, Ondarroa beti bezala aurkitu dut, martxa bat nabari da, mugitzen da jendea. Orain, beste herrietara joan eta lehen oso borrokalaria zen jendea dena utzita aurkitu dut, eta jende berriari asko kostatzen zaio sartzea. Kaleko giroa makalagoa dago. Jakina, kalean mugitzen den guztia kontrolatua dago eta hori ere... beldurra. Drogak ere asko izorratu du. Irtezen zara eta lehen borrokalaria ziren zenbait lagun «engantxatuak» aurkitzen dituzu.

Hemen prolema asko dagoela egia da, baina presoek ere laguntza bat be-

har dute, beren borroka oso gogorra da eta sostengu bat behar dute. Herriz herri hasi beharra dago manifestaldiak egiten eta enzeronak eta jendeari esplikatu hango egoeraren latza. Herrerako zuzendariak berak aitortu du hau arazo politiko bat dela, eta horrek argitzen du nola kalean egiten dena izango den hangoa erabakiko duena. Badakite herri mobilizapenetan presoek indar bat badutela eta hori da erabat humildu eta zanpatu nahi dutena.

Zaila daukate Herreran daudenek, baina kanpoan jendeak eusten badio haiek eutsiko diote.

Iñaki ZUBIONDO

gasteiz hiruburu

Politikoen komeriak

Azkenengo aste politikoaren berri ematerakoan bizpahiru aipamen azpimarratu behar ditugu. Lehendabizi, PNV barnean boterea lortzeko sorturiko borroka, eta bestetik Gonzalezek eta Garaikoetxeak Moncloan izaniko elkarriketa.

Lehenengo gaiari helduz, Arteako batzorde nazionalak nafartarrei ezarritako zigorra dugu arazoan iturri. Burgesiaren komunikabideen eritziz, gaurkoan PNV barnean somatzen ari den borroka «progresista» eta «kontserbadoreen» arteko enfrontamendua da. Baina planteamendu artifizial honen atzetik zera ezkutatu nahi da: sektore desberdinen artean deklaratu den gerratea boterea lortzeko. Krisialdi honek ekar ditzakeen ondorioak orain arte ikusteke ditugu, baina ziur ez direla ikusgarriak izango. Halere, azpijoko hauen atzetik faltakeri hutsak dira progre eta eskubiko

arteko borroka artifizial horiek, azken batez sektore guztiak ados bait daude printzipio orokorretan.

Elkarrizketari dagokionez, bizpahiru ohar azpimarra ditzakegu komunikabideek ateratu dutenetik aparte. Guztiok dakigunez hiru gai zeuden elkarrizketa zerrandari: estatuaren bilakaera, indarkeria eta krisialdi ekonomikoa. Garaikoetxeak Madrildik etortzerakoan onartu egin zuen Estatutoaren bilakaera hori oso zaila izango dela, PSOEko gobernuak ez bait du horretarako asmorik. Halere, ikusgai gertatzen zaigu komunikabideek gaiari emandako titularrak eta tratamendua. Guztientzat oso positiboa izan da elkarrizketa hau «prozesu autonomikoa desblokeatzeko». Artikulista horiek inoiz esango ez digutena Estatutoaren testoa azken lerroraino desarroilatu arren lege horrek ez lituzkeela bete-

ko Euskal herriko sektore handi baten eskabideak. Indarkeriari buruz, zer esan. Garaikoetxe eta Gonzalez bat datozela Bandresen eta Rosonek inauguratu zuten «damutuena» bidearekin.

Hirugarrenez krisialdia dugu gai nagusi. Konturatu bazarete, gai hau izan da gutxien aipatu dena deklarazio publikoetan. Hemen ere garbi dago PNVko burukideen interes ekonomikoa eta PSOEkoenak berdina direla. «Etxekoak» burgesiaren defendatzaile amorratuak direlako eta besteak kapitalaren gestore onenak direlako. Beste garai batetan, PNVko burukide batek abotsa altxatu zuen Madrildo gobernuak prestatzen zuen birmoldaketa baten kontra. Baina ez zen birmoldaketa hori baztertzeko zelako, baizik eta beraiek ezin zutelako egin. Oraingo paktuarekin onartu egin dute.

Martin OROZKO

Borondate oneko deklarapena

Orain 10 urte, eta ONUren babespean, eragin eta erabaki zen munduan egoera ekonomiko berri baten aldeko Deklarapena.

Hirugarren munduari eskeinia bereziki, haiek eta herri aurreratuen arteko desberdintasun eta desorekak apalduko zituen zenbait neurri bultzatu nahi izan zen: hala nola diru inbertsion, aurrerakuntza teknologikotan, salerosketa onuragarriagotan...

Azken finean, nazio bakoitzaren burujabetza eta onizatea omen ziren helburu. Ezin esango dugu ba 10 urte hauetan asko aurreratu denik.

Zenbait datu: 1979 eta 1982 artean azukrearen prezioak %37 behetik egin du, Kafearenak %20, Kakaoarenak %50. Jakina da hirugarren munduko nazio askok nekazal produktuen esportatzean daukela diru-iturri garrantzitsuenetakoa. 1979an hirugarren munduak 5.300 milioi dolar janaritan inportatu behar izan zuen herri aurreratuengandik. Esportazioan berriz 6.700 milioi dolar irabazi zuen, dibisa apur batzu irabazi ahal izan zituela. 1982an aldiz, bi kopuruak berdintsu gertatu ziren, hau da, esportazioan 8.400 milioi dolar irabazi eta beste hain beste janari inportaziotan gastatu behar izan zuten.

Irabazleak? Oraindik ere txuletak jaten ditugunon artean noski.

Costa Rica: ARDE-ri laguntza

Bazirudien, Costa Rica-k bere Managuako enbaxadorea berriz hara bidali zuenetik, martxoan ARDE-kiko muga istilu batzuen ondorioz erretiratu zuen, bi nazioen hartu-emanak onera zetozela.

Orain Excelsior mexikar egunkariak jakinarazi duenez, gobernuak Nikaraguako mugatik 20 kilometrotara dagoen Barra de Colorado-ko aireportua Eden Pastoraren jendearen eskuetan utzi du, eta gainera Nikaraguara sartzen direz indar kontrairaultzaileak jakiz eta bestez ornitzen dituzte.

Estatu gabeak

Galizia: dialektalizazioaren arriskua

Maiatzaren 17ko «A nosa terra» astekariaren editorialean esaten denez, Galiziak luze baino lehen irabazi be-

harreko apustua dauka: sartzen ari garen «bigarren iraultza industrial» honetaz, (mikroteknika eta roboten iraultza, emigratio gutxiko iraultza, «lehen iraultza industrial», honetaz, galdutzat jotzen bait dute), beraz bigarren honetan gailego hizkuntza bizitzaren arlo guztietan presente egoitearen apustua.

Gailegoa Galizian gehienek hizkuntza da, baina batzuen intentsio txarrez eta besteen ezaxolaz geroago eta motelago ote dabilez, nazionalistek kezka, «ser galego e falar galego» gogoratzen dute horiek.

Armenia: genozidioaz inbestigatzeko zailtasunak

Hirurogei urte eta gero, Turkiak ez du oraindik errekonozitu nahi armeniarrek burutu zuen genozidioa.

Errekonozitze hori orain eskatzen diona Herrien Tribunala da (Rusell-ek Vietnam-i buruz bultzatu zuen antzekoa), eta beronek ezagutarazi dituen zifretan, besteak beste ikusten da. Otomanoen Inperioaren menpean bizi ziren 2 milioi armeniarretarik milioi t'erdiren bat akabatu zutela.

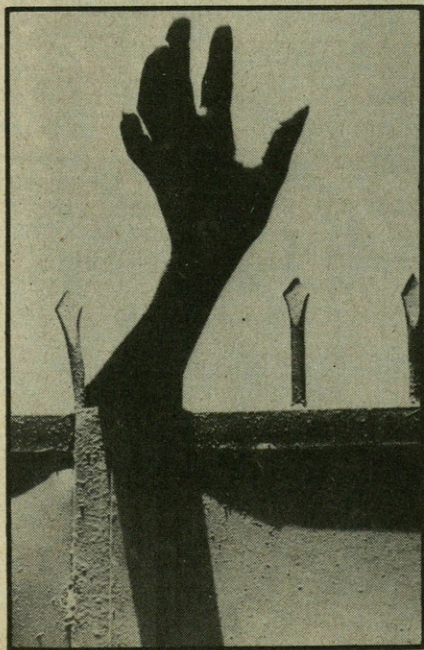
«Armeniar» en kasua oso interesgarria da nazio zapalduentzat —esan dute Tribunalekoek, eta erantsi dute: —Tamalez, Turkiaren babesle diren Estatu Batuek betoak eta behar direnak jarriko dituzte beren lagun triskantza estaltzekotan».

Aurki

Sahel: basamortuko bankua?

Abdou Diouf Senegal-eko presidentek Afrikar Batasunaren Erakundearen hurrengo bileran eskatuko du: Afrika sufritzen ari den desertifikatze prozesuaren kontra borroka egiteko banku berezi bat sortzea.

Bide batez esan dezagun maiatzaren 25 hau «Afrikarekiko munduaren elkartasun eguna» dela. Mendebaldeko Europako gobernuak, kontserbatzaile zein sozialista, ardura gaberik beti ere. Gogoratu bakarrik.

Paraguay-ko diktaduraz

NORENTZAKO PROSPERITATEA?

Asunción Paraguay-ko hiriburura iristen den bidaiariak hone-lako inskripzio asko ikusiko du: «Trabajo y prosperidad con el presidente Stroessner». Lan gabezia edo subenpleaturik dauden 400.000 lagunek (populazio aktiboaren ehuneko 45a) besterik pentsatuko dute seguru aski.

Pablo SASTRE

Stroessner-ena Ameriketako diktadurarik iraunkorrena da, eta bake emateko itxurarik ez, zeren pasa den urtean eta zazpigarren aldiz (boterean 28 urte egin eta gero), birraukeratu bait zuen bere burua.

Hark botereari eustea, dituen apoioak izanda, gauza erraza da; eta edozere baliatuko da; hala nola, drogaren trafikoaz eta bestelako kontrabandoaz; izan ere Paraguay, Hego Ameriketatik Estatu Batuetara doan merkatu beltzean oso eskala inportantea bait da, eta horren irabaziak hein handi batetan presidentearen beraren eskuetara joaten omen dira; berak esanda, behin batetan: «kontrabandoa bakearen ordaina dugu».

Beste askok berriz, ezin heldu sortu diren lurrari, eta emigratu beharrean aurkitzen dira; kasu zifra honi: Paraguay ez da handi jendez, 3 bat milioi besterik ez du; ba, Argentinan eta Brasilen bakarrik beste milioi eta berrehun mila bizi da (hala kalkulatu zen *Cuadernos del Tercer Mundo* aldizkariak joan den urteko ale batean).

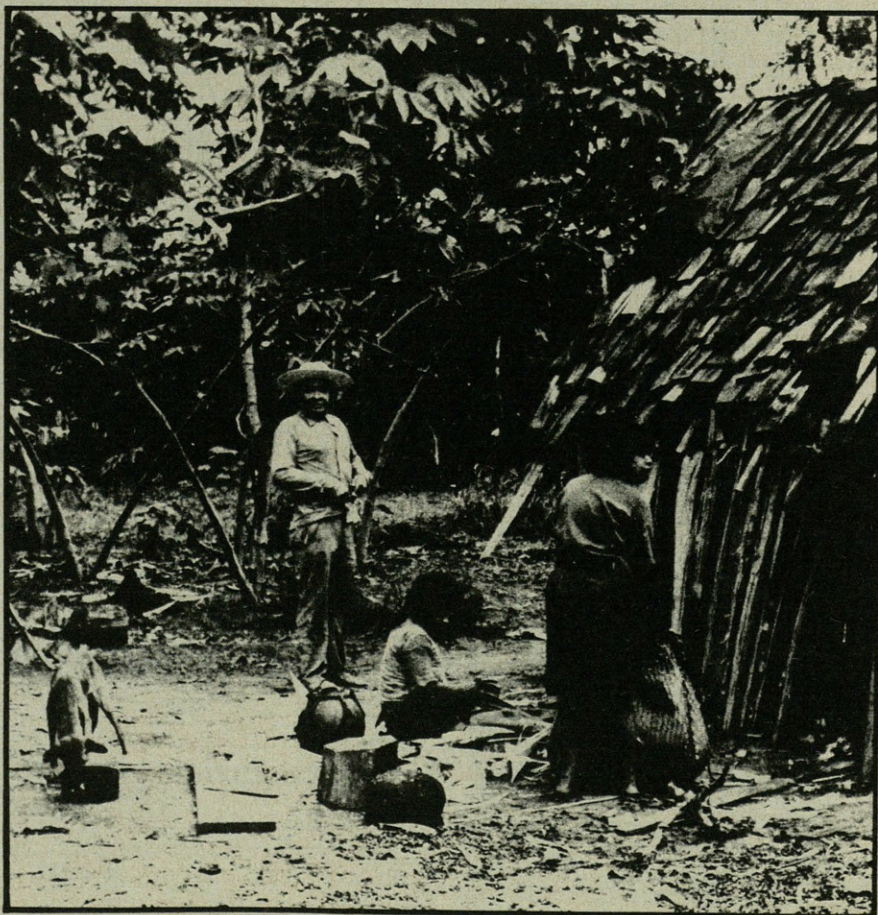
Nekazaritzaren desastrea

Datu hori jakinda, harrigarri gertatzen da 300etik 400era mila brasildar

Paraguayko mugadun eskualdeetara iritsi direla jakitea. Hauek lekutu diren alderdi horiek nekazaritzari buruz

aberatsenak dira (orotara ez da nolanahiko lurraldea: bi mila kilometro luze ditu, eta 60ren bat zabal), eta al-deko politika batek laguntzen ditu.

Hobexego esplikatu dugu: aspaldiz geroztik, Paraguayko lurren jabetzak kontzentratze prozesu bat eza-gutzen du. Tradizionalki, etxalde txi-kietan edo erdi tamainakoetan landu dira lurrak; oraingo politikak propie-tate handiari ematen dio lehentasuna,

eta hainbat nekazari lurgabe lagatzen ditu, haien lurak atzerriko kapitalaren eskutan utzirik; honatarako (menpekotasuna ondo adierazten duen adibidea) gobernuak ez dauka problemarik kanpotarrei propietate titulo faltsoak edo behar direnak emateko.

Honezkero propietarien %2ek probetxuzko lurren %85a okupatzen dute. Eta hau oso grabe da, populazio osoaren %64a lurgaberik edo lur puxketaren bat besterik ez duten nekazariez osaturik dagoen herri batetan.

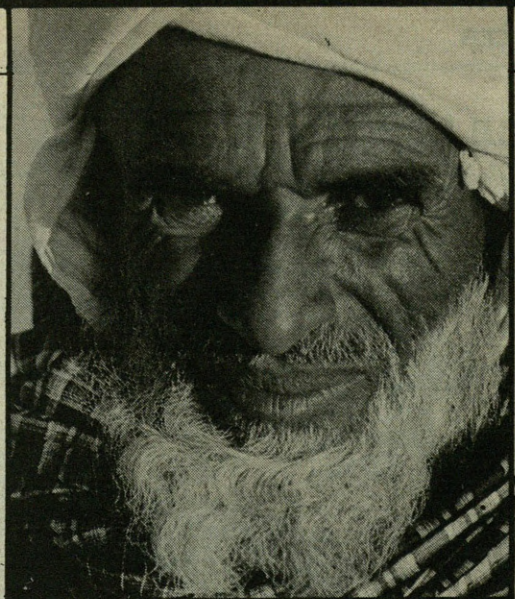
USaren probintzia bat

Kapitalismoaren finantzi erakundeek Paraguay estabilitate politiko handiko herrizat seinalatzen dute; hots, atzerriko kapitalarentzat *lurralde segurua* dute.

Ez dago Estatu Batuek eskua sartu ez duten ekonomia-erlortik; banka politika guztia, petrolioarekikoak, haragiarekikoak, kotoia eta egurra eta tea eta kafearekikoak, errepide eta trenbideen konstrukzioa, telefonoak eta elektrizitatea eta komunikabideak eta... Denetan iparramerikarren kapitala da nagusi.

Gulf Wester American Company, ganadua eta soja eta gariari buruz; *Taton Exploration Inc.*, uranioaren bilatzeari buruz; *Texaco Paraguay Inc.* eta *Chaco Exploration Company*, petroliari buruz... Baina norainoko menpekotasuna dagoen adierazteko *Anschutz Corporation*-i egin dioten erregalia aski eta sobera dugu. 1975etik eta 40 urtez, konpainia horrek ekialde guztiko *minerale guztiak* esplotatzeko eskubideak ditu, eskusiban gainera; konkretuki, akordioaren arabera, 168 mila kilometro barratuetako (Paraguayren erdiko) meagintza dena egokitzen zaie; esportaketa inpuistorik gabe eta 15 urtez Estatu Batuetan dagoen zentralera irabazien %100a igortzen ahal dutelarik!

Ordainean iparramerikarrak Stroessner beste aunitz urtez boterean egon dadila ahaleginduko dira, nahiz horretarako libertate formal minimoen faltan aritzen segitu beharko duten (*estado de sitio*a, esate batera, *beti* dago Paraguay, eta tortura nahiko sistematikoa da eta, bestalde, Amerika guztiko presoetan urte gehien daramatzatenak paraguaytarrak ditugu).

IRAN: MUNDUAREN IKARA DIHAD: NORK BERE AHALEGINA (II)

Irango iraultza politiko-ekonomikoa da, noski, baina erroerroan izpiritu arazo bat dauka. Haren buruzagiak, biografiaz eta etikaz, «jakintsuak» direla esan genezake, eta herriari eskatzen dioten esfortzua **izpirituzkoa** da batez ere.

Honi buruz mendebalde honetan ez da beste hitzik entzuten: «fanatismoa», «obskurantismoa»..., hitz hauek *Sha*-ren ondorengo egoerari aplikatzen zaizkio. Hona baina galdera bat: «ez-obskurantista» izan zitezkeenak (Europako Unibertsitateetan formatutako intelektualak, demagun) zergatik auto-baztertu ziren herria iraultzaz jabetzen hasi zenean? Konstatazio bat da hori: «erlijiosoak», «fanatikoak» izan dira herri erakundeak bultzatuz iraultzaren iraupena ziurtatu dutenak.

Iraultza berbarekin ari gara. Nola definitu iraultza, Irani buruz? Siplekeriek ez dute baliorik, eta ustez ezker aldeko zenbaiten arterketak sinplerian gelditu dira. *Sharen* politikaren kontrako iraultza da, bai. Iraultza antiimperialista da, bai. Baina —hona xe kokka— ez du marxismoaz tutik jakin nahi.

Boterea hartu eta gero (menturaz errazena), txiitar iraultzaileek zibilizazio-berritze lan izugarri bati jo diote. Besteak beste herria (kontutan izateko herriaren proportzio bat bederen) duela bost urte iraultza hasi zenetik kalearen nagusi mantendu duen lana.

Nondik-norako zibilizazio berri-

zea? Iraultzaileek ez dute bakarrik mendebaldeko eragina ukatzen eta uxatzen: militanteak, militante ona izan dadin, **barnetik** hasi behar du bere burua lantzen. Komeinik esana: «*potentzia handiak islam-en beldur dira, honek gizaki berria eraikitzen duelako*».

Hona iraniarrak ezagutzekotan hitz jakingarri bat: **djihad**. Honela itzul liteke: «sinestunak bere ardura ezberdinak betetzeko egiten duen ahalegina». Badaude —laburki adierazi beharrean— **djihad** txikiak eta handiak, txikiak kanpoko etsaiaren aurkako borrokari dagozkio, handiak nork bere buruarekin daraman borrokari. Hitza ondotik arront erabilia da hainbat arlotan; «birreraikuntzaren *Djihad*»-az mintzatzen dira, «alfabetatzearen *Djihad*»-az, «defentsaren *Djihad*»-az eta beste.

Orain esate batera iraultzarekin bat egiten duten intelektualek etxegintzara jo dute, milaka: horra **djihad** bat, konpromezu bat. Ekintza berez bestetan ere ezagutu dute: Kuba, Aljeria, Txina... Nork bere modura, gehiagoko-gutxiagoko arrakastarekin. Irango **djihadak**, honetaz, egundainoko indar mobilizatzailea ematen du.

Zorroagan filosofia
erlatibitatez

Einsteinek ikasi du euskaraz

Donostiako Zorroaga-ko fakultatean, bere distiraz azkenean modernoak ere aspertu dituen Sabater-engandik ez urrun, filosofia i-kasten eta i-rakasten ari dira euskaraz. Eta filosofiarik aurreratu-enagainera: zientziaren ezagupen berriei egokitzen saiatzen den filosofia. Koadrila polita ezagutu dugu.

Sarritan hutsaren hurrengo pitokeriez hitzaldiak ematen dira eta orriak kiloka betetzen. Zorroagako fakultatean hasierako hiru kursoak euskaraz ematea erdietsi dute eta unibertsitate munduan mugitzen diren asko ez dira enteratu. Fakultatean hiru adar daude, Psikologia, Pedagogia eta Filosofia, eta hiruretan goizeko kurtsoek euskaraz ere badute beren bidea.

ARGIA «Unibertso Harrigarria»ren berri eman ohi digun Alfontso Martinez Lizardui Filosofian ari da, hain zuzen Naturaren Filosofia irakasten. Hirugarren kurtsoko talde batekin aurkitu dugu.

Zientzien iraultzak filosofia irauli

Erlatibitatearen teoriarekin dabiltz gora eta behera. Eta hasteko harritu egiten gara, ea zer pintatzen duen horrek filosofiako karreraren. «Erlatibitatearen teoriak garrantzia handia du filosofiaren munduan. Gertatzen dena zera da, unibertsitatean ari den jende askok ez duela ulertu ere egiten. Adibide bat jar dezke, bere garaian Newtonek formulatu zuen teoria iraultza bat izan zen, eta bere garaiok ez zekiten

ulertzen. Gaur egungo gizartearentzat Einsteinek argitu duen teoria, erlatibitate, beste iraultza bat da. Guk ezagutu dugun filosofia baten oinarriak pikutara botatzen bait ditu: espazio eta denboraren arteko harremanez orain arte genituen kontzeptuak irauli egin ditu».

Horrela esplikatu daiteke Estatistikaz liburu bat idatzia daukan gure Alfontso filosofian aritzea. Filosofia fisikarekin eta matematikekin elkartu denean, aldaketa sakonak gertatu dira filosofiaren ikasketetan. Eta lehen «filosofia» aipatuta guztioi diskurtsoz eta espekulazioz hornitutakoa bururatzen bazitzaigun, orain ikasleek oso bide ezberdinetatik ere ematen dituzte beren urratsak. Naturaren filosofia aztertzerakoan fisika eta biologia bezalako gaiak ahantz ezinezkoak dira, kosmologiak eta astrologiak ere pisu handia dute filosofian.

Marx, Einstein eta tartean gazte euskaltzaleak

Textu libururik ez dute filosofia euskaraz ikasten duten unibertsitariak. Alderantziz, lan pila bat egin behar dute dagoen hainbeste kontzeptu euskaratetik hasita. Horrek eskatzen du benetan talde lana egitea. Egia

esan, bat harritzen da unibertsitari gazte koadrila bat beren karrerako gauzez serio-serio hizketan entzutean. Galdetu diegu (pittin bat edadetua-goak garenok ezin besterik galde!) ea zer gertatzen den marxismoarekin, ea modernizazio guzti honekin zertan geratu den marxismoa, materialismo dialektikoarekin ea zer gertatu den.

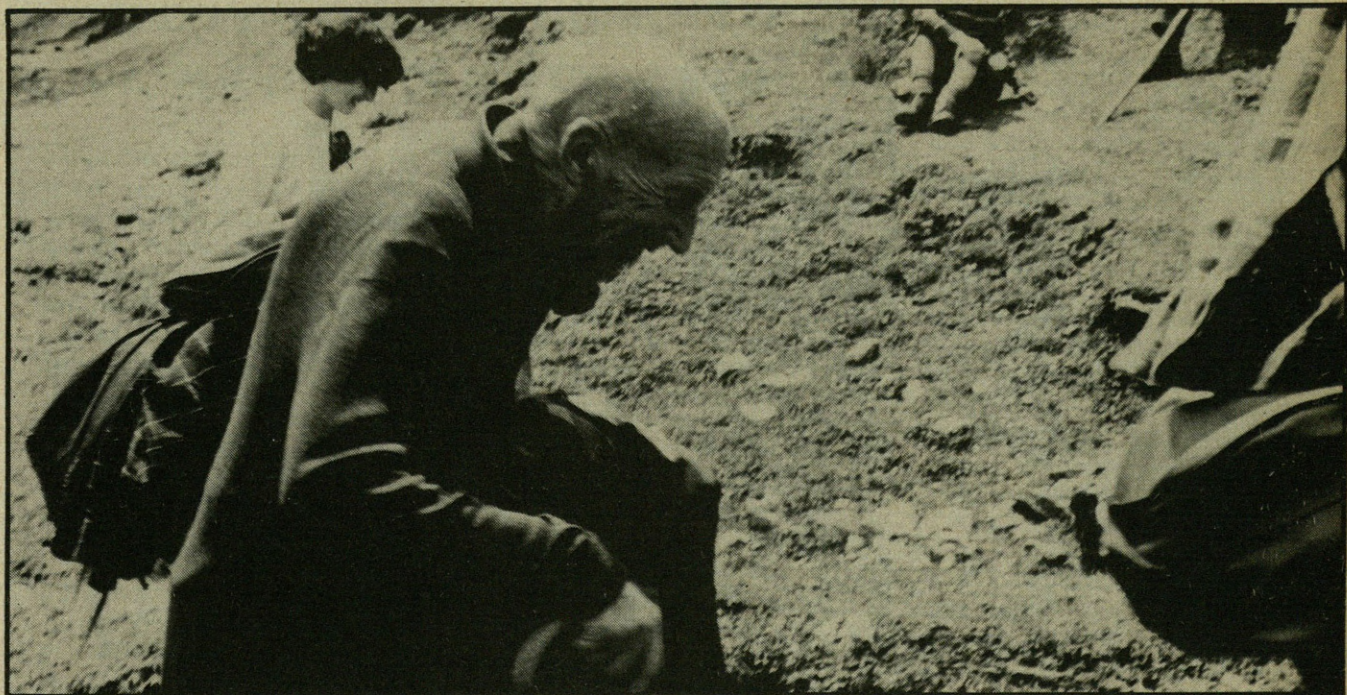
Eta eztabaidatzen dute, oraindik mugimendu guzti hau materialismoarekin behar bezala konfrontatu gabe dagoela. Baina esan litekeela «materialismoa» zalantzan geratzen den bezala «dialektika» sendoturik ateratzen dela. Eta mila kontu. Norbait erlatibitatearen rudimentuak ere esplikatu nahian hasi zaigu baina... beste baterako utzi erazi diogu.

Ahizpa pobrea da beti euskarazko adar bat unibertsitatean. Edozertarako dirua falta, beste lekuetan ohizkoak diren materialeak ezin eskuratu, eta alderantziz, askotan lan egiteko gogo haundiagoa.

Kanpaina koxkor bat egiten ari dira unibertsitatara datozen gazteak euskarazko adarretara hurbildu daitezen. Benetan lan ona egin dutenak ere ahaztuak geratzen bait dira, eta ez zaigu bururatzen Albert Einsteinen teoriak euskaraz hobeki eman daitezkeenik. Ikasten dira, eta fruiturik emanen dute.

ARTASO

78 urteko ibiltari baten ibilerak

Joxe Alberok 1925ean eta 1984ean hartu du parte. Bietan parte hartu eta bietan iritxi.

Joxe Mollari

JOXE ALBERO: «OSASUNA HOBETZEKO BEHAR DU KIROLAK, EZ IZORRATZEKO»

Josu IZTUETA

Joxe Albero 1906.ean Tolosan jaio zen. Betidanik izan da mendizale eta ibiltari, duela 59 urte egin zen 1925. urteko lehen hamalau orduko martxan parte hartu zuen eta geroztik antolatutako guztietan ere bai. Horretaz gainera, askotan egin izan du bide hori bera, beste mendizalekin batera.

Joxe, 1972. urteko maiatzaren 21ean ezagutu nuen, duela 12 urte, garai hartan berak 66 urte zituen eta nik 14, gogoan dut oraindik urte hartan egindako martxan elkarrekin Berazubira sartutako unea, orduan zu zinen zaharrena eta ni gazteena eta geroztik lau urtetik behin beti egin dugu topo, orduko hamalau urte haiek hamabi urte beranduago ia ia bikoiztu ditudanean Joxeri bixita egitea erabaki dut.

Hasieran bere etxera joan eta elkarriketa egiteko asmoa nuen baina giroa moztu eta hoztu zitekelaokan, koitxez bere etxetik pasa eta Donostiara joan gara, berak asteburua bertan iga-

rotzen duelako eta nik ARGIA orrialde hauek utzi behar nituelako.

A.— Zer moduz joan zitzaizun igandean?

J.A.— Ondo, oso ondo, goizaldean ez

nengoen oso animaturik baina gero orduak pasatu hala hobeto... IGARATZatik AMEZKETako bide horri diot nik beldurra, zutik egoten gehiago nekatzen nintzen oinez ibiltzen baino.

A.— Pirineotan eta Alpetan oso ibilia al zara?

J.A.— Alpetan batere ez eta Pirineotan ez gehiegi, gaztetan Balaitus, Facha etab... Aurrepirineoa bai, oso ondo ezagutzen dut: Rodillar, Otin, Alquezar eta inguru hori oso polita da, esaten dutenez jende asko ibiltzen da orain GUARAN.

Aragoi eta Kataluniako herrixkak

atseginak zaizkit, bere eleiz erromani-koak...

A.— Orain horrelako sasoia eta osasuna edukitzeko kirol asko eginga izango zara gaztetan...

J.A.— Bai, denetarik zerbait, korri, salto, bizikleta... nik beti pentsatu izan dut kirolak osasuna hobetzeko izan behar duela eta osasuna izorratzeko.

A.— Eta, edan, erre edo...

J.A.— Tabakoa ez, mutil kozkorra nintzela gizon izan nahiean edo puru bat probatu eta betirako nazkatu nintzen, eta edan, tabernetan eta ez naiz kasik sartzen, batzutan Errioxa, Aragoi edo hortik zehar joan izan naizenean, bodegaren batetara sartzen naiz zatoa ardo onez betetzeko.

A.— Zer egiten duzu normalean? Zer nolako bizimodua da zurea?

J.A.— Eguraldi ona denean asko ibiltzen naiz, beti libururen bat eramaten dut irakurtzeko, asko irakurtzen dut, argazkigintza ere asko gustatzen zait, sei luak...

Baratza ere bai, lurra lantzea oso polita da, kanpora joaten zaretenean ekarri behar dizkidazue hango landareak eta hemen zer moduz hazten diren proba egiteko... uda aldera Nafarroako Beorburu izeneko herrixka batetara joango naiz, lagun baten etxera...

A.— Ba al dakizu atzo Euskal Espedizio batek Himalaiako tontor bat lortu zuenaren berri iritsi zela?

J.A.— A bai? Ez nenkien ez, baina orain dela astebate edo emakume talde batek beste gailur bat lortu zuela nonbaiten irakurria nago... horrelako gauzak egiteko oso ondo prestaturik egon behar da eta gainera diru asko kostatzen omen da ezta?

Donostiara dauden hogeit hamar kilometroak oinez egin izan bagenitu kontu ugari esango genuke baina kotxez ordu laurden bat besterik ez, eta han ginen jada... galdera bat egin behar eta bera aurreratu ez zait ba azkenean—Igandean botak ala urteak, zein ziren pixuago?—... eta berak honela—XIV orduko martxa oso polita da eta eguraldia erabat txarra ez bada behintzat hemendik lau urtetakoan...

BEJONDIZULA JOXE eta **ZORIONAK** igandean hasi eta bukatu zutenen guztioi, berdin «Aralarko Adiskideak» antolatzaile taldeari.

Aurtengo XIV ORDUKO IBILALDIA egiteko aukera izan genuenok, lau urte dauzkagu agujetak pasa eta oinetako babak sendatzeko eta atera ez zinetenok lau urte daukazue 1.988 urteko zitarako ondo prestatzeko.

Hamalau orduko martxa luzearen historia laburra

1925

Mende honen laurdena bete berria zenean, 1925. urteko Ekainaren 7an egin zen lehen aldiz XIV orduko deritzan ibilaldia. Oraindik askok gogoan duten egun hartako goizeko lauretan ekin zioten bide luzeari, **San Migel**eraino Lekunberritik barrena joan eta Tolosara Amezketatik barrena itzuli, gaur egun egiten den bide berbera. Karreterak zer ziren jakin behar.

Gaueko hamabiak hogeit gutxiagotan iritxi ziren Tolosara, baina bidean behar beharrezkoa zuten meza entzunda, bazkari eta afari bapoak botata, **Francisco Larrañaga** izan zen antolatzailea eta honekin batera parte hartu zutenak **Eduardo** eta **Manuel Laborde**, **Pantxo Labaien**, **Francisco Tuduri**, **Simon Arrue**, **Ricardo Diaz**, **Victor Arrillaga**, **Antton Subijana**, **Teodoro Agote**, **Ricardo Azaldegi**, **Ramon Barrio**, **Juan Jaurregi** eta **Jose Albero**.

Hamalau guztira, hamalau haietatik 7 bizi dira eta horietatik batek, **Joxek**, aurtien parte hartu du.

1926

Urte bete beranduago, 1926. eneko maiatzaren 30ean beste talde batek, gau hartako ilargi betearekin aprobetxatuz goizeko ordubiterditan irten eta ohizko bidetik zangoak luzatuz Tolosara heldu ziren.

1943

1943. urte honetan eman zen betetan ezagutzera XIV orduko ibilbide hau, garai hartan **Aralarko Adiskideak** elkartean, **Pantxo Labaien** lehendakari zegoelarik, **Hamalau Orduko Lehen Martxa Neurtua** antolatu zen, maiatzaren 30ean, eta bertan 35 talde baino gehiagok parte hartu zuten.

1967

1967.eko maiatzaren 28an berriro antolatu zen, 72 talde, guztira 240 ibiltari eta 234 lagunek bukatu zuten, tartean 7 emakume.

1972

1972. urteaz geroztik **Aralarko Adiskideak** mendi elkartek, lau urtetik behin **Olinpiada** dagoen urtetan antolatzea erabaki zuen. Urte horretan maiatzaren 21 ean 172 talde, 362 ibiltari, 283 iritxi eta hauen artean 19 emakume, eguraldia beroa bainan elurra ere ageri zen Igaratza inguruko baso eta bazterretan.

1976

Maiatzaren 23, **Montrealeko Olinpiada** urtea zela eta berriro antolatu zen, 136 talde, 416 ibiltari eta bukatu zuten 321 lagun artean 14 emakume.

1980

Eta azkeneko duela 4 urte, 1980. Maiatzaren 25ean egin zena, 182 talde, 522 ibiltari eta 429 iritxi. Urte hartan ere eguraldi kazkarra.

Hona hemen behean 1925 urtean hamalau orduko ibilaldian parte hartu zutenen argazkia

Joxe Mollari

Tolosatik Tolosara
XIV ordu barru

BABAK ETA AGUJETAK BILTZEKO BIDEA

Joxe Mollari

Azken 12 urteetan goizeko lauretan oheratzea, sarritan gertatu zait baina jeikitzea, gutxitan, oso gutxitan, hala ere lau urtetik behin, maiatzaren azken edo azkenaurreko igandean, jeiki izandu naiz.

Joan den igandean goizaldeko lauretan ohetik ez jeikitzeo aitzakia bilatu beharrik ez zegoen, HALAKO EURI ZAPARRADA ARI ZUEN!

Baina gero egun osoa erdi penatuta, erdi damututa ez pasatze arren, eta egoskorkeri pixka bategatik ere... rriaaaauupppp, ohe gaintetik salto egin eta kalera.

Etzeko atetik irtetzean, inoiz mendera eraman ez ditudan bi traste neramatzan: bata Ceutan erositako 250 pezetatako aterkin plegablea eta bestea aita perretxikutara doanean eramaten duen urritza makila. Putzutan plisti plasta BERAZUBIko futbol zelairuntz abiatu nintzen, hura zarata, hura jendetza, mila lagun ginen izena emandakoak, (333 hirukote eta banakako batzu) minutuko bost patruila irteten ziren eta itxuraz oso jende gutxi failatu zuen, (220 lagunek) 800 beraz martxa hasi zutenak. Goizeko lauretan egiten zuen eguraldia ikusirik, harritzekoa alderantziz ez gertatzea, hau da: 200' atera eta 800 ohean bero bero geratzea.

Norbaitek Santa Klarako monjatxoei arraultzak dozenaka eramane zitu elako edo, miraria baziduriene ere, ateri zegoen eta honela iraun zuen

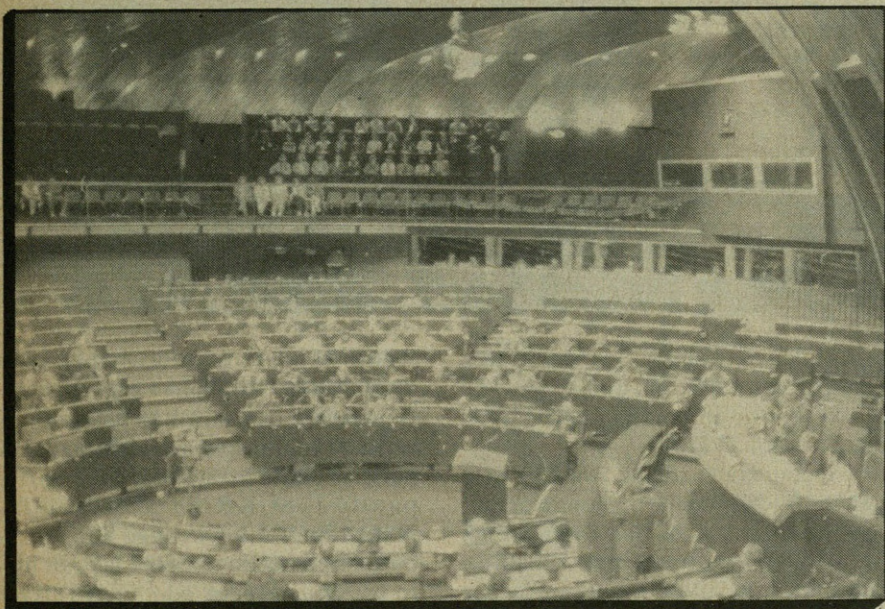
arratsaldeko bostak arte. (Maiatzaren egun orotan euria egin duela, asko edo gutxi, kontutan izanik, suertea izan genuela ezin ukatu).

Irteeran era guztietako oinetako eta jantzi modelo baziren... jende gehienak halere botak oinetan eta zapatilak motxilan. Hirukoteak ere, denetatik: anai arrebak, aita eta bi seme, senar emaztea eta alaba, kuadrilako hiru lagun, bikote bat eta «eskoleta»..... konbinazio posible guztiak ageri ziren, oheratzeko zeudenak eta jeiki berrien artean ezberdintasun handirik ez zegoen... zegoena, eta hau egia da, krixton umorea. Krixtona. TOLOSAtik LEABURURA eta handik GAZTELU aldera jo genuenean TOLOSA zuloan kaletako argiak itzaltzen ari ziren, GORRITI; AZPIROZ eta haiketako LEKUNBERRIN, egin ondoren SAN MIGELeruntz, behetik bixtatzen zen Telebista dorre haren azpira irixteko 3 ordu behar izaten dira, han goran jende pila, lagunak, ezagunak, pixkabat edan, tomate goxo goxo jan, laranja laurden bat, motxilan eramandako zerbait ere bai eta aurrera, bidean batekin eta bestekin hitz eginez gustora joaten zen, eta ateri oraindik! Guarda etxe aurretik pasa, eta IGARATZAKo bidea hartu, han ARALARKo ADISKIDEEN aterpean salda beroa eta behera, Minetako bidetik, Tolosatik haraino 10 orduko bidea dago eta handik Tolosaraino 4 ordukoa. Minetako bide hau oso

txarra da eta horrenbeste jende pasa eta gero oso irristakorra zegoen, erre-flejoak ere oso santu ez daudenean arriskua gehitu egiten da, eta guzti hau gutxitxo balitz bezala bostetan puntu, puntu JESUKRISTON euri jasa, juxtu 10 minutu lehenago edo Amabirginaren harria deritzan lakuan duro bat ez uztegatik edo, «KASTIGO DE DIOS». Euria hasterekin batera denok aterkiak zabaldu eta segi behe-ra.... zirkuetan ere gauza bera egiten da, ekilibristek alambre gainean numero zail xamarra egin behar dutenean, klisk eta guardasola zabaltzen dute. AMEZKETara iritxi bi ordu karreteraz ALEGItik barrera eta TOLOSARA, ez huen nahi ordurako Berazubiko zelaia irixten!, eta han goizean itrendako 800 mendizale haietatik pixkanaka pixkanaka 698 heltzen joan ziren. Jendeak beste urteetan baino osoago amaitzen bazuen ere hankak txabal txabal zekartzatenak ere baziren. Bukatutakoen artean 60ren bat edo emakumezkoak ziren, eta irixteko orduan ez ziren okerre-tarikoak.

Bainan igandean denak protagonista izan baziren ere, bat edo hobeto esanda bi kasu aipagarriak dira: JOXE ALBERO bere 78 urterekin eta XEBE PEÑA 77rekin. berauek ziren zaharrenak eta gazteena berriz orrialde hauetan aurreko zenbakian elkarriketatutako Garbiñe ALKORTA eski txapelduna, 14 urteko neskatia.

EUROPAKO KONTSEILUAN, HIZKUNTZA ZAPALDU ETA MINORITARIOAK BILDURIK

L. aur. Mintegi

Euskal Herritik,
Euskaltzaindia eta
Bizkaiko
Irakasle Eskola
joan ziren

Maiatzaren 15 eta 16an, Strasbourg hirian, eta Europako Kontseiluak antolaturik, 21 naziotako 70 hizkuntzen ordezkariak bildu ziren, Europako hizkuntza zapaldu eta minoritarioen Gutunaren

prestaketarako lehen pausua emanez. Euskal Herritik, Euskaltzaindiako Jean Haritschelhar eta Jose Luis Lizundia jaunak, eta Bizkaiko Magistergo Eskolako ikasle-irakasle kolektibo bat joan ziren.

Kongresuaren helburuak

Kongresuaren helburuak bi izan ziren. Alde batetik, hizkuntza minoritarioen mugaketa, hiztun kopurua eta egoera erreala azaltzea eta aztertzea. Bestaldetik, puntu batzuri buruzko eztabaida eta ikuspuntu elkar-aldaketa. Puntuok, Hezkuntza, Mass Media edo Komunikabideak, eta Administrazio Publikoa izan ziren, hiru arlo hauetan hizkuntza baten erabilpen erreala eta gainbizitza oinarritzen bait dira.

Gaiaz mintzatzeko, 70 hizkuntzeta-ko ordezkari ofizialak eta pribatuak azaldu ziren: Hizkuntza Akademiak,

Gobernu Autonomikoak, Irakasle Kolektiboak, kazetariak, politikariak, elkarte pribatuen buruak, eta idazleak. Catalunya, Aragon, Valencia eta Asturias ordezkaturik egon ziren. Galiziak ez zuen inor bidali, eta Eusko Jaurlaritza ere, kanpo gelditu zen.

Bilkura honen arazoak

Europako bilkuran nabariro azaleratu zen arazoa, haxe izan zen: hizkuntza minoritarioez mintzatzen denean, oso egoera desberdinetan dauden hizkuntzei buruz egiten dela ber-

ba. Alde batetik, ez dira hizkuntza minoritarioak eta gutxiengo baten hizkuntzak bereiztu. Belgikan dauden frantses hiztunak, edota Danimarkan dauden aleman hiztunak, ezin litezke minoritariotzat jo, baina Europako Kongresura ordezkariak bidali zituzten, komunitate txiki horiek (eta batzutan ez hain txikiek ere) zituzten arazoak (gure ustez sozialagoak linguistikoak baino) agertzeko nahiean. Gaztelera, frantses edo ingelera, hizkuntza minoritariotzat jotzea, hizkuntza hauetako hiztun komunitate bat beste herri batetan dagoelako, iraintzat har zezaketen benetan hizkuntza zapal-

duen ordezkariak. Honela, zenbaitek, frantsesaren egoera larria eta duen zapalkuntza, Belgikan, salatu zituen, eta han zeuden bretoi, occitar, alsatziar, abernotar, probentzal, kortso, katalan, thiotar edo euskaldunek, tamaina horretako iraina jasan behar izan zuten. Beste batzuk, oster, arazoari ikuspuntu berria ematen zioten, eta frantseseraz mintzatzean, dialekto paristarra kontsideratzen zuten.

Europako bilera zabal honetan agertu zen beste arazo bat, hizkuntza bat bereiz dezaketen ezaugarriak zehaztea izan zen, edo zehazteko beharra, hobe esateko. Zenbait kasutan, tirolarrek, edo luxemburgetarrek, garrantzi semantiko gutxiko desberdintasunetan oinarriturik, izen desberdineko hizkuntzak bereizten zituzten, eta gainera hizkuntza deitzen zituzten, dialektoak esan beharrean. Eskema, edo erizpide horren arabera, Euskal Herriak hizkuntza batzu aurkez zitzakeen, eta ordezkari bana eraman (euskalki bezain beste). Zuberearak, bizkaierak edo gipuzkerak, modu honetan, barneko eta besteekiko arazoak azalduko lituzketen, eta «Carta de las Lenguas Minoritarias y Regionales de Europa» delakoan, euskara soilik agertu ezik, sei euskalki, sei hizkuntza, agertuko liratekeen.

Begi bistan dagoenez, kontzeptuak, hitzak, argitu behar dira, eta hizkuntza minoritario baten mugak zehaztu. Ezin gintezke sar, bestalde, eztabaida bizantinoetan, funtsezko arazoei branka eman gabe, gaur egun hilzorian dauden zenbait hizkuntza, epe horretan, desagertu zitezkeelako.

Kongresuaren efektibotasuna

Gu eszeptiko samar ginen arren, beste hizkuntzetako zenbait ordezkariarekin mintzatu ginen, bilkura honi ematen zioten garrantzia jakin nahiean. Honela, etorkizunari begira zenolako eragina izan zezakeen Kongresuak, galdetu genien.

Katalanak hasieran beren hizkuntzaren proiektzio europarrak mintzatu ziren, eta beste inork lortu ez zuena, heurek lortu zuten: katalanez hitz egitea. Antolatzaileen artean katalan batzu zeudenez, horietariko batek, L.M. Puigek konkretuki, partaideei eman zitzaizen ongi etorrian mintzatzeko ardura hartu zuen, eta erabili zuen hizkuntza katalana izan zen. Puig-ek, Europako Kontseiluan Kul-

Bizkaiko Magisterio eskolako Kepa Perez Uóraz eta irakasle-ikasle talde bat adi-adi.

tur eta Hezkuntza Batzordeko burua, ingelesa, frantsesa eta alemana menperatu arren, Europako organismo batetan katalanera lehenengoz entzun zedila lortu zuen, baina ez zuten izan, ordea zorte berbera beste 70 hizkuntzetako ordezkariak. Kontraesan izugarria izan arren, 4 hizkuntza ofiziale-tan aurkeztu zituzten txostenak: frantsesa, ingelesa, alemanera eta italieraz.

Puig-en azalpenean gauza interesgarri batzu entzun ziren. Hizkuntzak ez direla erraz desagertzen, baina, tamalez, errekuperatu ere erraz ez direla egiten esan ondoren, estaturik gabeko hizkuntzen egoera larria azpimarratu zuen.

«Errekupera ditzagun hizkuntzok, Europa aberatsa, justua eta kultuagoa egiteko. Honek ez du Babel bat egingo dugunik esan nahi. Hizkuntza ez da bakarrik komunikabide tresna. Hortik aparte ere, herri baten arima da».

Asturias-etik, bable hitzun bi joan ziren Strasbourg-era. Biak oso gazteak, eta Academia de la Llingua Asturiana delako kideak. Hara joatean izan zuten helburua, argi aitortzen zuten: «Gure asmoa probokatzailea izan da. Gure herrian bertan, bablea hizkuntza bereizitaz hartzen ez dutenen aurrean, European, nazioarteko Kongreso batetan, haintzakotzat hartzen dela erakustea. Guk, Kongreso hau, arma politiko bezala erabiliko dugu Asturias-en, batez ere Kultur eta Hezkuntzako Kontseilariaren aurrean».

«Katalandarrak beren hizkuntzaren proiektzio europarrak mintzatu ziren, eta beste inork lortu ez zuena heurek lortu zuten: katalanez hitzegitea»

Laura Mintegi

**Euskaltzaindiako partaide den
Jean Haritschelhar bere txostena aurkezten
kongresu aurrean.**

Valenciatik pertsona batzuren presentzia hitzemana zegoen arren, gero ez zuten hitzik esan, eta gailegoak, ulertezina gure ustez, ez ziren Strasbourg-en azaldu.

Euskaldunen partaidetza

Euskal Herritik hiru txosten eraman ziren prestaturik. Nahiz eta Euskaltzaindiak bi pertsona bidali zuen, txanda Bizkaiko Magisterio Eskolako ikasle-irakasle kolektiboari lehenago heldu zitzaion, Mirari Yurrebasok, berari zegozkion lau minututan, Kepa Perez de Urrak prestaturiko txostena irakurri zuen, frantsesez, eta tribunan zeuden beste 63 ikasle-irakasleek euskaldunen presentzia osatu zuten. Irakurritako txostenean, hizkuntza minoritarioan maisu-maistrak prestatzeko beharra azpimarratu zen, eta alde pedagogiko eta politikoak azaleratu. Magisterio Eskolako esperientzia eskaini zitzaion beste hizkuntza zapalduetako ordezkariari, eta berriro, plangintza orokorrik ez dagoen bitartean hizkuntzak hiltzorian aurkituko direla, baieztatu zen.

Arratsaldean, Jean Haritschelhar-ek puntu orokor batetan oinarritu zuen bere mintzalditxoak: eskubide kolektiboan lorpenak, eskubide indibidualak ziurtatzen ditu, eta hauekin batera, hizkuntzaren garapena.

Haritschelhar jaunak garrantzi handia ematen zion Kongresuari, nahiz eta legeak eratzeko botererik ez zuela onartu. Estatuaren gainetik honelako erakunde batek bideak barreatu eta printzipio batzu erakutsi, eta Estatuari gomenda diezazkiekela esan zuen, honek, luzarora begira, suposa dezakeen guztiarekin.

Dena den, eta honetan guztiak zetozen bat, legalizazioa eta neurri juridikoak baldintza beharrezkoak baina ez-nahikoak dira. Hizkuntza bat ez bada irakaskuntza-hizkuntza, administrazio-hizkuntza, mass media-hizkuntza, ofizialki hilgo da. Baina horrekin ere, hil daiteke. Herri batek bere hizkuntza salbatu, eta ez hori bakarrik, bultzatu bahi badu, legeekin ez du dena konpontzen; behetik ere, herri mugimenduetatik hasita, kontzientiaziorik behar da.

Lizundia jaunak prestaturiko txostena, sortu ziren arazo tekniko batzuegatik, Haritschelhar-ek irakurri zuen. Han, administrazioan dagoen egoera azaldu zuen. Berak zioenez, gure ka-

suan abertzaleek, euskaltzaleak ez badira, hizkuntza sinbolo mailan baztertzeko arriskua dute, argi ikus daitekeenez gure udaletxeetan. Politikari begira, goberno eskuindarrendandik ezer gutxi espero daitekeela zioen, eta zerbaitxo gehiago ezkeriarrendandik. Baina Frantzia eta Espainiako goberno sozialistek, horretan politika jakobinoa segitzen dute, eta ez dute ezker politikarik segitzen, hizkuntzarekiko behinik behin. Liberalismoa aplikatzen dute, «laissez faire, laissez passer», eta politika honek hizkuntza baten heriotza suposatzen du. (Mitxelenak, liburu batetan, hurrengo esaldia jartzen zuen: «laissez passer, laissez mourir»).

Esandako batzu

Muller, kroatak ez zuen bakarrik legislazio beharra goratzen, sortu behar den giroa ere azpimarratu zuen. Arazoa, berarentzat, eskolaren antolaketan datza. Kroata eskolan irakastea ez zen pribilegiotzat jo behar, bahitaezko eskubidetzat baizik. Erregionalki hizkuntza mantzentzea oso zaila dela zioen, eta, orduan, egitura aldatetarako proposatu zituen.

Pich jauna, Idazleen Elkarteko kide piamontearra, hizkuntza baten bizitzarako literatura eta bibliografia ugariak funtsezkoak direla esan zuen. Gaillard probentzarentzat, eskolatan probentzalez irakasteko dagoen askatasuna, formala da bakarrik.

Azkenik, Walter jaunarentzat, hizkuntzen arazoa politikoagoa da, linguistikoa baino.

Azken konklusioak

Azkenean, H. Kohn jaunak, Europako Kontseiluak, konklusio modura, puntu batzu aipatu zituen:

- Hizkuntza guztien egoera zeharo desberdina da (eta euskararena ez da larrienetarikoa).
- «Egalite de droit», edo eskubide parekotasuna, beharrezkoa da.
- Eskubide formalak ez dira aski, medio materialik ez badago tartean. (Gure kasuan Kontzertu Ekonomikoak).
- Diskriminazioa eta asimilazioa ezabatu behar dira.
- Honelako bilkurak eratzeko eta bultzatzeko beharra azaldu zuen.

Laura MINTEGI

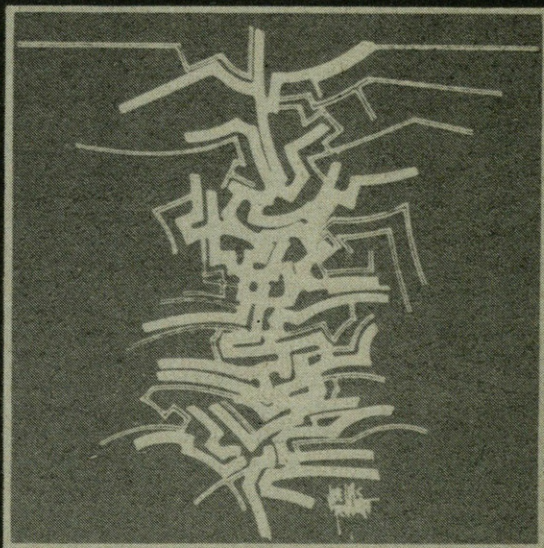
**«Gaztelera, frantses
edo ingelesera
hizkuntza
minoritariotzat
jotzea, hizkuntza
hauetako hiztun
komunitate bat beste
herri batetan
dagoelako, iraintzat
har zezaketen
hizkuntza zapalduen
ordezkariek»**

Uribekostako ikastolen alde,
Getxo-Berangon:

IBILALDIA 84

Ikastolen

bidetxidorra

Ekainaren 3a, igandea, Getxo-Berangon, Algorta ondoan, Ibilaldia 84. Ez dago esan beharrik ere zer den Ibilaldia: seigarren aldia da horrelako bat Bizkaian egiten dena. Askotan esan da bai eta ere ideia hau beasaindar batek Ameriketatik ekarri zuela hango «Alkartasuna» ikastola egiteko, eta gero, ideia hori Gipuzkoako Kilometrotan gorpuztua izan zela, gaur egun Euskal Herri osoko eskualde bakoitzean antzeko ekintza bat egiten delarik.

Gehienen buruan dagoena da «Euskararen alde» edota «Ikastolaren alde». Asmo zabal bat, helburu onargarri bat edozeinengatik. Abstraktuegia agian, baina edozein euskaldun eta euskaltzalek asumitu ahal izateko modukoa.

Eta 60.000, 80.000 eta ehun mila lagun ere bildu izan dira honako ekintzatan. «Oraingoan ere ea 100.000 lagun biltzen ditugun» esan digute antolatzaileek «100.000 lagun bildu ahal izateko preparatuta gaude».

Egia esan ez da gauza erraza 100.000 lagun biltzea «ea zer nolako eguraldia egiten duen» zioen kezkatuta batek, ez bait zuen atertzen erreportaia hau eginiko egunetan Algortako Ibilaldiaren bulegotik kanpora. Ez da gauza erraza, ari ginen, urte guziko lana eskatzen baitie antolatzaile diren ikastoletako gurasoei, oraingo hone-tan Uribekostakoei; hau da, Leioako Alzaga (300 ikasle), Algortako San Nikolas (1.200), Areetako Gobela (500), Sopelako Ander Deuna (350),

Berangoko Simon Otxandategi (18) eta Getxoko Geroa (170) ikastoletako gurasoei, bi mila eta bostehun haurren gurasoei.

Gauza da, harrigarria zonalde euskaldunetan bizi den askorentzat, normala Uribekosta moduko toki batean, gauza da haur hauen gurasoen gehiengo erdalduna dela. Ibilaldiaren antolatzaile gehienak gazteleraz mugitzen direla, «lotsa ere ematen digu baino...».

Ez da harritzekoa Siadecok 77an argitaratutako «Estudio Sociológico del Euskara» begiratzat gero: hor ikus daiteke Bizkaiko ikastoletako haurren gurasoen erdia erdalduna dela: ehuneko 52,2 dira euskaraz dakiten amak eta 55,9 aitak. Ikastoletan hori. Bestetan...

Horrela normala da antolatzaileek zera esatea: «Ibilaldiaren helbururik nagusiena euskararen eta ikastolen egoera larria ezagutzera ematea da. Bizkaian bereziki, nahiz eta Euskal Herri guztian helburu hau zabal dadin

desira. Igandean herri honen kulturak motibatutako lagun guztiak bildu nahi ditugu. Herri honen kulturak eta bere azalpen nabarra den Euskaragatik motibatuak daudenak. Ideologiei eta begiratu gabe».

Zer da ur tanta bat itsaso erdaldun batean?

Betikoan ari gara. Hasieran geniona: euskararen alde, ikastolen alde. «Beste ibilaldi bat» esango du norbaitek, edota «eta oraindik egin beharko direnak» beste batek. «No se chica, estuvimos en la Ibilaldia y que cantidad de gente. Todos a favor del eusquera. Nuestro Josetxu también va a la ikastola, ahora además cómo no tiene por que ser todo en eusquera mucho mejor, porque sino, sabes, menudo lio se iba a armar el pobre Josetxu. Imaginate que tuvieramos que aprender eusquera para hablar con él, como si no hicieramos bastante con mandarlo a la ikastola», honelakoak ere bat baino gehigo izango dira, nahiz eta gezurra iruditu.

Kilometroak eta Ibilaldiak egiten hasi zirenetik ordea zer aurreratu da Ikastolen munduan? Zerbait aurreratu al da?

Bizkaiko hogeitau haurretatik bat besterik ez ikastolan

Hori da funtsezko galdera eta zehatz mehatz erantzun beharko litzatekeena.

Arrazoiak badaude aurreratu ahal izateko, edo hori uste du jendeak. Lau urte paseak dira Eusko Jaur-laritzak sortuz geroztik. Horiek baino gehiago dira udaletxeak eraberritu zirenetik. Eta zer aurreratu da ikastolen munduan?

Edozeini galdetu eta aurrera egin dela esango dizu. Horretara bultzatzen du propaganda instituzionalak. Ikastoletan burubelarri murgilduta dabilen bati galdetzen badiozu berriz segituan esango dizu bere ikastolan zenbateko zorra daukan eta zenbat milioi dauzkan ordaintzeko. 90 milioi esatea normala da ikastola baten zorre buruz hitzegiten hasterakoan.

Begiratu ea zenbat ikastola berri egin diren azken urteotan, edota bestelako zenbat ikastetxe bilakatu diren ikastola, edota eskola publiko eta pribatu zenbatetan euskaraz irakasten den... eta izututa geratuko zara.

Bizkaian esaterako, eta Eusko Jaur-laritzak 83ean agitaratutako «Urte-

kari 83» estatistika liburuan begiratu hauek ziren Bizkaiko ikasleriari buruzko datuak: **ikastoletan 14.895** ikasle (%5,18), **eskola publikotan 159.537** ikasle (%55,56), **eskola pribatutan 112.687** ikasle (%39,24): guztira **287.119** ikasle izanik Bizkaian. (Unibertsitate eta maila altutako ikasgintzan sartu gabe noski. Hor okerrago izango litzateke guztia).

Argi gorri bat da hau. Alarma argi batek jo beharko luke une oro eta gelditu gabe Lakua eta Diputazio eta Udaletxetako bulego guztian. Nuklear eskape batean bezala. Ez du ematen ordea inor larritzen denik. Aurrera goaz.

Garaikoetxea ere etorriko da Getxora. Aresti zitatuz Biba Berango esatera. Kilometro lau egingo ditu, milioi erdia edo milioi bat emango du Jaur-laritzaren izenean eta kunplutuko du. Bere Josetxu ikastolara bidali duen ama hark bezala.

Zor handiak eta soluziorik ez

Ez da ordea arazoaren muinera inor sartuko. Inork ez dio arazoari errotik helduko. Euskararen alde, ikastolen alde. Inork ez du aipatu ordea EEPA eta EIKeren arteko arazorik. Eta Bizkaiko ikastoletan gogor ari da sentitzen arazo hori *Ibilaldia bukatutakoan azalduko da berriz*.

Baina ibilaldirako ez du inork kale-ratu nahi izan.

Eta Garaikoetxea agertzen bada igual egingo du topo Amuritzarekin, han ibiliko baita hau panderua jo eta koplatan. Edota Jose Ramon Etxeberriarekin, edota Jose Angel Iribarrekin edota...

Egia esan errealitatea begiratzuz gero guztiok batera joateko modukoa da. Bizkaiko haurretatik ehuneko bosta besterik ez bada ikastoletan ari dena... non gaude?

Kontua da 90 milioitako zorra duen ikastolarentzat oso eskaxa dela Ibilaldian atera ahal izango duen milioia, *lanak proportzionalki banatuta daude eta irabaziaz ere bai. Hau da haur gehien dauzkan ikastolak guraso gehiago jarri beharko ditu lanean eta gero diru gehiago jasoko du*.

Baina azken finean, 18 milioi gastatu ondoren, sei edo zazpi milioitako irabazia izan dezaketela esan digute antolatzaileek, *nere iritziz, nahikoa genuke kitto eginez gero, baina guztiok ez dugu berdin pentsatzen. Batzuren-tzat, ikastola txikientzat, laguntza polita izan daiteke aurtengo defizita betetzeko*. Eta datorren urtean zer? Eta aurtun Ibilaldia antolatu ez duten ikastolak zer?

Uribekostan sei ikastola dira. Bizkaian berriz, eta Bizkaiko Ikastolen Elkarte (BIE) integraturik 59.

Esango da, esango dute batzuk EIKE soluzioa zela. Madrilgo gobernuak ordea Tribunal Constitucionalean sartu zuen errekurtsu baten bidez. Hori ere atzera bota Madrilen. Gasteizko parlamentuan sozialistek eta jeltkideek onartutakoa, hitzegindakoa, Madrilgo sozialistek atzera bota punturik garrantzitsuenetan.

Minimoa izatera ere iristen ez zen lege bat atzera. Euskaltzale askok eta askok, gutxi izateagatik, onartzen ez zuten lege bat atzera.

STO. DOMINGO - BERANGO

- 9,00 etan.- TXORI LEHIAKETA (Concurso de pájaros).
- 10,30 etan.- Ikastoletako lanen erakusketa (Exposición de trabajos de Ikastolas).
- 10,30 etan.- Esku lanen erakusketa (Exposición de trabajos artesanales).
- 11,00 etan.- Fanfarria.
- 11,30 etan.- Dantza taldea (Grupo de danzas).
- 12,00 etan.- Harrijasotzaileak eta Ahari topeka (Levantamiento de piedra y pelea de carneros).
- 1,00 etan.- Bertsolariak.

STA. ANA AUZOTEGIAN

- 10,30 etan.- Ikastoletako lanak (Trabajos de Ikastolas).
- 10,30 etan.- Fanfarria.
- 11,00 etan.- Dantza taldea (Grupo de danzas).
- 12,00 etan.- Asto probak (Pruebas de burros).
- 1,30 etan.- Trikitilariak.

ALBERDI AUTOESKOLAN

- 10,00 etan.- Fanfarria.
- 11,00 etan.- Dantza taldea (Grupo de danzas).
- 12,00 etan.- Maskarada (Grupo de teatro).
- 1,00 etan.- Karate.

FADURAN

- 10,30 etan.- Fanfarria.
- 11,00 etan.- Alpinismo probak.
- 11,00 etan.- I Euskadiko Aereomodelismo Txapelketa (Primer Concurso de Euskadi de Aereomodelismo).
- 11,30 etan.- Txirrindulari probak Galea Kirol Taldearen eskutik.
- 12,00 etan.- Bilboko Athletic eta Realaren futbolarihoi ospetsuen arteko partidua. (Viejas glorias del Atlético y la Real).
- 1,00 etan.- Bertsolari Gazteen Txapelketa.
- 1,30 etan.- Kukubiltxo taldea.

Arratsaldean

- 4,30 etan.- Rugby partidua. Euskadiko Ipar eta Hegoaldeko taldeen artean. (Partido de rugby entre las selecciones de Euskadi Norte-Sur).
- 6,00 etan.- Herri Kirolak.
- 7,00 etan.- Pelotari Eskoletako Gaztetxoaren arteko partidua. (Escuelas de Pelotaris).
- 8retatik 10ak arte Erromeria izango da. (De 8 a 10 de la noche Romeria).

ZIRKUITOAN ZEHA: Lekeitiko Buru Handiak, Euskal eskulan eta artelanen erakusketak, Dantzak eta umeentzako Jolasak.

Hil ala bizian ikastolak bitartean. Komenioaren negoziaketa bitartean. Dirua behar, laguntza behar, dena behar. Euskararen alde, ikastolen alde.

Igandea egun polita izan daiteke Getxo-Berango

Honela Orkestra Sinfonikoaren emanaldia, kantaldiak, Oskorri, Benito Lertxundi, Itoiz, pilota partiduak, mahainguruak, pelikulak, ikuskizunak... etabar luze bat antolatu dituzte jada Ibilaldiaren aurretik eta bere iragarle bezala. *Giroa berotzeko eta bidebategi propaganda piskat egiteko balio dute ekintza hauek.*

Gero, zirkuituan bertan, ekainaren 3an makina bat ikuskizun izango da. Benetan, oso interesgarriak igande pasa egiteko.

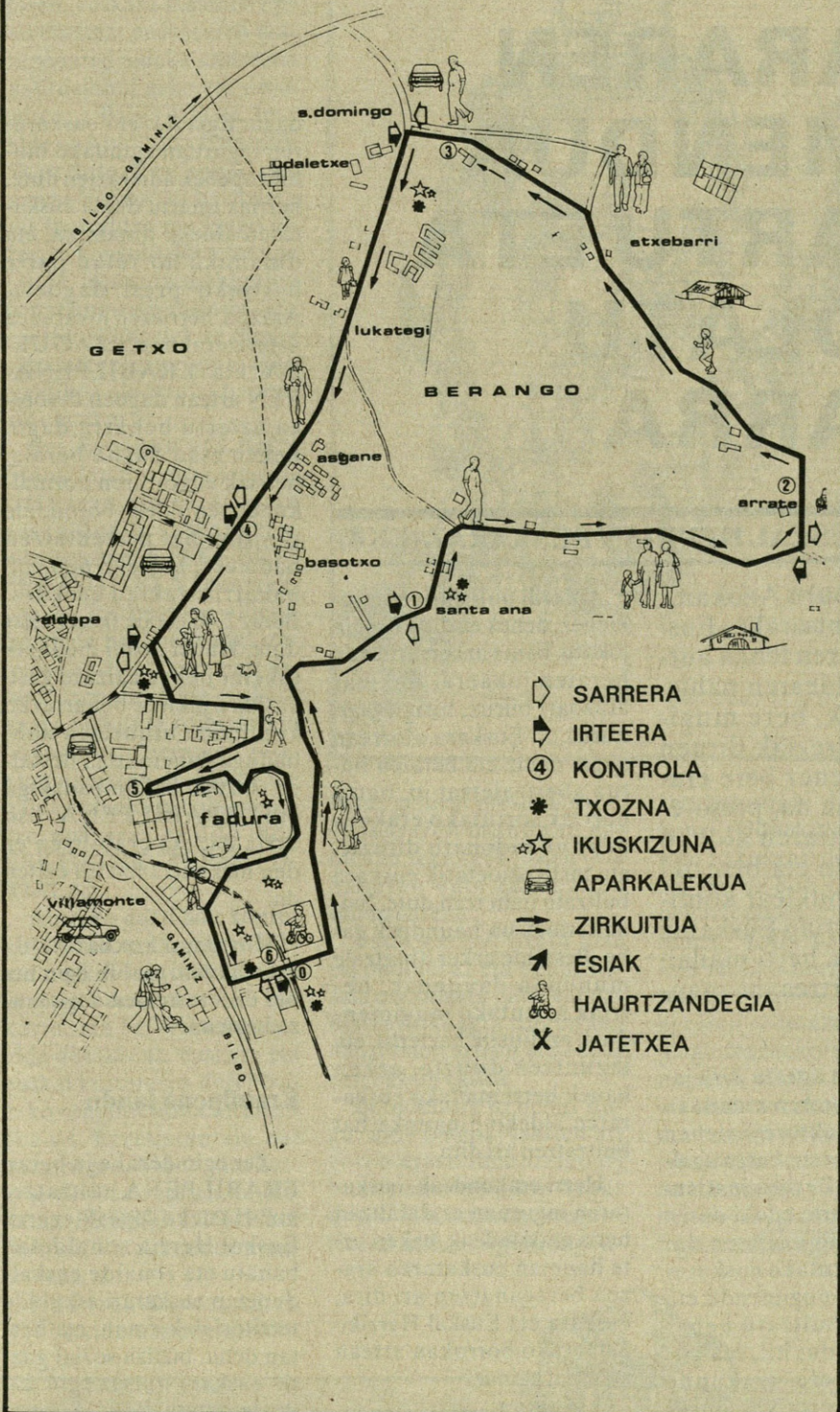
Lau eszenario edota lau geldi-toki antolatu dituzte zirkuituan, euria egiten badu ere beste zenbait toki itxirekin ere koinzidituz: Sto. Domingo-Berango, Sta. Ana auzotegia, Alberdi Autoeskola eta Fadura dira aipatu toki hauek.

Eta zirkuituan zehar buru handiak, txarangak, eskulan erakusketak eta barrak izateaz gain, Atletik eta Errealeko jokalariei ohien arteko partidua izango da 12tan Faduran. 4,30tan Ipar eta Hego Euskadiko rugby selekzioen arteko partidua. Aeromodelismo txapelketa. Txori leihaketa. Bertsolari gazteen txapelketa. Harrijasotzaileak. Ahari jokoak. Pelotari eskoletako gaztetxoaren partidua. Antzerkia, erromeria...

Oztoporik nagusia aparkalekuena izan daiteke esan digu komisio horretako arduradun batek, gainontzekoan dena pronto dago, 100.000 lagun biltzeko preparatuta gaude esan digu berri ere.

Ibilaldiaren azpian aipatu gauza guziaz egongo dira. Ez dira oraindik azaleratuko. Agian denbora asko pasako da saltsa guzia pil-pilean jarri eta lehertzerantz iristeko. Oraingoan, eta euskaltzale guztien buruan, Euskararen alde eta Ikastolen alde zerbaitea egitea dago.

Horregatik igandean makina bat lagun bilduko gara Ibilaldia 84ean kilometro batzuk egiteko asmoz, euskararen berreskurapenaren bidetxidoan beste metro batzuk aurreratzeko asmoz.

Zirkuituan paraje ezberdinak tartekatzen dira: baserri giroko parajetatik hasi eta hiri baten arterainokoak.

*Euskara eta euskal kulturaren
defentsarako presio sozialaren beharra*

EUSKARAREN MUGIMENDUA HERRITARTU ETA ANTOLATU BEHARRA

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ (EKB)

1979an Durangon egin zen Liburu Azokan, euskara eta euskal kulturaren defentsarako, Euskal Herrian Euskaraz mugimenduen lehen aurkezpen publikoa egin zen. EHE taldearen nahia, gure herriak dituen beste borroek, bere mugimendu eta talde defendatzaile bereziak dituen erara, euskara ere herri borroka denez bere erakundea edo taldea behar zuela. Hau da, preso-errepresio arazoaren aurrean aministraren aldeko gestorak, nuklear arazoaren aurrean eta bereziki Lemoizen arazoaren aurrean, antinuklear komiteak, eta euskara mailan Euskal Herrian Euskaraz taldea. Lehen mailako bete beharra, herri mailan euskararen aldeko presio soziala sortzea eta mantentzea.

Zertan gaude

Euskararen inguruan azken urte hauetan eman den prozesoa aztertzeak ARGIA oso bat baino gehiago beharko litzateke, baina herriaren presio sozial baten aldeko lana, Franco hilez geroztik, instituzioek, alderdiek, herri erakundeek, eta azken finean herriak eraman duen dinamikaren ondorioa da.

ARGIA agertu dira jadanik euskararen munduan dabilzan sektore batzuen iritzia, eta beste batzu azalduko dira. Bertan **instituzioek** gaur arte eduki duten jarrera garbi azaltzen da: herriak sortutako euskararen aldeko mugimendu eta dinamika bultzatu beharrean, ahuldu, hil, eta gobernuak bere erakunde paraleloak sortu Vascongadaseko kasuan.

Alderdi politikoei dago kienez, denek ez dute berdin jokatu, baina azken urteetan beraien jokaera, nuklear arazoari buruz, hirigintzari buruz,.... Euskara alorrean aldiz, nahiz eta beraien burua abertzaletzat jo, batzu herriak sortutako erakundeak abandonatu dituzte, eta instituzioetatik euskara bultzatu nahi izan dute, baina seriotasun haundirik gabe. Bestalde ezker abertzale munduan daudenak, herriak sortutako mugimenduak ez dituzte baztertu, eta laguntzen dituzte, azken hauek herri mailako euskararen aldeko dinamika bat bultzatzen ari dira.

Herri erakundeak, euskararen inguruan ez dabilzan herri erakundeak, azken urte hauetan euskararen arazoa bereganatzen ari dira, euskara eta Euskal Herriko gainerako borrokan artean zubi bat eginaz.

Azkenik herriak zein jakabide duen azertu beharra

dago. Egia da, eta euskararen inguruan egindako mobilizapenek adierazten dute, herriak onartu duela euskararen aldeko dinamika, eta dinamika horretan parte hartzeko prest dagoela. Arazoa, herriaren jokabidea aztertzerakoan, EZAGUE-RA eta ERABILPENAREN artean dagoen desoreka azertu beharra dago. Lehen esan dugun bezala, herriak euskararen normal-kuntzaren aldeko borondate positibo bat presentatzen badu ere, hasteko 600.000 bakarrik dakigu euskara. Beraz 2.400.000k ikasi behar dute. Hauei noski medioak eskeini behar zaizkie gero euskara jakitea beharrezko kondizioa bihurtzea nahi badugu, lanerako.... Bestalde 600.000 baldin badakigu ere, ERABILPENA oso urria da, eta erabiltzen ez den hizkuntza bat hil egiten da.

Hor dago koxka? Ez da aski jakitea, erabili egin behar da, eta hemen dago arazo larriena.

Erabilpena landu

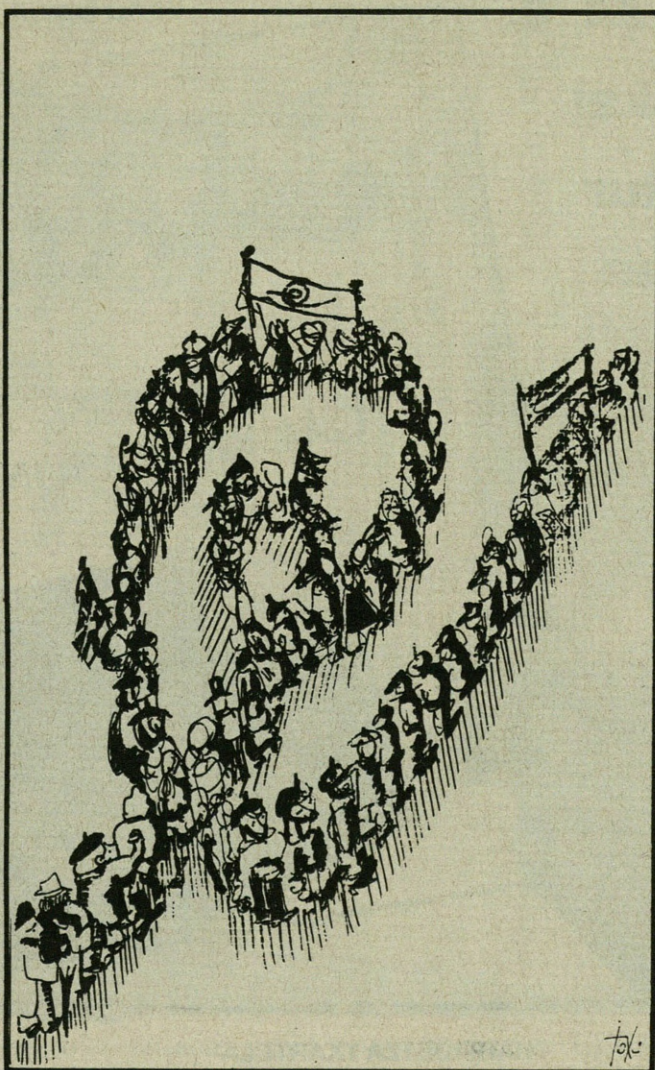
Zer egin dezakegu beraz ERABILPENA bultzatzeko? Hasteko legeak ezarri, Euskal Herria zonaldetan banatu eta zonalde euskaldunetan euskarari eskubide territorialak eman, eta bertan dena, bizitza sozial guztia euskara hutsez egin dadin legeztatu. Bestalde beste zonaldetan, Ukipenezko-

tan, eta hiritartuetan, denborarekin zonalde euskaldunak bihur daitezen lege batzu jarri, publizitateari begira, lan postuetan kontratazioari begira, enpresentan euskara ikasteko lan ordu batzu libratzea eta langileei, kondizio onak jarri ondoren, euskara ikasteko epe bat ematea; euskararen erabilpenaren aldeko kanpaina instituzional asko eta onak egitea,.... Baina ezin da, Ipar Aldean Autonomi Estatutorik ez dute, Vascongadasetan eta Nafarroan bai, baina bai Ipar aldea eta Hego aldea, bi konstituzioen menpe gaude, inposatu dizkiguten konstituzioen menpe, eta konstituzio horiek ez digute inposatzen diguten marko juridikoa aldatzeko baime-nik ematen.

Bai Españan eta Baita Frantzian ere euskara ofiziala izan ala ez, teoriarik euskaldunak euskara erabiltzeko dugun ESKUBIDE PERTSONALA gezurrezkoa da, instituzioen aldetik eskubide hori bete ahal izateko kondizioak ez bait dituzte jarri. Bestalde euskara ez da hizkuntz ofiziala eta nagusia ezta geratzen zaizkigun galtzen ari garen zonalde euskaldun txikienetan ere, euskarak ez ditu inon ESKUBIDE TERRITORIALAK.

Aurreko guzti hau kontutan izanik, euskararen alde eta euskal kulturaren alde geratzen den irtenbide bakarra, eta luzarora egoera alda dezakeena, euskara eta euskal kulturaren defentsarako mugimendua antolatzea da. Erresistentzia bat prestatzea, bidea markatzea, ekintzak egitea, bi hitzetan PRESIO SOZIALA sortzea, eta gutxienez mantentzea.

Hau izan da, eta agian nahi baino espontaneoki,

Joxem

beraz gehiegi prestatu gabe, euskararen munduan gabiltzan sektoreek azken urte hauetan egin edo egiten saiatu garena.

Bada garaia, orain arte espontaneoki eta behar bezala organizatu gabe eta nahiko arinki egin dugun lan hau, denon artean eta behar den bezala egitea.

Bi bidetatik jo behar dugu: alde batetik, jasaten ari garen eraso ideologikoari buelta ematen jakin behar dugu: elebitasuna, «minorriaren etika», «gehiengoaren

ren eskubide demokratikoa»... Honekin batera sektore bakoitzak duen egoera eta egoera hori gainditzeko, beharrezkoak diren medio, bidea... **LAN TEORIKOA.** Lan teoriko horren bitartez sektore guztien artean euskararen normalkuntzarako plagintza orokorraren lehen urratsak markatuko ditugu, eta ondorioz ekintzaprograma bat antolatu, era horretara, orain arte bakoitza bere aldetik eta tunboka ibili beharrean, plangintza baten inguruan lan egingo dugu.

Bestaldetik, lan teorikoak zerbait balio dezan, eta presio soziala sortzeko, **HERRI DINAMIKA** fuerte bat sortu behar dugu. Teorikoki erabakitakoa praktikara eramán, herriari jakin arazi, ulertu arazi, ikus arazi, eta batez ere **PARTIZIPATU ARAZI** normalkuntzaren prozesuan.

Lan honek euskararen aldeko mugimenduaren antolaketa bat esijitzen du. Herri guztietan, EKB taldeak sortu behar dira, herrian funtzionatzen duten ikastola, gau eskola, EHE, antzerki, eskola publiko, elkarte eta abarren artean, herri mailako dinamika bat eramango duen taldea: udaletxeari euskara mailan lan egin dezala esijitzeko, eta euskararen erabilpenaren alde eta euskal kulturaren aldeko dinamika herritar bat, partizipatiboa beraz sortzeko. Horregatik diogu euskararen mugimendua herritartu behar dela.

Herrietan egiten denaren berri denok jakin behar dugulako koordinatu behar gara, sektore desberdinetan planteatzen den borroka denok ezagutu dezagun koordinatu behar gara, horregatik EKB herri mailako sarerik gabe ezin da burutu.

Zer egin

Lana beraz, eta hasteko, herrietan talde hauek antolatzea izango da. Ondoren herri mailan zer egin daitekeen ikusi eta programa bat egin denon artean. Era berean EKBko sektoreen arteko bileran erabakiko diren ekintza puntualak bultzatu.

Hau egingo ez bagenu, euskara, poliki-poliki, baina ziur, azken finean galdu egingo litzateke.

JAKIN

euskal
kultur
bideetan

30. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldiżkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudana erantzungo dut urteko ordainketa (1.500 pta.)

☐ txeki bidez ☐ renbultsoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Heltzailea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

Jm. Zabala

«Erromantzeak», horra hor datorren astean Imanolen eskutik kaleratuko den disko bikoitzaren izena. Barruko orrialdeotan berarekin egindako elkarrizketatxo bat aurki daiteke, baina atari moduko honetarako Joxe Mari Zabala argazkilariaren ikuspegia aukeratu dugu, artistak berak Imanol eta erromantzeen munduaz daukan irudipenaren adierazgarri garbia bait da.

berriak

Sabin

Ibon Sarasolaren hiztegiak zortzi tomo izango ditu.— Joan den astean aurkeztu zen Donostian Ibon Sarasolaren hiztegi arauemailearen lehen liburukia. «A-aurten» bitarteko hitzak hartzen ditu lehendabiziko honek eta esan zuenez atzetik beste zazpi joango zaizkio. Bigarren prestaera hau dagoeneko «behin-betiko» bezala jo daiteke, baina izenean aldaketa nabarmen bat eman dela aipatu behar, lehen «Hiztegi arauemailea» zena orain «Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia» bait da. Enfin, horretara ere ohitu egingo gara.

Iadanik badago Tintin euskaraz irakurtzerik.— «Elkar» argitaletxeak bere aginduak betez dagoeneko salgai jarri ditu Tintin komikiako bi tomo: «Urrezko hagindun karramarroa» eta «Ikatz Stocka». Izugarritzko lan haundia eskatu omen die egileei argitarapen honek, itzulpena kuttuntasun berezi batez eraman bait zuten. Salneurria erdarazkoaren parekoa ezarri dute, eta beren lan horren sari bezala ahalik eta erantzun onena lortzea espero dute lan honetan buru-belarri ibili diren Imanol Tapiak eta Joxean Ormazabal.

«Kandela» literatur aldizkaria berriro kalera.— Nahiz eta haiek hamargarrena dela esan, duel egun gutxi argitaratu dute Gasteizen «Kandela» aldizkariaren bigarren zenbakia (edo hamargarrena, zergatik ez). «Kandelarioak» gero eta hobeto ari direla frogatzen digute aldizkari mardul eta txukun honen bidez, nonbait talde-lanak halako osasun-aire berri batzu ekarri balizkie bezala. Dagoeneko hortik zehar ari dira aldizkariak besapean edozein ezaguni muturretik ale bat sartarazi nahiean.

«Panama» pub-ak punk musika eskaintzen.— Beasainen bada pub bat «Panama» izena daukana, eta iragan astetik aurrera astero-astero punk kontzertua eskaintzen ditu ehun eta hogeitabost pertsona jasotzen ez dituen bere lokalean. Areago, taldeak hemengoak direnean sarrera debaldekoa izango da, baina taldea kanpotik ekarri behar izango denean, 125 pezetako sarrera ordaindu beharko da. Hasi dira talde punkyak «Panama»tik desfilatzen, eta ziur aski oso talde gutxi izango dira hortik pasa gabe geldituko direnak.

Bizi-bizian ari da Arabako Bertsolari
I. Txapelketa

Arabian ere bada bertsorako lekurik

Benetan garrantzi haundikoa dugu egunotan Arabian jokatzeko ari den bertsolari txapelketa. Saio bat ikusia dugu honez gero eta beste biak ikustear, baina dudarik ez dago bide berri eta nagusi bat zabaltzen ari direla arabar bertsolari berriak.

Joan den igandean, maiatzaren 17an alegia, historikotzat joenezakeen ekitaldi bat burutu zen Amurrión, Arabako Bertsolari I. Txapelketa. Duela urte gutxi, nork esan ote zezakeen, zazpigarren alaba deitua izan den herrialde ia erabat erdaldun horretan horrelakorik presta zitekeenik? Errealitateak, oster, egite eta asmo utopikoenak ere egia bihurtu daitezkeela frogatzen digu behin eta

berriro. Utz ditzagun kontsidero filosofikoak eta lot gakizko kronikari.

Egun horretan, Aiara arane-ko Euskararen Eguna ospatzen zen bertan, inguruko giro euskalduna bildu zen Amurrión, gazteak gehienak. Alde horretatik, nire eritziz, etorkizuna gazteena bada behinik behin.

Gero, pilotaleku hotz hartan, giroa poliki berotu zen, Abel Enbeita gai-jartzaile eta aur-

Gasteizko Bertsolari Eskolakoak, festa-giroan.

Artxiboa

kezleak aurrera eramanez zuen erritmoarekin. Gasteizko eta Aiara-ko eskoletako zortzi bertsolari: Txerren Ormaetxea, Juan Mari Hernandez, Xabier Errazkin, Iñaki Murua, Josu Aldanaz, Serapio, Xabier Rico eta Juanjo Respaldiza. Maila batetan kantatu zuten zortziek, beharbada astiro samar, baina iadanik bapateko bertsolariak direla erakutsiz. Hori egiaztatze-ko, han zeuden irrati-telebis-tak, Gasteizko Irratiak saio osoa zuzenean eman zuelarik.

Epai-mahaia, Karlos Ibarzabal, Mikel Mendizabal, Eusebio Osa eta Jose Ramon Etxe-

barriak osotzen zuten. Hauek beren fitxak bete eta hurrengo asterako gorde, zeren oraingoa azkenaurreko saio bat baino ez bait da.

Ekainaren 2an, arratsaldeko 8etan, beste saio bat egingo da Aramaion, beste zortzi bertsolariaren artean. Saio horren bukaeran, zortzi bertsolari aukeratu-ko dira, epai-mahaiko en-eritiz ondoren kanatu dutenak, Gasteizen hilaren 10ean La Florida antzokian jokatu-ko den azken saiorako. Egun historiko horretan egon nahi baduzue, badakizue nora jo.

ANTTON

Abel Enbeita: «Arabian ere badira berezko bertsolariak»

Arabian azken urte honetan sortu den bertso-giro berri honen aita pontekoa Abel Enbeita dugu. Amurrioko jaialdiaren biharamunean harrapatu genuen eta disimulan hitz batzu lapurtu.

ARGIA.— Bertsolari Txapelketa hau aurretik egon den lan baten erakusgarri bezala ikusiz gero, mereziko luke historia apur bat egitea. Nola hasi zen Arabian giroa bizten?

ABEL ENBEITA.— Arabian, Gasteizen hasi zen lehenengo bertsolari-eskola, orain dela ure t'erdia. Gazte-kuadrila bat etorri zitzaidan ea lagunduko nituen eske, eta ni horren atzetik urte-tan nola nenbilen, pozik hartu nuen, eta horrela hasi ginen. Gero, gurekin batera edo hila-bete gora behera Aierran beste eskola bat sortu zen, Laudion, eta bi horiek elkarrekin urte osoa ibili dira. Ni Laudiora iz ez

nintzen joaten, batez ere Gasteizen ibiltzen nintzen.

Aurtengoan, Gasteizkoak aurrera segitzen du, eta Aierran bi eskola sortu dira, bat Amurrión eta bestea Laudion; orain, urte honetan hiruretara joaten naiz ni. Gero, baita ere Aramaion beste eskola bat sortu da baina horra ni ez naiz joaten. Izarzelaia etortzen dela uste dut, eta bera eta Axpe aritzen omen dira.

A.— Urte t'erdiko erro-dajea eginda hasi dira, beraz, plaza-ratzen.

A.E.— Bai, gu hutsetik hasi ginen. Gehienak euskaldun-berriak ziren, eta urte t'erdia egin

ondoren bapatean atzo Amurrión plazaratu ziren, gehienak lehenengoz txapelketa batetara.

A.— Zein inpresio jaso ze-nuen Amurrioko jaialdian?

A.E.— Ni pozik nago. Gehi-go egin lezakete oraindik, baina urduritasuna nabari ikusten zen. neroni ere urduri egon nintzen eta. Halere ni gustora irten nintzen. Batez ere ingurua eta gure artean dagoen giroa ikusita, poztekoa da.

A.— Ikastola mailan ere ibilia zara, ezta?

A.E.— Diputazioak pagatuta, Arabako ikastola guztietan bertsolari-tza saileko arduradun bezala nago. Bakarrik nago, eta ikastola guztietara heltzea (31 dira) oso zaila da, nahi nukeen neurrian behintzat. Ia ezinez-koa da, baina gehien bat

interesatzen zaidana hurrekin harremanetan jartzea da, ordu erdia edo egin behar dena euskaraz egin eta bertsoekiko zale-tasuna sartzea.

A.— Bertsolari-eskoletan ikasitakoez gain, Arabian bertsolari-tradizioa txiki-txikia izango da, ezta?

A.E.— Beno, Aramaio ingur-uan badaude bertsolari zahar-rak, berezko bertsolariak. Baita gazteak ere. Guk pozik har-tuko genituzke txapelketan, baina ez dira aurkeztu. Hori bai, gainerako eskualde guztiak erdaldunak dira, eta bertso-tan egiteko... euskara behar da. Hori bai, orain txapelketa ho-netara aurkeztu direnak, ha-maseitiek bederatzi euskaldun-berriak dira, eta hori poztekoa da.

D.Z.

Disko bikoitza kaleratzear dauka

Imanol, erromantzetan ahotsaren poderioz

«Erromantzeak» deritzon disko bikoitza astebete barru kalean izango da, Imanol kantariaren aitatasunaz eta IZ diskaetxearen arduraz. Hemezortzi kantuetan zehar, hamaika istorio, hamaika detaile... gehiegi hain lerro gutxitan argitu ahal izateko.

ARGIA.— Aspaldiko ideia al zenuen erromantzeen hau?

IMANOL.— Erromantzeen ideia batez ere duela bi urtetik dator. Duela hiru urte instituetan eta horrela errezitalak emanez hasi nintzen, eta nola ikusten nuen iasktetxe haietan eskal literatura ez zegoela batera sarturik, ordutik etorri zitzaidan hiru ziklo prestatzeko asmoa: bata egin nuen bi Etxahunekin, beste orain Erromantzeekin, eta azken gerra ondorengo poesia musikatuaz osaturikoa.

Horretaz aparte, kantu zaharren historia betidanik interesatu zait, eta institutoetara prestatua neukan material pilo hartatik erromantzeaz osaturiko disko bat grabatzea pentsatu nuen eta IZkoei proposatu.

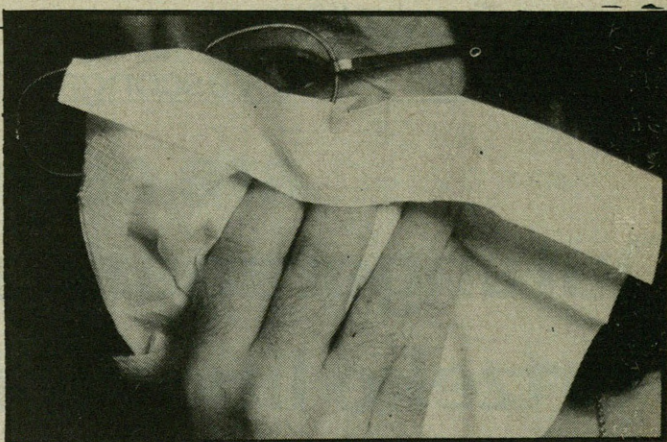
A.— Halere, diru aldetik nahiko proiektu defizitarioa izango da kantu horiekin album bikoitza argitaratzea. Eragozpenik jarri al zizuten?

I.— Noski, erromantzeen asunto hori nahiko bitxia da eta hasiera batetan behintzat ez da batera komertziala, eta orduan pentsatu nuen Diputazioa proiektu bat presentaturik igual hortik sor zitekeen laguntzarekin egitea posible izango litzatekeela. Eta beno, laguntza eman zuten eta horretan sartu naiz lau hilabetetan. Bestela ezinezkoa izango litzateke.

A.— Beraz, zuk azken lan hau aurreko biekien erlazio estuan ikusten duzu?

I.— Nik uste dut baietz, Etxahunenarekin batez ere. Beharbada «Iratze okre geldiak» bestelako lana da. Esate batera, orain lan hau bukatu ondoren bestelako materiala prestatzen ari naiz, Mirande eta Juan Mari Lekuonaren poemekin. Bestalde, beste diskoak argitaratutakoan beti egin izan ditut erreztalaz aurkezpen gisa, baina honenkin ez dut horrelako asmorik.

A.— Honelako disko batekin,

«Lau hilabete hauetan ezin izan dut besterik egin».

Jm. Zabala

estudioko lana baino dexente haundiagoa izango da aurretik egin beharrekoa, ezta?

I.— Bai, inbestigazio lana batez ere. Kontutan hartu behar duzu erromantze bakoitzak lau modu desberdin dituela joa izan ahal izateko. Posibilitate asko daude, eta nik horietatik bat aukeratu dut: kontatzen den historia bere horretan errespetatuz, instrumentuak eta ahotsaren bidez beste hari bat, beste koerentzia bat bilatu.

A.— Dauden erromantze mordo horretatik, nola egin duzu aukera? Gainera, kontutan hartuz zuk aukeratutako asko dagoeneko bertsio desberdinetan disko atuat daudela.

I.— Hor problema haundia sortu zen: erromantze ezezagunak aukeratu edota nahiz eta ezezagunak izan gehien gustatzen

zitzaizkidanak hartu eta neure gisara moldatzea. Azken honen alde deliberatu nintzen, eta nire ustez egoki zitzairen moduan ematen saiatu naiz.

A.— Azkenik, noren laguntzaz hornitu zara disko bikoitz honetarako?

I.— Laguntzarik nabarmenena Carlos Jimenezena, jakina, edo hobe esanda laguntzaz baino elkar-lanaz mintzatu behar ginateke. Izan ere, ezinezkoa gertatzen da bereiztea disko honetan dauden gauzak noraino diren neureak eta noraino Carlosenak. Horrezaz gain, Beñat Axeari, Iñaki Eizmendi eta Amaiaeren ahotsen kolaborazioa ere jaso dut. Azkenik, musikatresnei dagokienez, Pascalen kitarra eta baita oboe eta txelorrak bi katedratikoen eskuhartzea.

David ZUAZALDE

Albisturko Trikitixa, errexkeriatan erori gabe

Jakina da gaur egun trikitiak Oria aldean daukan indarra. Handik, Albizturtik datozkigu Iñaki eta Ramon. Beren lehenengo zinta da. Diskorik ez da atera. Trikitizaleak mila aldiz entzun eta beste behin gehiago entzun nahi izango duen pieza sorta. Trikitizale ez dena ere ziur pozik saltoka jarriko duena.

Aspaldian musika mota honetako ezer sortu ez denez, hamaikaren irrikia asetzeko izango da. Gainera, lasai esan genezake, soinuzaletzat orain arte atera den produzio

aberats eta onenetakoa dela. Melodia berriak dira denak; eskertzekoa benetan. Nahiz eta arrotzak hasieran, gustagarriagoak zenbat eta gehiago aditu. Fandangoak, arin-arinak eta bidekoek osatzen dute bilduma. Denak Jesus Mari Esnaola Lizartza-koak eginak. Kantuko piezarik ez dator. Musika lan txukuna eta oso entzungarria. Baina inongo errexkeriatan erori gabe eta kontzientzi haundiz eginga. Soinu txikiaren posibilitate musikala eta kromatismoak toperaino

landu dira. Grabazio osoa bikoiztuta dago, goiko melodia eta behekoaren artean oso kontraste aberatsak lortuaz.

Azken abixu bat egin behar genuke: hau ez da folklorea, eta hain gutxiago museoko gauza. Hau birtuosismo purua eta profesionaltasuna da; hirikumeak!, atera zaitzte behingoz zuen arrautza azaletik. Nahikoa duzue edozein herri festatara joatea ikusteko.

Miel AZKUE

Txistu y Tamboliñ... y otras cosas de las Vascongadas

Durangon martxa sartzeko literatur aldizkaria

Aurreko astean literatur aldizkariaren loratzeaz aritu ginela, ez genuen erreparatu egun horietan bertan beste aldizkari bat iritsia zitzaigula Durangotik. Aldizkari oso dotorea. Marrazki ederrak. Gehiena euskaraz. Poster bat dena koloretan. Diru asko kostatakoa. 600 ale. Egileak 19-20 urteko gazte koadrila batetakoak.

A.— Andoni eta Jesus Mari. Durangon literatur aldizkari bat ateratzea okurritu eta egin. Koadrilan?

T.T.— Lagun koadrila bi elkartu gara. Kanean eta batera ibiltzen garenok, eta bueno, martxa piskat edo sartzekotan, negua luzea da eta...

A.— Benetan?

T.T.— Bai, bai, horrela.

A.— Baina Durangon poteatzea eta okurrituko zaie koadrila gehienera ez?

T.T.— Bai, guri ere bai, baina piskat nazkatuta... Edatea, eske beste alternatibarik ez dago! Horrela bidebatez aprobetxatu egin diagu...

A.— Hogei urterekin neskatan ere ibiliko zarete ba?

T.T.— Ahalegindu bai, baina... fruitu gutxi.

A.— Beraz poesia egitera.

T.T.— Bueno, apur bat mos-

keatuta gaude hango generoarekin. Adibidez «Mikeldi», periodismoko ikasleek ateratzen duten aldizkaria, han bertan, Durangon, dena erdaraz da eta ez dauka txisparik.

Nik uste dut behar dela horrelako aldizkari bat Durango mailan. Baina 'el problema de las aguas en Durango' bezalako artikulua nork interesatzen zaizkio?

A.— Eta zuena...

T.T.— Beste roilo bat da. Ez berdina.

A.— Imaginatiboagoa?

T.T.— Bai.

A.— Eta hasiera?

T.T.— Bakoitzaren lanak elkar komentatzetik, elkartu eta hori egiteko talde bat osatu genuen. Udaletxera joan ginen eskrito erdi-ofizial batekin. Egon ginen komision de kultura delakoarekin eta kriston pa-

Txistu y Tamboliñ... y otras cosas de las Vascongadas

loa eman ziguten. Eskaini genuen %95a euskaraz (hango presidenteak esana zuen irrartian euskara bultzatuko zuela, eztaikit zer ta badakit zer, eta gazteria badakizu golfoak eta yonkiak gara eta hortik irtetzen lagunduko zigutela pentsatzen genuen), eta hamar mila pela eskeini ziguten eta 150.000 behar genituen nahiz eta gero garrestia aterara.

A. Udaletxea beraz...

T.T. Egurra merezi du komision de kultura delakoak.

A. Eta nork osatzen du hori?

T.T. HBK eta EEK ez dute botorik. PNV da nagusi. Gazteria horientzat... Drogaz kexatuko dira gero, baina horretaz kezkatzen dira lapurretan egiten dietenean bakarrik, eta interes politiko batekin. Ez dute luzarora begira inbersio bat egiten. Nahiago dute kale bat txukundu gazteen arazoa konpondu baino.

A. Martxa piskat sartzeko al da zuen pretentsio bakarra?

T.T. Pertsona bakoitzak pretentsio piloa dauka. Talde bezala da ondo pasatzea, gauzak gustora irakurtzea eta harreman roilo bat, harreman simple baina majo bat gure artean. Gero beste parte batetik euskara arriskutan ikusten dugula eta hutsune bat dagoela Durango mailan.

A. Euskara aldetik nola dago asuntua Durangon?

T.T. Begira, ez hau eta ez ni gaituk Durangoakoak, ingurutakoak gaituk, eta Durangon euskaraz egiten dugun baka-rrak gaituk 19-20 urterekin. Ez duk euskararik entzuten Durangon. Gainera ez duk bakarrik ez dela hitzegiten, ez duk ezer egiten. Gauza klaru dago

edo heroinan sartzeko edo nobia bilatzea, bueno, niretzat.

Kalera irten eta aburritu egiten haiz. Aburrimendu hori kentzeko egiten duk edo nobia topau. mozkburtu edo yonki bihurtu. Hiru posibilitate daude. Edo honelako gansadak egin. Bueno guk uste dugu pena merezi duela.

A. Aldizkaria egin, eta ia ia osorik literaturazkoa da.

T.T. Hori kasualitatea izan daiteke. Interesantea jendea enroilatzea duk. Badago bat ezer idatzi ez duena Kurri, guk 'gerentea' deitzen diogu, leku guztietan eman du aurpegia. Berak eraman du enmaketazioa, eta inprentakoa eta... Gauza enroilatzea da.

A. Diruarekin ere nahiko zailtasun izango zenituzten ba...

T.T. Udaletxeak palo hura eman zigunean moskeatu egin ginen eta hamar mila pelak ez genituen jaso eta pentsatu genuen nolabait muturretan jotzea, eta fotokopiak aterara eta... probak eta dena egin genituen. Baina azkenean... Txistu y Tamboliñ... egiteko dirua eskatzen, publizitatea eskaintzen hein berean baina tira. Jendea ez da gurekin fiatzen. Hamar mila peza eskatu eta... Orain igual fiatuko dira, aldizkaria majo geratu baita itxuraz eta-bar.

A. Kontinuidaderik izango al du?

T.T. Hori da gehien larritzen gaituena. Rebista honetarako lanak urtarrilerako bildu genituen. Hortik honaino diru bila. Pila bat erre gaitu horrek. Hurrengo zenbaki bat ateratzeko beldur hori dago: dirua. Obsesio bat bilakatzen zaizu. Baina egingo diagu!

T. MANTEROLA

Laura Mintegi eta Tere Irastorza luze mintzatu ziren

Emakumea eta literatura, eskasiaren bideetik

Gasteizen mahai-inguru antzeko zerbait eratu zen Laura Mintegi eta Tere Irastortzarekin «Emakumea eta literatura»z mintzatzeko. Zinta luzea bete zuten baina guk pusketa batzu besterik ez ditugu jaso.

Emakumeen eskasia euskal literaturan

Tere Irastortzak estraineko txandari heldu zionean, alde aurretik iragarri zuen nondik nora ibiliko zen. Hasteko, emakumea literatur inspiratzaile bezala ikutuko zuen eta gero literaturgile bezala. «Emakumea literatur inspiratzaile bezala nola izan den ibilia aztertzeotan, argi eta garbi ikusten da bi mailatan mantendu nahi izan zela historian zehar. Bata, esfera partikularren mailan, eta alde horretatik bere baserrian eta horrelako egoera mugatueta besterik ez da agertzen; eta bestea, objektu sexual soil bezala agertzen da».

Panorama nahiko beltz agertu zuen Irastortzak emakume literaturgileei buruzko datuak azaltzerakoan ere. Bere ustez, emakume literaturgileen eskasiaren arrazoiak beste arloetan dauden emakume-eskasiaren arrazoi berak zirela esan zuen: esfera pribatutik esfera publikora emakumeek dauzkaten zailtasunak. «Horrek euskal literaturan ere sekulako gabezia egotea dakar; behatzak soberan dira euskal emakume literaturgileak zenbatzerakoan».

Estilo femeninoaren ausia

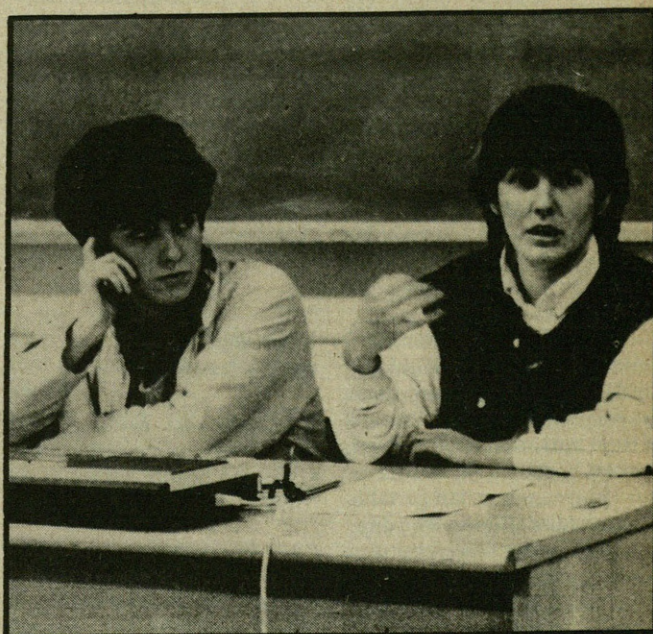
Virginia Woolf eta Simone

de Beauvoir-en eskutik abiatu zen Laura Mintegi estilo femeninoaren gai irristakorrean zehar. «Hitz batez ez dago esaterik ea estilo femeninoa ba ote denentz, baina posible da esatea emakume-literatura existitzen dela, eta emakume gehienek nola idazten duten ere aztertu daitekeen arazo bat da, zein den gehien ikutzen diren gaiak, etabar».

Halere alde batetatik, emakume gehienek modu intimista edota introspektibo batetan idatzen dutela egia bada ere, horrek ez du esan nahi —Lauraren ustez— horri estilo femenino deitura jar dakiokenik. Hori izango litzateke lehen konklusioa.

«Bigarren konklusioa niretzat zera litzateke: desberdindu beharra dagoela izakera eta egoeraren artean. Izakeraz behar bada ez dago esaterik desberdintasun haundirik dagoenik, baina egoeraz bai, hau da, esan daiteke gaur egungo egoera konkretuan badaudela ezaugarri batzu orokorrean emakume idazle gehienak biltzen dituztenak». Hitz horiekin amaitutzat eman zuen bere hitzaldia, baina deb bateak hortxe jarraituko du, bere bixigarri guztiaz.

J.L.

Josu Landa

Tere Irastortza eta Laura Mintegi; bi emakume zertaz ari, eta emakumeen literatura; ari.

atrebentzia ez bada

CA Pen marka gaindigaitza

Duela hiru bat aste argitaratu ziren Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren eskutik iaz «Irun Hiria» Lehiaketa irabazi zuten lanak. Haien artean, Iñaki Ugartebururen «Ipui egileari pertsonaiak asaldatu egin zitzaizkionekoa» deritzon ipuina. Azala eta itxurari dagozkion zenbait detaile ez ditugu hemen aipatuko. Beste alderditxo bat bai ordea. 200 pezetatan saltzen den liburuxka honek ez ditu 30 orrialde baino gehiago eta horietatik 14 besterik ez dira ipuinak betetzen dituenak. Gainerako guztiak? Beno, ez da hain zaila beste 15 orrialdeak betetzea: Aurrezki Kutxa horren argitarapen guztiak bata bestearen atzetik. Benetan, zaila izango da CA Pen marka hau gainditzea.

Josu LANDA

Aurtengo zinemagintzaren nondik norakoa (1)

Iñaki Nuñez, abenturazko filme bati ekitekotan

«Antonio B, el rojo» nobelan oinarritutako gidoi bat izango da Iñaki Nuñez-en hurrengo lana zuzenduko duen haria. Projektu horren goi eta azpi guztietaz mintzatu gara Iñakirekin.

Ramiro Pinilla bilbotar idazlearen nobela batetatik abiatuko da filmeak kontatuko duen istorioa. Jakina denez, Antonio el Rojo hori oraindik ere bizirik dagoen pertsona bat da, eta liburu horretan benetan gertatutako pasadizoak kontatzen dira. «Asko eta asko sineskaitzak dira baina guztiak zeharo egiazkoak dira, eta protagonistak gaur egun ere markak gorputz gainean dauzka». Dударik ez dago, beraz, emozioa ez zaiola faltako filmeari, abenturaz abentura garatzen bait da argumentua.

Dena dela, ezer baino lehen Iñaki Nuñez-ek dena presupostua konpontzearen baitan dagoela esan zigun, hau da, Eusko Jaurlaritzatik diru-laguntza jasoz gero aurrera segi ahal izango dutela, baina bestela nekez iritsiko dutela beharrezko minimoa. «Gure filme hau koprodukzio bat da, gure produktora «Araba Films» eta beste produktora frantses baten artean. Frantsesen aldetik produkzioa nahiko lotuta dago, eta beraz hemengo Gobernuaren baiezkua aski genuke aurrera jotzeko». Koprodukzio euskal-frantsesa izango da, beraz, Nuñezen hurrengo lan hau. Projektu horren gorabehera gehiagoz jakin nahi izan genuen, noski.

Koprodukzio euskal-frantsesa

«Koprodukzio bat denez garbi dago aktoreak eta ekipo teknikoa neurri haundi batetan bi herrialdeetatik hartu behar dugula.

Esate batera, gaur egun Frantzia ospe haundia daukan aktore batekin kontatzen dugu, Gérard Depardié, eta bestetik Nestor Almendros-en laguntza paregabea ere edukiko dugu (Almendros Truffaut-en ohizko operadorea da)». Horiek Frantzia aldetik. Euskal Herriari dagokionez, ahalik eta jende gehiena bertakoa hartzeko asmoa daukala aitortu zigun Iñakik.

Nahiz eta berak esan zuenez tekniko batzuren kasuan derri gorrez Madrilera jo behar izan.

Errodajea toki desberdinean egingo omen da. Leku nagusia Basauri izango da, herri bizkaitar horretan bilakatzen bait da istorioaren zati nagusia, baina baita ere Leon-go herri batzutan eta Orense mendietan eszena mordo bat filmatzeko asmotan dabilta. Sevillako Carmona eta Duesoko espetxea ere bisitatu beharko dituzte zeluloide puska batzu inpresionatzearren.

«Toque de Queda», Iñaki Nuñezen aurreko lan nagusia.

Artxiboa

105 milioiko presupostua

«Presupostua oso altua da: 105 milioi. Eta hain garestia gertatuko da lehen esan bezala oso lekutze-toki desberdin eta ugariak dituelako. Eusko Jaurlaritzatik % 25 lortuz gero, nahiko lasai egin genezake.

Errodajeak ere luzea joko du ziur aski. Aurten bertan bukatu ezinean, datorren urteko sei hilabete edo beharko dituzte montaia eta egiteko. Oso produkzio luzea, beraz, aktoreak eta ekipo teknikoa ordaintzeko diru dexente eskatzen duena.

Azken hiruzpalau urteetan laburmetraien munduan soilik ibili da Iñaki Nuñez gasteiztarra, azken-azkenak Sólo eta Ignacio Zubikaldai izan direlarik. Saio ausartago bakarra Toque de Queda izan zen, honez gero duela dexente urte. Oraingoan luze batekin ausartu da, dauden kontrako baldintza guztiak hor badaude ere Eusko Jaurlaritzak banatzen dituen laguntzek eraginda.

Aktore nagusietarako izenak pentsatuak omen dauzkate, baina ziurtasun haundirik gabe.

Halere, izenik ez dute eman nahi, hemengoak direnez sor ditzakeen ilusio faltsuak ebitatzearren.

Euskara gutxi eta esperantza haundiak

Euskarari dagokionez, zoritarrez ohizkoa bihurtu den planteiamendua: oso gutxitan agertuko da, euskaldun diren pertsonaiek elkarrekin tokatzen direnean besterik erabiliko ez dela. Esan liteke gidoiak existitzen duenean sartuko dela euskara. Suertatzen diren pertsonaiek euskaldunak direnean orduan bai, baina kontrako egoeretan, aldez, ez.

Azkenik, Eusko Jaurlaritzak zein erabaki hartuko duen alderdian guztiz optimista agertzen dira. Izan ere, horren baiezkua jaso bezain pronto hasiko bait dira lanean Antonio B... el rojo obrarekin. Esperantza haundiz ari gara projektu honean. Egia esan, ez dugu uste arrazoin haundirik dagoenik subentzioaren asunto hori kontra aterako dela pentsatzeko.

Pello SARASKETA

«Maskarada» ren azken lanaren
zuzendariarekin

Karlos Panera: «Euskal antzerkia gaurkotu nahi dugu»

Aurtengo urterarte «Maskarada», profesional gisa ari den euskal antzerki taldea, haurren eta kaleko antzerkigintzara zuzendurik zebilen. Otsailean eman zuten estreineko aldiz helduentzat pentsatutako obra bat, Dario Fo italiar antzerkigilearen «Pistolaren begi zuri beltzak».

Josu Landa

ARGIA.— «Maskarada» taldeari kosta egin zaio helduentzako lan bati heltzea. Nola izan da urrats hori?

KARLOS PANERA.— «Maskarada» euskarazko antzerkia egiteko proiektu bezala jaio zenean haur-antzerkiko zirkuito bat ziurtatu behar genuela ikusi genuen. Urrats hori ematea zerbait kosta izan bazaigu taldearen errodatzea eta zirkuito hori sendotzeko izan da.

A.— Eta zergatik ekin diozue bide berri honi hain modan dagoen Dario Forekin?

K.P.— Guk printzipioz ez dugu egile-antzerkia egin nahi; egile bat aukeratu behar izan badugu, gurekin lan egiteko

egilerik aurkitu ez dugulako izan da. Gure helburua inprobisaketaren bidez lan egin eta gurekin batera arituko litzatekeen egile batek elkarriketa etabarretan laguntzea litzateke. Oraingoan ez dugu lortu azpiegitura arazoengatik.

Bestalde, Dario Fo Euskadin arrakasta izan duen eta izan dezakeen egile iruditzen zaigu. Bere obra guztia aztertu ondoren, honen aukeraketa emakumezko antzezleri gutxi izateak baldintzatu du.

A.— Antzezleri ezarekin arazoa izanagatik ere taldea haunditu egin da, ezta?

K.P.— «Kirikilariak» desegin zenean, «Maskarada»n gutxi

batzu geratu ginen. Ia zerotik hasi behar izan genuen, Bilbon euskaldunik aurkitzea zaila bait da. Gehienak irakaskuntzara dedikatzen direla uste dugu guk... Gaur egun «Maskarada»ren oinarritzko taldea euskaldunberriz osatua dago. Obra bakoitza muntatzea Odisea bat bada ere, taldea orekatu da nolabait «Pistolaren begi zuri beltzak» obrarekin; bederatzi muntaia honetan parte hartu dugunak.

A.— Orain helduen antzerkiari lotu zatzaizkiotenez haurren antzerkia alde batera utziko duzue?

K.P.— Guk beti nahi izan dugu bietan aritu. Haurrentzako antzerkiarekin jarraitu, gaur egun dagoen euskal zirkuito ziur bakarra delako, eta Dario Foren obra hau muntatzea esperimento bat da, urtea aurrera doan heinean ikusiko bait dugu ikuslegoak nola erantzuten duen eta zer ematen duen zirkuito berri horrek. Orain arte engainsua izan da gu antzerkia euskaraz eginez bizi ginela esatea, kale-antzerki dezente egin bait dugu, eta askotan testurik gabe. Aurtengoa da lehen urtea kale-antzerkia alde batera uzten duguna. Ikusiko dugu euskal-zirkuitoak zer ematen duen, bai haurren mailan, bai helduenean. Hain zuzen hurrengo haurrentzako espektakulo bat izango da eta helduentzako hurrengoarekin ere pentsatzen hasiak gara.

A.— Eta nola doa orainarteko esperientzia?

K.P.— Otsailean estreinatu genuen, eta «Danbor Majikoa»rekin alderatuz gaizki ikusten dugu. Orintxe bertan Gipuzkoako Diputazioak esperientzi pilotu gisa zirkuito bat eratu du Gipuzkoako hamaika

herritan, baina beste probintzien mailan ez dago ezer. Egiten den lana subentzionatu behar dela uste dugu, hortik zehar dabilzan taldeei azpiegitura bat zerbitzatu.

A.— Administrazioarekiko harremanak zelan doaz?

K.P.— Pertsonalki, urte piloa daramat antzerkian, eta aurtengoa arazo ekonomiko larrienak ezagutu ditudan urtea, administrazio autonomiko eta guzti... Ekonomi galera haundiak izan ditu «Maskarada»k. Uholdeetan aktuzio dezente galdu genuen; gero furgoneta lapurtu ziguten, eta horrek «Danbor Majikoa»ren muntaia ere galdu genuen. Gainetik, obra hau montatu behar genuen. Izugarritzko zorra pilatu zaigu. Labayen alkatetzara aurkeztu zenean, agindua zigun subentzio bat aidean geratu zen, azken hau furgonetaren kontura kobratu ahal izan badugu ere.... Beti dago kristoren oztopo piloa subentzioak lortzeko, eta talde profesional batetik gastu izugarriak ditu.

Gure ustez euskararen berreskuratzea ez da lortzen soilik irakaskuntzarekin, egin beharrekoa izanik ere kultura guztia bultzatu behar dela pentsatzen dugu, eta irakaskuntzan bertan arazoak baldin badaude pentsa!

A.— Arazo horiek alde batera utziz zer moduz konpondu zara zuzendaritzarekin?

K.P.— Muntaia mailan Dario Fok agintzen duenaren menpe ibili gara, beste erremediorik ez bait dago. Eta antzezle zuzendaritza mailan nire ustez lorpen garrantzitsu batzu daudela, beste jende batzu ez gaude maila horretan. Lana, orohar, eskerronekoa izan da guretzat. Arazoak eszenografi mailan izan ditugu gehienbat.

A.— Eta ikuslegoagandik ze erantzun jaso duzue?

K.P.— Ikusle mailan ondo, iritzi onak jaso ditugu orokorki. Jendea harritu samar geratzen da orainarte egindakoaz at gauzak egin daitezkeela ikusteko. Euskal antzerkiaren egoera bereziagatik, herri mailan, emanaldi gutxiarekin, etabar... Hortik doa «Maskarada»ren helburua, gaurkotu euskal antzerkia, gazteentzat interesik izan dezakeen antzerkia eginez.

M.A.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

antzerkia

● 20 milioi Jaurilaritzatik banatzeko 40 antzerki-projekturen artean. Egun hauetan horretarako izendatua izan den epai-mahaia jo ta ke erabaki nahian omen dabil Eusko Jaurilaritzan aurkeztu diren berrogei proiektu horien artean dirua nola banatu. Epai-mahai horretan aholkulari gisa Eugenio Arozena omen dago, eta gero hiru bokaletatik bi Patri Urkizu eta Agustín Zubikarai dira. Askoren ustez, bati eman edo besteari eman, hortxe berdin jarraituko dute aurtengo borrokek edota konponbidean ipini ahal izango dira.

diskoak

● “Xoxoa”k berriz ere diskoak kaleratzeko asmotan.

Garai batetan diskoak eginez porrot egin eta ETBrako filmeak bikoizten hasi zen “Xoxoa” diskaetxea berriz ere lehengo lanetan hasitekotan omen dabil. Lehenengo lana, dextente bitxia da: Bilboko “Mauro” ikastolak egindako ipuin-disko bat izango da hauxe, eta erdia bizkaieraz eta beste erdia euskara batuaz. Disko hau kaleratzeko sasoia negua izango omen da, eta badirudi honen atzetik disko gehiago argitaratzeko asmoa daukatela xoxoatarrek.

● “Itoiz”en disko berria, irailera. Bernardo Atxagaren hitzak eramango dituen “Itoiz”en hurrengo diskoa oraindik ere nahiko berde dago. Kantu gehienak guztiz apaindu gabe daude, eta disko horretako zenbait dagoeneko zuzenean jotzen hasiak badira ere oraindik iraila arte itxaron behar izango da.

itzulpena

● Gipuzkoako Diputazioan, itzulpen politika batetarako kontaktuak. Edo behar bada kontaktuez baino hobe hitzegin ge-

nezake elkarrizketetaz, baina egia dena hauxe da: Gipuzkoako Diputazioan Xabier Mendiguren, Xabier Kintana eta Joxe Azurmendiren arteko bilerak egiten hasiak dira. UBI eta BBB alturetarako itzulpen politika batek nondik jo behar duen eztabaidatzeko. Diputazioaren asmoa guztiz finkaturik ez badago, oinarritzko biblioteka bat osatzea litzateke batik bat bere asmoa. Lehenengo bilerara A. Lertxundi eta I. Sarasola ere deituak zeuden baina ez ziren agertu.

ihardunaldiak

● Idazle galego, katalan eta euskaldunen arteko topaketak Sitges-en, ekainaren 22-23-24an. Galizia, Katalonia eta Euskadiko idazleak elkarrekin bildu ahal izango dira Barcelonako Sitges-en Galeuskaren antzeko zerbituetan. Horretarako, hiru herrietako idazleen Elkarteak elkarrekin kontaktuan jarriak dira eta dagoeneko hiru egun horietako programa bete-beterik dago eztabaidarako bezala festarako ere astirik egongo delarik.

euskalgintza

● Mitxelenaren hiztegia egiteko hitzarmena, erderaz. Hala ikusi ahl izan genuen geronek telebistako pantailatik. Izan ere,

Mitxelena, Euskaltzaindia eta Eusko Jaurilaritzaren artean sinaturiko akordioaren berria ETBtik eman zutenean, garbi aski ikusi ahal izan zen idazkia erdera hutsean zegoela. Ez da eredu txarra markatzen digutena.

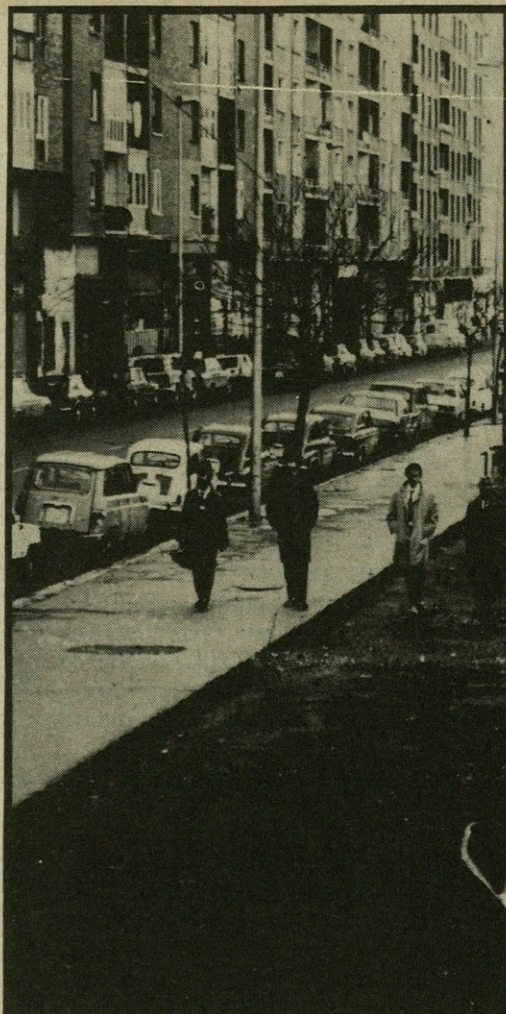
musika

● “Txanbela”, folk talde berria. Gogoan izango duzue, noski, nola J.M. Beltránek “Azala” taldea utzi zuen. Harez gero, beste taldetxoa osatzeko ahaleginetan ibilia dugu eta azkenik lortu egin duela esan behara. “Txanbela” jarri diote izena taldeari, eta Beltránez aparte, hamasei urteko soinu-jolea. Kitarrista eta bibolina jo eta kantatzen duen neska dira taldea osatzen duten laukotea. “Azala”n bezala, folk-aren bidean barrena dabilta “Txanbela”koak ere.

liburuak

● “Txinparta” literatur sail berria aurki estreinatuko da. “Elkar” argitaletxeak helduentzako literatura argitaratzeko daukan luxozko sailaz gain beste sail berri bati ekitekotan dabil hauetako aste batetan. “Txinparta” izango du izena eta “Elkar”ekoen ustez best sail berri hau gaztetxoentzako litzateke, beste hura idazle konsagratuentzako utziz. Dagoeneko kolezio horretako bi liburu inprimategian daude eta ekainean argitara egingo lirake.

● Andu eta Arantxaren liburuak, apirilean birargitaratuak. Aurtan birredizio nagusiena Sarrionandiaren “Narrazioak”ena izan bada, beste bi liburu ere birredizio bana sufritu dutela aitortu behar. Bata Anjel Lertundiren “Hamaseigarrenenean aindanez” eta bestea Arantxa Urretavizcayaren “Aspaldian espero zaitudalako ez nago sekula bakarrik” dira bi liburuok.

Ah Frank! zu beti ber-
din.

Kaixo Mary,
zein ederra zau-
den gaur!

Lan bat egin aurretik, Frank beti hurbilt-
zen zen txikitatik ezagutzen zuen Mary
gaztai-saltzailearengana, orain arte suer-
tea eman baitzion.

Badakizue, ordu bete barru
pelukerian. Kontuz ibili
mutilak!

«Maryrengandik ja-
sotzen nituen egu-
neko hitz goxo ba-
karra».

(Frank-ek)

Frank-en bandari ireki-
tako sumariotik aterata-
koa. cf. FG-242 A.

Aberatsen kontuak

Aberats berrien kasta omen mundu honetako okerre (Bilbokoena kenda noski).

Klase honetako matrimonio baten laguna etorri da etxera bisitan eta noski, etxea erakutsi dio etxeokandreak. Goitik behera. Telebista berria, armario berria, dena berria.

Alaba ere agertu da halako batean eskolatik bueltan.

Ezin kabitu ama bere gonetan.

— Frantsesa, ingelesa, alemanera... denetatik daki.

— Ez da egia izango?

— Etorri Miren! Esaiozu gizon honi nola esaten den 'egunon' algebrak.

Nahi duzunean jokatu loterie

Emaztea etxera iritsi eta kriston kotxe berria.

— Non sortu dun trasto zahar hori? — senarrak.

— Ez al nian kontatu? Lehengoan loteria dezimoa erosi eta tokatu.

— Ondo da.

Hurrengo astean abrigo de pieles batekin agertu ez zaio bada...

— Non erosi dun hori?

— Ez nian esan?

— Loteria dezimoa erosi eta berriro tokatu.

Senarra harritzen hasia da baina hurrengoan ezer gabe etorri zaio emaztea etxera.

— Zer, gaur ez al dago ezer?

— Ez, gaur etxe berria erosi diat!

— Zeer, noola?

— Beste dezimo bat erosi eta tokatu egin zaidak!

Etxeberrira joan eta bainatu egin nahi andreak.

— Manuel, prepara iezadak bainera bainu bat hartu nahi diat eta.

— Bai, bwana, segituan.

Preparatu dio eta listo dagoela abiatu. Sartu da andrea komunean eta:

— Hiru zentimetroko urik ere ez eta nola nahi duk ni bainatzea?

— Lasai Juana, ur gutxirekin dezimoa ez zain bustiko eta!

Azkena

Sartu da emakume bat panaderiara eta, klaro, egunotan huelga denez denak topetaraino izugarrizko kolekin.

Zeuok ere izan zaitezte txistegile!!

Sail honetan ateratzen diren txistetek zuek bidalitakoen konpainien beharrea daude. Izan ere, zuek igorritakoek beste zapore desberdin bat daukate... um!! Ez zaitezte alperak izan eta han-hemenka entzuten dituzuen txistek idatzi eta geure zuzenbidera bidali «Jo... adarra» sailerako direla adieraziz.

— Nor da azkena, mesedez? Han dagoenetako batek, mutil gazte batek behar zuen hain lotsagabe izateko, buelta eman eta:

— Zu, zein izango da ba.

Eskale gaixuak

Kursaaleko zubian hantxe dago eskale bat azera hotzean eserita:

— Zer edo zer jateko, Jainkoaren izenean

Eta eskua luzatu du.

Bere aurrean gelditu da edadeko andre bat eta zer botako sonbrerora eta: sardexka bat!

Purgatorioko animak

Behin belatorio batean, etxeko nagusia hil dela eta denok serio serio dauden horietako batean, hango negarrak, hango hasperenak, hango «Ona zen ba, oona».

Horretan daudelarik, bertako batek (hildakoaren koñata izan omen zen) aurpegi serioa jarri, kopeteko zimurak erakutsi, ahoa ireki, eta begiekin hitzak ahotik ateratzen lagunduz bezala:

— Motel, motel, ezer ez gaituk!

Orduan besteak zion:

— Gu ere ez baina, kafea ematen dutela eta, hementxe gaituzue.

Haurgintza minetan

Joan da gure ezkonberria haurdun dagoela hospitalera hamar egun pa-

seak dituela eta ea medikuak zerbait laguntzen dion edo behintzat haurra egin nahiean.

Esan dio medikuak baietz, eta hurrengo egunerako dena pronto jarri dute: salda beroa eta legatz preji-tua. Garbi garbia afaria. Lo ez du oso ondo egin baina tira: nerbioak!.

Hamarrak aldera joan dira kirofano-ra eta hasi dira ea haurrak bere buru txikia nola agertuko eta ploff!. Ezertxo ere ez: haizea besterik ez.

Medikua harrizkoa. Ezer entenditzen ez. Aurrengo aldia horrelako zerbait gertatzen zitzaiena.

Dena dela, handik animatu hemendik normala zela esan, berriz aproba egiteko. Jainkoagatik ez desanimatze-ko eta tira, berriro ere haurdun geratu zitzaigun bigarren urtea zelarik ez-kondu zela.

Joan da klinikara garaia etorritakoan eta ploff!

Haizea besterik ez oraingoan ere.

Hirugarrenean, okerrago jada, baina senar emazteak elkar animatu nahiean, bakoitzak bestearengan pent-satuz, ahalegindu ondoren lortu dute haurdun jartzea etxeokandrea. Kli-nikara joan eta ploff! Haizea.

Herri guztian ez zen beste komen-tariorik. Zer ote zeukan gizon harke-maztea halamoduz puztutzeko?

Denak hasi zitzaizkion «putzatia» deika eta Joxe haserretu.

Haserretuko ez zen bada? Batek putzatia, besteak ere bai. Denekin ha-serretu.

Apaizak, «pakea ere gauza ona da-ta» filosofia horrekin deitu du Joxe eta:

— Jainkoaren izenean ez ezak istilu-rik sortu. Barkatu urkoa.

— Erraz diozu!

— Zerua irabazi nahi baduzu...

— Bueno, bueno, barkatuko ditut.

Sakristiko atea ireki du, despeditu eta itxi du atea. Aze zarata ate atzean: dinbi-danba, plis-plas. Agertu da apaiza eta han ari da Joxe sakristaua egurtu eta egurtu. Hango zalaparta!

— Jooxe!, ez al didazu ba oraintxe esan putzatia esanda ere barkatu egingo zenuela urkoa?

— Bai jauna, eta barkatu egingo dut gainera. Baina berriro ere norbaitek trastotik heltzen badit bizikletaren errueda puztu nahi duela eta... ez dut errukirik izango bere bizkarrezurrare-kin!

UDABERRIAN NEGU GOGORRA

Doinua: Juana Bixenta Olaberena

ZALDUBI

Udaberrian negu gogorra
berriro ere etorri horra.
Akabo gure etorkizuna,
lehendik pausuka zetorkiguna.
Bidean jauzi
ta ezin gara inolaz luzi,
nahiz ta negua ez den itsusi.

Euri zakarra gainean dugu
nahiz ta ez egin inork erregu.
Hondatu zaigu barru natura.
Nork ote zuen horren ardura?
Hauxe nahaspila
Bakarra aski eta hor mila,
buru makurka euskal mutila.

Denok ditugu hainbat arazo
eta herria guk nola jaso.
Guretzat denak etsaiak dira
hortxe dabiltza bira ta bira.
Laister mokoka
guztioak jeiki behar burruka,
hemen bestela ezin da joka.

Jarria dute langabezia
pobre-aberats bereziz hezia.
Hau bizimodu urri ta txarra,
begira begitara dator negarra.
Bihotzak min du
eta gehiago ezin samindu:
Ojala lurak jango banindu!

Era txarrean langileria,
aurkitzen zaigu dena eria.
Hiru pezeta igo jornala,
bizitza berriz hamar normala.
Greba banaka
eginaz gabiltz gu arrastaka,
goitik behera eginaz kaka.

Arrantzaleak ere haserre
eta azkenik zeharo erre.
Beren ontzia, beren kaiola,
bakartasuna duen etxola.
Urruti nahia
eta urruti dute arraia,
gainetik tiro eta epaia.

Azkenaldian gogor A.E.K.
burukatuaz nahiz lehendik eska.
Haizeak ditu maiz hitzarmenak,
ondoren datoz negar ta penak.
Oh euskaldunak!
puzten ditugu maiz erdaldunak,
ba ote datoz azken egunak.

Valladoliden armen indarra
ta zenbaitetan pake txindarra.
Erakutsiaz desegin tresnak,
nola eduki lasai barrenak?
Hartu berria:
Betor aguro udaberria,
jaso dezagun Euskal Herria!

UEU eta Euskal Herriko Unibertsitatea Euskal Herriaren alde

AURREKO egunean «UPV, UEU-ren aurka?» izeneko Txillardegiren artikulua ARGIA n irakurri nuen (ik. 1984eko Maiatzaren 20ko ARGIA) eta benetan kezkatu ninduela aitortu behar dut. Horregatik, piska bat pentsatu ondoren eta nahiz berak esaten duen zenbait gauzarekin ados egon ere (berak esaten dituen U.E.U.-ren helburuekin adibidez), nire ikuspegitik eritzi batzuk plazaratu nahi ditut.

Zorionez Txillardegik berak bere artikuluan izenburua galdera gisa ipintzen eta erantzuna baino gogoeta gisa antzerako zer edo zer egiteko aukera ematen dit.

Alde batera utzi beharko dugu urte honetako U.E.U.-ren emanaldia XII.a dela eta ez XVII.a (hau moldatzailearen akatsa izango da), baina «Universidad de Verano del País Vasco» delako horren aurtengo emanaldia bigarrena dela esatea oker dago hirugarrena delako. Bestalde nik dakidanez, izen horrekin ez da ezer egin Euskal Herriko Unibertsitatean, orain arte udan egindakoa eta Abuztua/Iraila honetan egingo dena zera izango da «Euskal Herriko Unibertsitateko Donostiako Udako Ikastaroak» edo «Cursos de Verano de San Sebastián de la Universidad del País Vasco». Beraz, izenaren aldetik ez da izan inongo nahasketetan sartzeko arriskurik (Gainera oker ez banago, orain dela zortzi/zazpi urte U.E.U.k «Universidad Vasca de Verano» izena erregistratu egin zuen eta beraz, beste inork ez dauka izen hori erabiltzeko eskubiderik). Baina tira... tira, guzti hau ez da funtsezkoa eta azaleko gauzak alde batera utzirik goazen delako artikulua mamia ikustera.

ARTIKULUAREN sarrera egin eta gero, lehen esan dudana bezala, U.E.U.-ren helburuak datoz eta horiekin bai, ados egon naizela nagoela eta, nik uste dut, egongo naizela (Nork daki geroak zer ekarriko digun?) Baina ondoren datorrenarekin ez nago hain ados. Euskal Herriko Unibertsitatearen Udako eginkizun hori guztiz turistotzat hartzen du Txillardegik. Nik ez dut Donostiaren izen turistikoak ikastaro honetan duen eragina ukatuko, baina ez dut uste ikastaroaren helburu nagusia hori denik (bestalde, Iruñeara goazenak lan egiteaz gain, barneko «turismoa» eginez, edo egin gabe ondo pasatzera ere, eta merezi dugu, ze koño, ez ote goaz: Nik gogoan dauzkat gure Garexeko gau-bidaiaz edo turismoa. Gainera, ez ahanzteko bide hobereña aurtengoa ere egitea da eta han egongo gara). Gaurko egunean edozein Unibertsitatek bere ohizko eginkizunetatik at beste eginkizun berezi batzuk egin behar ditu eta horietako bat «zabaltasun unibertsitario» izeneko dugu. Hau egiteko, besteak beste, udako ikastaldiak bide bat dira eta mundu osoko unibertsitate askok ikastaldi bereziak antolatzen beren oporraldi-garaia aukeratzen dute. Garai honetan, kurtsuaren zehar beren ikasgeletan egon behar duten irakasleek, toki atsegin (ahal bada) batetan elkartzeko eta beren lorpenak nahiz eritziak plazaratzeko eta eztabaidatzeko aukera daukate. Horrez gain, irakasleek eta unibertsitarioek direnekin ere beren arretako gaiak sakontzeko aukera daukate.

Horregatik eta turismo-kutsu hori ukatu gabe, baina bigarren edo hirugarren mailan ipiniz, ikastaro hauek gizarte-betekizun bat daukatelakoan nago.

Turismoaren arazoa aipatu ondoren diru-arazoa dakarkigu gure Txillarrek. Hemen neurri batean berarekin nago, hots, besteentzat gauzak larrosak diren bitartean UEU-k diru-apur bat lortzeko eskale bezala ibili behar izan duela, eta hau egia borobila da. Zenbat ate, leihaile eta abar jo behar izaten dugu (nik barne) diru-apur hori eskuratu ahal izateko? Baina arazo hau ez zaio Euskal Herriko Unibertsitateari leporatu behar, leporatzera koan beste erakunde batzuei egin behar zaie-lakoan nago. Edo, Euskal Herriko Unibertsitateak inongo Udako ekitaldirik egiten ez zuenean diru hori U.E.U.-rentzat joaten al zen? ala oraingoa bezala ibiltzen al ginen? Nire esperientziak egia bigarren galderari dago-kiola egiaztatzen dit.

ARTIKULUA datorren hurrengo puntuan Txillardegiren aldetik gaizki-ultzte bat izan dela pentsatzen dut eta izan ere bereziki niri dagokidanez gero piska bat arakatu nahi dut. UPV-ren espezialitatea ez da irakasleak kanpotik ekartzea ez horixe. UPV-k barkatu, EHU-k iaz bezala aurtengoa ere bere ikastetxe desberdinetara orain dela zenbait hilabete, idazki bat bidali zuen uda honetan ere Donostian Ikastaroak emango zirela adieraziz eta beraz, nahi zuten EHU-ko irakasleek beren ikastaroen proposamenak egiteko. Nik uste dut, Txillardegik, nik bezala, urtean zehar biok Euskal Herriko Unibertsitateko irakasleak gara eta, idazki horren berri izango zuela, eta horrela ez balitz bere Fakultateko batenbati leporatu behar zaio errua ez Unibertsitateari, zeren Zorroagatik zenbait proposamen egin bait dira. Baina, lehen esan dudana gaizki-ultertzea ez da horregatik, ondoko lerroetan hark dioenarengatik baizik: «Eta euskal kolorea emateko (iazko «passada» berriro gerta ez dadin), soluzio bakarra da: UEU-ra jo, eta ohoreak eta diru mordoska galantak eskainiz, laguntza hori lortu», honeraino Txillardegiren hitzak. Eta, agian zoritxarrez, baina hori ez da horrela izan. Orain dela bizpahiru urte UEUK, bere irakasle nahiz ikasle gehienek EHUkoak direnez gero, erakunde honekin harreman sendotan hasi behar zela erabaki zuten, bai eta egin ere. Tamalez, orduan E.H.U.-ren aldetik ez zuen berak merezi zuen erantzuna lortu. Aurtengoa, ildo beretik joanez zera pentsatu eta proposatu nuen UEUren bileretan: bi erakunde hauen arteko zubi edo utzartari bat ipintzeko bide egokia Donostiako Ikastaroan UEUK sail bat edo beste antola zezan izango litzatekeela eta honen trukez EHU dirua nahiz nolabaiteko errekonozimendua emango liokeela UEUri, eta UEUren bileretan hitz egin ondoren hortik abiatu ginen. Baina, gauzak ez dira guk pentsatzen genituen bezala gertatu. Alde batetik, EHUk bere Errektore jaunaren hitzez, ohorezko aitortpen hori ezere trukearen gabe emateko prest dagoelako, eta bestetik, «diru mordoska galanta» horren eskainia, zoritxarrez, egin gabe gelditu delako.

Dirudienez trukean ezer eskatu gabe, EHUk irakasleen edo ikasleen bidai —edo egoitza— poltsa bezala zerbitzu emateko prest dago, zeren Errektoreak, bere aitortpenaren arabera, UEU oso égingizun positibotzat jotzen bait du. Eta hauxe da gertatutakoa, oraindik ez dakigula zenbat jasoko dugun (zerbitzu jasotzen badugu, noski).

PISKA bat geroago Txillarrek «UEUri dirua ukatu eta jendea piskanaka kendu» zaiola esaten du, eta «Etxenike, Zalbide eta beste batzuei galdutako egin dituzte»ela UEUK dio. Orain ere lehen diru-arazoa aipatzerakoan esan dudana gertatzen zaio Joxe Luisi: jendea kentzea esatea eta Etxenike nahiz Zalbide aipatu ondoren, hori EHUri inplizitoki leporatu balitzako bezala uztake gaizki-ultertze bat sor dezake: zeren ez batzuek eta ez besteak EHUrekin ez bait daukate zerikusirik. Gainera lagun bakoitzak bere jokoera aukeratzeko eskubide osoa badaukala pentsatzen dut, horregatik, nik egun batean EHU sartzeko (Txillardegik bezala) Errenterriko Don Bosco Ikastetxea (Joxe Luisen EUTG-a bezala) utzi banuen, nire (eta bere) aukera zen eta inork ez zion inori ezer kendu, gure askatasunaren ondorio bat besterik ez zen izan.

Azken puntuan bezala galdera hau dakar Txillarrek: «zer gertatuko litzateke halako batez UEUK potto egin, eta denok UPVra pasatuko bagina?» Barkatu, baina nire eritzi galdera hau gaizki dago: hasteko Txillardegik eta biok UPVra ezin gara pasa, jadanik sartuta gaudelako, eta beste aldetik, Txillarrek eta biok, besteak beste, badiudi UEUri inongo ukaziorik egin gabe EHU parte har daitekeela. Beraz, UEUri ez badiogu geuk potto egiten, bere geroa, gutxienez, oraingoaren antzekoa izango da.

BEHAR bada luzeegi idatzi dut honez gero, baina ez dut bukatu nahi hemen aipatu dudana gaiari buruzko beste zer edo zer esan gabe. Nik ez dut uste EHU versus UEU planteatu behar denik, elkarren osagarri bezala baizik. EHU Euskal Herriaren parte handi batetan jarritako erakunde publiko bat denez gero, gizarte horren agerpen edo isladapen bat da, hizkuntza barne, eta beraz, ez dugu harritu behar baldin eta euskararen egoera eta tratamendua ez bada guk nahi duguna. Horregatik, harridura alde batera utzirik, urtean zehar EHU Unibertsitatearen egoera hori aldatu nahi badugu bide egokia Txillarrek eta biok, besteak beste, egiten duguna egitea delakoan nago, hots, gure ikastetxeetan ahal den neurrian euskaraz lan egin, eta neurri edo maila hori urte urte altxatu.

Bestalde, EHU egiten dena ukatu gabe, aldiz, urtean zehar han ordaindutako ordue- tan egiten duguna baliatuz, UEUK beste helburu bereziak badauzka, Txillarren artikuluan aipatutakoak, alegia.

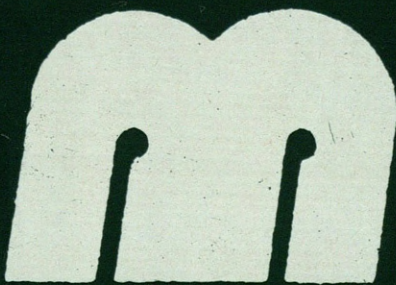
Bakoitzak badauka bere eginkizuna, bakoitzak badu bere helburua, horregatik ez UEU versus EHU baizik eta eskutik helduta UEU eta EHU biak Euskal Herriaren alde.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharririk gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko
baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA